

ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)

z 27. septembra 2006*

Vo veci T-59/02,

Archer Daniels Midland Co., so sídlom v Decature, Illinois (Spojené štáty americké), v zastúpení: C. O. Lenz, advokát, L. Martin Alegi, M. Garcia a E. Batchelor, solicitors,

žalobca,

proti

Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: P. Oliver, splnomocnený zástupca,

žalovanej,

ktorej predmetom je návrh na zrušenie článku 1 rozhodnutia Komisie 2002/742/ES z 5. decembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) [*neoficiálny preklad*]

* Jazyk konania: angličtina.

(Ú. v. ES L 239, 2002, s. 18), v rozsahu, v akom konštatuje, že žalobca porušil článok 81 ES a článok 53 Dohody EHP tým, že sa zúčastnil na obmedzovaní kapacít relevantného trhu a na určení výrobcu, čo muselo viesť k zvýšeniu ceny na každom národnom segmente tohto relevantného trhu, návrh na zrušenie článku 3 toho istého rozhodnutia v rozsahu, v akom sa vzťahuje na žalobcu, a subsidiárne návrh na zníženie výšky pokuty, ktorá mu bola uložená,

SÚD PRVÉHO STUPŇA
EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV (tretia komora),

v zložení: predseda komory J. Azizi, sudcovia M. Jaeger a F. Dehousse,
tajomník: J. Plingers, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 9. júna 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

Skutkový stav

- ¹ Žalobca Archer Daniels Midland Co. (ďalej len „ADM“) je materskou spoločnosťou skupiny podnikov, ktorá je činná v odvetví spracovania obilia a olejnatých semien. Na trhu s kyselinou citrónovou sa etablovala v roku 1991.

- 2 Kyselina citrónová je najpoužívanejším okysľujúcim a konzervačným činidlom na svete. Existujú jej rôzne druhy slúžiace na rozličné použitie, najmä v potravinárskych výrobkoch a nápojoch, v detergentoch a čistiaciach prostriedkoch, vo farmaceutických a kozmetických výrobkoch, ako aj v rôznych priemyselných postupoch.

- 3 V roku 1995 predstavoval celkový predaj kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni približne 894,72 milióna eur a predaj v Európskom hospodárskom priestore (EHP) približne 323,69 milióna eur. V roku 1996 malo približne 60 % svetového trhu s kyselinou citrónovou v rukách päť osôb, ktorým je určené rozhodnutie, ktoré je predmetom tejto žaloby, konkrétne okrem ADM Jungbunzlauer AG (ďalej len „JBL“), F. Hoffmann-La Roche AG (ďalej len „HLR“), Haarmann & Reimer Corp. (len „H & R“), spoločnosť patriaca do skupiny Bayer AG (ďalej len „Bayer“), a Cerestar Bioproducts BV (ďalej len „Cerestar“), spoločne pomenovaní „dotknuté strany“.

- 4 V auguste 1995 informovalo americké ministerstvo spravodlivosti Komisiu o prebiehajúcom vyšetrovaní týkajúcom sa trhu s kyselinou citrónovou. Od októbra 1996 do júna 1998 priznali všetky dotknuté strany vrátane ADM, že sa zúčastnili na karteli. V nadväznosti na dohody uzavreté s americkým ministerstvom spravodlivosti uložili americké orgány týmto podnikom pokuty. Navyše sa niektorým vinným osobám uložili pokuty jednotlivo. Vyšetrovanie okrem toho prebehlo aj v Kanade, kde sa pokuty uložili niektorým z týchto podnikov, vrátane ADM.

- 5 Dňa 6. augusta 1997 zaslala Komisia podľa článku 11 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia implementujúceho článku [81] a [82] Zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), žiadosti o informácie štyrom hlavným výrobcam kyseliny citrónovej v Spoločenstve. Komisia okrem toho v januári 1998 zaslala žiadosti o informácie hlavným odberateľom kyseliny citrónovej v Spoločenstve a v júni a v júli 1998 znovu zaslala žiadosti o informácie hlavným výrobcam kyseliny citrónovej v Spoločenstve.

- 6 V nadväznosti na prvú žiadosť o informácie, ktorá mu bola zaslaná v júli 1998, Cerestar skontaktoval Komisiu a na stretnutí 29. októbra 1998 vyhlásil, že má v úmysle spolupracovať s Komisiou na základe oznámenia Komisie z 18. júla 1996 o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 207, s. 4, ďalej len „oznámenie o spolupráci“). Pri tejto príležitosti poskytol Cerestar ústne opis činností vyplývajúcich z kartelu, na ktorom sa zúčastnil. Dňa 25. marca 1999 zaslal Komisii písomné vyhlásenie, ktoré potvrdilo to, čo uviedol na tomto stretnutí.
- 7 Komisia listom z 28. júla 1998 zaslala JBL novú žiadosť o informácie, na ktorú JBL odpovedal listom z 28. septembra 1998.
- 8 Na stretnutí 11. decembra 1998 ADM vyhlásil, že chce spolupracovať s Komisiou, a ústne opísal protisúťažné činnosti, na ktorých sa zúčastnil. Listom z 15. januára 1999 ADM potvrdil svoje ústne vyhlásenia.
- 9 Dňa 3. marca 1999 zaslala Komisia dodatočné žiadosti o informácie HLR, JBL a Cerestar.
- 10 V dňoch 28. apríla, 21. mája a 28. júla 1999 poskytli Bayer v mene H&R, JBL a HLR vyhlásenia podľa oznámenia o spolupráci.
- 11 Dňa 29. marca 2000 zaslala Komisia na základe informácií, ktoré jej boli oznámené, oznámenie o výhradách ADM a iným dotknutým stranám pre porušenie článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 dohody EHP (ďalej len „dohoda EHP“). ADM a iné dotknuté strany predložili písomné pripomienky v odpovedi na výhrady Komisie.

Žiadny z týchto účastníkov nepožiadala o vypočutie, ani podstatne nepoprel vecné zistenia uvedené v oznámení o výhradách.

- 12 Dňa 27. júla 2001 zaslala Komisia dodatočné žiadosti o informácie ADM a iným dotknutým stranám.
- 13 Dňa 5. decembra 2001 prijala Komisia rozhodnutie K(2001) 3923 konečné znenie týkajúce sa konania podľa článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) [*neoficiálny preklad*] (ďalej len „rozhodnutie“). Rozhodnutie bolo ADM doručené listom zo 17. decembra 2001.
- 14 Rozhodnutie obsahuje najmä tieto ustanovenia:

„Článok 1

[ADM], [Cerestar], [H & R], [HLR] a [JBL] porušili článok 81 ods. 1 Zmluvy a článok 53 ods. 1 Dohody EHP tým, že sa zúčastnili na trvalej dohode a/alebo na zosúladenom postupe v odvetví kyseliny citrónovej.

Porušenie trvalo:

— v prípade [ADM], [H & R], [HLR] a [JBL]: od marca 1991 do mája 1995,

— v prípade [Cerestar]: od mája 1992 do mája 1995.

...

Článok 3

Za porušenie uvedené v článku 1 sa podnikom uvedeným v tomto článku ukladajú tieto pokuty:

- a) [ADM]: pokuta vo výške 39,69 milióna eur;
- b) [Cerestar]: pokuta vo výške 170 000 eur;
- c) [HLR]: pokuta vo výške 63,5 milióna eur;
- d) [H & R]: pokuta vo výške 14,22 milióna eur;
- e) [JBL]: pokuta vo výške 17,64 milióna eur.“ [*neoficiálny preklad*]

¹⁵ V odôvodneniach č. 80 až č. 84 rozhodnutia Komisia uviedla, že kartel spočíval v pridelení presných predajných kvót každému členovi a dodržiavaní týchto kvót, určovaní cieľových a/alebo prahových cien, neposkytovaní zliav a vo výmene osobitných informácií o zákazníkoch.

- 16 Na výpočet výšky pokút Komisia v rozhodnutí použila metodológiu uvedenú v usmerneniach k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy ESÚO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“) a v oznámení o spolupráci.
- 17 V prvom rade Komisia stanovila základnú čiastku pokuty podľa závažnosti a dĺžky trvania porušenia.
- 18 Pokiaľ ide v tejto súvislosti o závažnosť porušenia, Komisia na úvod usúdila, že dotknuté strany sa dopustili veľmi závažného porušenia vzhľadom na jeho povahu, na jeho konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou v EHP a na veľkosť relevantného geografického trhu (odôvodnenie č. 230 rozhodnutia).
- 19 Komisia ďalej usúdila, že sa musí zohľadniť skutočná ekonomická kapacita, ktorou možno spôsobiť škodu hospodárskej súťaži, a stanoviť pokutu na úrovni, ktorá zabezpečí dostatočný odstrašujúci účinok. V dôsledku toho sa Komisia oprela o svetový obrat, ktorý dosiahli dotknuté strany pri predaji kyseliny citrónovej počas posledného roku porušovania, konkrétne v roku 1995, a rozdelila ich do troch kategórií, konkrétne v prvej kategórii H & R s podielom na svetovom trhu 22 %, v druhej kategórii ADM a JBL s podielom na trhu [dôverné]¹, ako aj HLR s podielom na trhu 9 % a v tretej kategórii Cerestar s podielom na svetovom trhu 2,5 %. Na tomto základe stanovila Komisia východiskovú sumu vo výške 35 miliónov eur pre podniky v prvej kategórii, 21 milióna eur pre podniky v druhej kategórii a 3,5 milióna eur pre podniky v tretej kategórii (odôvodnenie č. 239 rozhodnutia).

1 — Dôverné informácie sú vynechané.

- 20 Komisia okrem toho, aby zabezpečila dostatočne odstrašujúci účinok, pristúpila k prispôbeniu tejto východiskovej sumy. Preto po zohľadnení veľkosti a celkových zdrojov dotknutých strán vyjadrených súhrnnou výškou ich svetového obratu použila násobný koeficient vo výške 2 na východiskové sumy stanovené pre ADM a HLR a vo výške 2,5 na východiskovú sumu stanovenú pre H & R (odôvodnenia č. 50 a č. 246 rozhodnutia).
- 21 Pokiaľ ide o dĺžku trvania porušenia, ktorého sa dopustil každý podnik, takto stanovená východisková suma sa zvýšila o 10 % za rok, išlo teda o zvýšenie o 40 % pre ADM, H & R, HLR a JBL a o 30 % pre Cerestar (odôvodnenia č. 249 a č. 250 rozhodnutia).
- 22 Takto Komisia stanovila základnú čiastku pokút na 58,8 milióna eur, pokiaľ ide o ADM. Pokiaľ ide o Cerestar, HLR, H & R a JBL, základné čiastky stanovila na 4,55, 58,8, 122,5 a 29,4 milióna eur (odôvodnenie č. 254 rozhodnutia).
- 23 V druhom rade sa z dôvodu pritažujúcich okolností zvýšili základné čiastky pokút uložených ADM a HLR o 35 % z dôvodu, že tieto podniky zohrávali úlohu vodcu v rámci kartelu (odôvodnenie č. 273 rozhodnutia).
- 24 V treťom rade Komisia preskúmala a zamietla tvrdenia niektorých podnikov, pokiaľ ide o poľahčujúce okolnosti (odôvodnenia č. 274 až č. 291 rozhodnutia).

- 25 Vo štvrtom rade Komisia podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 prispôsobila takto vypočítané sumy pre Cerestar a H & R, aby neprekračovali hranicu 10 % celkového obratu dotknutých strán (odôvodnenie č. 293 rozhodnutia).
- 26 V piatom rade Komisia podľa oddielu B oznámenia o spolupráci priznala Cerestarovi „veľmi významné zníženie“ (konkrétne 90 %) výšky pokuty, ktorá by mu bola uložená v prípade, že by nespolupracoval. Podľa oddielu D tohto oznámenia Komisia priznala „výrazné zníženie“ výšky pokuty ADM (konkrétne 50 %), JBL (40 %), H & R (30 %) a HLR (20 %) (odôvodnenie č. 326).

Konanie a návrhy účastníkov konania

- 27 ADM návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 28. februára 2002 podal žalobu, na základe ktorej sa začalo toto konanie.
- 28 Osobitným aktom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 28. februára 2002 požiadal ADM o dôverné zaobchádzanie s niektorými informáciami uvedenými v podaniach a v niektorých prílohách.
- 29 Na základe správy sudcu spravodajcu Súd prvého stupňa (tretia komora) rozhodol o otvorení ústnej časti konania a v rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania upravených v článku 64 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa písomne položil účastníkom konania otázky, na ktoré účastníci konania odpovedali v stanovených lehotách.

30 Prednesy účastníkov konania a ich odpovede na otázky, ktoré im Súd prvého stupňa položil, boli vypočítané počas pojednávania 9. júna 2004.

31 Žalobca navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zrušil článok 1 rozhodnutia v rozsahu, v akom konštatuje, že porušil článok 81 ES a článok 53 Dohody EHP tým, že sa zúčastnil na obmedzovaní kapacít relevantného trhu a na určení výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia ceny na každom národnom trhu tohto relevantného trhu,
- zrušil článok 3 rozhodnutia v rozsahu, v akom sa vzťahuje naňho,
- subsidiárne znížil výšku jeho pokuty,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

32 Komisia navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zamietol žalobu,
- zaviazal ADM na náhradu trov konania.

Právny stav

I — O uplatniteľnosti usmernení

A — Tvrdenia účastníkov konania

- 33 Na jednej strane ADM tvrdí, že metóda stanovenia pokút stanovená v usmerneniach sa radikálne odlišuje od predchádzajúcej praxe Komisie v tejto oblasti, ktorá, ako to pripustila v rozhodnutí (odôvodnenie č. 253), pozostávala z určenia výšky pokuty v závislosti od základnej sadzby predstavujúcej určité percento predajov na relevantnom trhu Spoločenstva. Naopak, usmernenia zaviedli pevnú sadzbu pokuty, napríklad 20 miliónov eur pre prípad veľmi závažného porušenia, nezávisle od objemu predaja relevantného výrobku.
- 34 ADM poznamenáva, že v období relevantnom pre prejednávajúcu vec (1991 až 1995), Komisia v súlade s touto ustálenou praxou uložila pokuty, ktorých výška vo všeobecnosti ležala medzi 2,5 a 9 % z obratu dosiahnutého z predaja relevantného výrobku na trhu Spoločenstva. Naopak uplatnenie novej politiky vyplývajúcej z usmernení malo za následok pokuty, ktorých čiastka je 10 až 34-krát vyššia ako čiastka pokút, aké by boli uložené na základe predchádzajúcej praxe.
- 35 ADM uznáva, že Komisia disponuje diskrečnou právomocou na zvýšenie pokút, ak politika v oblasti práva hospodárskej súťaže vyžaduje, aby boli uložené vyššie odstrašujúce pokuty. Avšak uložením pokuty, ktorej čiastka je 10 až 34-krát vyššia ako čiastka pokuty, aká by bola uložená podľa predchádzajúcej praxe, Komisia zjavne prekročila túto mieru voľnej úvahy. V rozpore s tým, čo tvrdí Komisia, tento záver je podporený rozsudkom Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, Lögstör Rör/Komisia (T-16/99, Zb. s. II-1633, bod 237). Na jednej strane totiž zdôrazňuje, že Súd prvého

stupňa v tomto rozsudku podmienil možnosť Komisie zvýšiť úroveň pokút v hraniciach stanovených v nariadení č. 17 tým, že je to nevyhnutné na zabezpečenie realizácie politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže. Ani v rozhodnutí, ani vo svojich podaniach však Komisia neposkytla zdôvodnenie alebo nepredložila dôkazy preukazujúce, že na realizáciu tejto politiky bolo nevyhnutné uložiť pokuty s čiastkou 10 až 34-krát vyššou, ako by bola čiastka pokuty uloženej podľa predchádzajúcej praxe. Na strane druhej poznamenáva, že vo veci, ktorá sa skončila citovaným rozsudkom, ako aj vo všetkých iných veciach týkajúcich sa kartelu o rozvodech mestského kúrenia s výnimkou veci týkajúcej sa spoločnosti ABB (rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, ABB Asea Brown Boveri/Komisia, T-31/99, Zb. s. II-1881), Komisia uložila pokuty na úrovni porovnateľnej s úrovňou, ktorá prevládala počas uplatňovania predchádzajúcej praxe Komisie. Uvádza totiž, že predmetným podnikom tohto kartelu boli uložené pokuty medzi 3 a 14 % z relevantného predaja a aj ABB bola uložená pokuta vo výške zodpovedajúcej 44 % jej relevantného obratu.

- ³⁶ ADM usudzuje, že podniky musia mať možnosť vykonávať svoju činnosť za predvídateľných podmienok. V súlade s usmerneniami (prvý odsek) je Komisia pri stanovovaní výšky pokút povinná rešpektovať koherentnú a nediskriminačnú politickú líniu. ADM sa domnieva, že neexistencia právnej istoty pri stanovovaní pokút je v rozpore s efektívnou realizáciou odstrašujúceho účinku pokuty. Na to, aby bol individuálny odstrašujúci účinok pokuty efektívny, je nevyhnutné, aby podniky dopredu poznali uplatniteľné sankcie. Uvádza, že celková amnestia alebo efektívna politika zhovievavosti vyžaduje, aby boli uplatniteľné sankcie jasne stanovené pre prípad odmietnutia spolupráce. Rovnako by bolo nerozumné udržovať stav stálej neistoty, pokiaľ ide o úroveň pokút, ktoré možno uložiť v prípade porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, najmä z dôvodu významnej dĺžky trvania vyšetrovania takýchto porušení. V dôsledku toho zásada právnej istoty vyžaduje, aby prístup Komisie pre výpočet pokút podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 mohol byť predvídaný s dostatočným stupňom istoty.

- 37 ADM dodáva, že z manuálu usmernení Sentencing Commission Spojených štátov [bod 1B1.11(b)(1), ďalej len „americké usmernenia“] a z judikatúry federálneho odvolacieho súdu vyplýva [rozsudok *United States v. Kimler*, 167 F. 3d 889 (5th Circ. 1999)], že retroaktívne uplatnenie nových usmernení v oblasti pokút je zakázané pravidlom *ex post facto* v Ústave Spojených štátov, ak má za následok uloženie ťažšieho trestu, ako bol stanovený v čase, keď k porušeniu došlo.
- 38 V dôsledku toho podľa ADM retroaktívne uplatnenie novej politiky stanovenej v usmerneniach na porušenie, ku ktorému tak ako v prejednávanom prípade došlo pred ich zverejnením a ktoré má za následok uloženie pokuty ADM vyššej, ako je úroveň pokút ukladaných podľa predchádzajúcej praxe, a to bez toho, aby bol tento rozdiel nevyhnutný na zabezpečenie rešpektovania politiky v oblasti súťažného práva, porušuje zásadu právnej istoty a je nezákonné.
- 39 Na strane druhej ADM tvrdí, že uplatnenie usmernení porušuje zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože vedie k rozlišovaniu medzi podnikmi, ktoré sa dopustili porušenia súťažného práva nie podľa dátumu porušenia, ale podľa dátumu prijatia rozhodnutia Komisie, ktorý Komisia stanovila podľa vlastného uváženia. Ako príklad ADM uvádza, že štyrom podnikom uvedeným v rozhodnutí Komisie 97/624/ES zo 14. mája 1997 týkajúcom sa konania o uplatnení článku [82] Zmluvy ES (IV/34.621, 35.059/F-3 — *Irish Sugar plc*) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 258, s. 1), a v rozhodnutí Komisie 94/210/ES z 29. marca 1994 týkajúcom sa konania o uplatnení článkov [81] a [82] Zmluvy ES (IV/33.941 — *HOV-SVZ/MCN*) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 104, s. 34), boli uložené pokuty predstavujúce len 6,8 a 5 % z výšky predajov uskutočnených na relevantnom trhu, kým predmetné porušenia boli súbežné s kartelom s kyselinou citrónovou.
- 40 Komisia navrhuje zamietnuť žalobné dôvody.

B — *Posúdenie Súdom prvého stupňa*

- 41 Súd prvého stupňa najskôr — a oprávnene — uviedol, že zásada zákazu retroaktivity trestných zákonov, zakotvená v článku 7 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, ako základné právo predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá sa musí dodržiavať pri udeľovaní pokút za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, a že táto zásada vyžaduje, aby uložené sankcie zodpovedali sankciám stanoveným v čase, keď k porušeniu došlo (rozsudok Súdneho dvora z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri/Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 202; rozsudky Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, body 218 až 221, a z 9. júla 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, T-224/00, Zb. s. II-2597, bod 39).
- 42 Ďalej Súd prvého stupňa usudzuje, že prijatie usmernení spôsobilých zmeniť všeobecnú politiku hospodárskej súťaže Komisie v oblasti pokút môže v zásade spadať do pôsobnosti zásady zákazu retroaktivity.
- 43 Na jednej strane sú totiž usmernenia spôsobilé vyvolať právne účinky. Tieto právne účinky nevyplývajú z vlastnej normatívnosti usmernení, ale z ich prijatia a uverejnenia Komisiou. Toto prijatie a uverejnenie usmernení so sebou nesie sebaobmedzenie diskrečnej právomoci Komisie, ktorá sa od nich nemôže odchyliť bez toho, aby prípadne nebola uznaná za zodpovednú za porušenie všeobecných zásad práva, akými sú rovnosť zaobchádzania, ochrana legitímnej dôvery a právna istota (pozri v tomto zmysle rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, body 209 až 212).

44 Podľa tej istej judikatúry ide osobitne o prípad súdneho výkladu, ktorého výsledok nebolo odôvodnene možné predvídať v čase, keď k porušeniu došlo, najmä vzhľadom na výklad, ktorého sa v danej dobe pridržala judikatúra týkajúca sa dotknutého právneho ustanovenia. Na druhej strane usmernenia spadajú ako nástroj politiky v oblasti hospodárskej súťaže do pôsobnosti uplatnenia zásady zákazu retroaktivity v súlade s novým súdnym výkladom normy zakladajúcej porušenie podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcej sa článku 7 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri najmä *ESLP, rozsudky S.W. a C.R. v. Spojené kráľovstvo* z 22. novembra 1995, séria A č. 335-B a 335-C, § 34 až 36 a § 32 až 34; *Cantoni v. Francúzsko* z 15. novembra 1996, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 1996-V, § 29 až 32, a *Coëme a i. v. Belgicko* z 22. júna 2000, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2000-VII, § 145), podľa ktorej toto ustanovenie bráni spätnému uplatneniu nového výkladu normy zakladajúcej porušenie. Podľa tejto judikatúry to platí predovšetkým v prípade, ak ide o súdny výklad, ktorého výsledok nebol rozumne predvídateľný v čase, keď došlo k porušeniu, najmä vzhľadom na výklad, ktorého sa v danej dobe pridržala judikatúra týkajúca sa dotknutého právneho ustanovenia. Je však potrebné upresniť, že z tej istej judikatúry vyplýva, že rozsah pojmu predvídateľnosť závisí vo veľkej miere od obsahu dotknutého textu, od oblasti, na ktorú sa vzťahuje, ako aj od počtu a povahy osôb, ktorým je určený. Predvídateľnosť zákona tak nebráni tomu, aby dotknutá osoba bola nútená požiadať o odbornú radu s cieľom posúdiť spôsobom primeraným okolnostiam prípadu dôsledky, ktoré môžu z daného aktu vyplývať. Zákon teda môže vyhovovať požiadavke predvídateľnosti, aj keď si dotknutá osoba musí vziať vhodnú právnu radu na zhodnotenie dôsledkov, ktoré môžu vyplývať z určitého aktu, a to v miere, ktorá je rozumná vzhľadom na okolnosti prípadu. Konkrétnejšie to podľa rozsudku *Cantoni v. Francúzsko* (už citovanom, § 35), platí najmä pre profesionálov navyknutých na vykazovanie veľkej obozretnosti pri výkone svojej profesie. Je tiež možné od nich očakávať, že s osobitnou obozretnosťou posúdia riziká, ktoré táto profesia zahŕňa (rozsudok *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, už citovaný v bode 41 vyššie, body 215 až 223).

45 Vzhľadom na vyššie uvedené je namieste overiť, či zmena, ktorú predstavuje prijatie usmernení, bola rozumne predvídateľná v čase, keď došlo k dotknutým porušeniam.

46 V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že zásadná inovácia usmernení spočíva v tom, že ako východisková suma pre výpočet sa berie základná čiastka, určená podľa rozpätí, ktoré na tento účel stanovujú uvedené usmernenia, pričom tieto rozpätia

odrážajú rôzne stupne závažnosti porušenia, ale samy osebe nemajú vzťah k relevantnému obratu. Táto metóda teda spočíva v podstate v tarifikácii, hoci aj relatívnej a pružnej, pokút (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 225).

- 47 Ďalej je vhodné pripomenúť, že skutočnosť, že Komisia uplatnila v minulosti pokuty na určitej úrovni na rôzne typy porušení, ju nemôže zbaviť možnosti zvýšiť túto úroveň v hraniciach, ktoré stanovuje nariadenie č. 17, ak je to potrebné na zabezpečenie uskutočňovania politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva; práve naopak, efektívne uplatnenie pravidiel Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže vyžaduje, aby Komisia mohla kedykoľvek prispôsobiť úroveň pokút potrebám tejto politiky (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 227; zo 7. júna 1983, *Musique diffusion française a i./Komisia*, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 109, a z 2. októbra 2003, *Aristrain/Komisija*, C-196/99 P, Zb. s. I-11005, bod 81; rozsudky Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, *Solvay/Komisija*, T-12/89, Zb. s. II-907, bod 309, a zo 14. mája 1998, *Europa Carton/Komisija*, T-304/94, Zb. s. II-869, bod 89; rozsudok *Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 56).
- 48 Z uvedeného vyplýva, že podniky zúčastnené na správnom konaní, ktoré môže viesť k udeleniu pokuty, nemôžu nadobudnúť legitímnu dôveru v skutočnosť, že Komisia neprekročí úroveň pokút používanú v minulosti, ani v metódu ich stanovenia (rozsudok *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 228).
- 49 Preto musia uvedené podniky počítať s možnosťou, že Komisia môže kedykoľvek rozhodnúť o zvýšení úrovne pokút v porovnaní s úrovňou uplatňovanou v minulosti. Uvedené platí nielen vtedy, ak Komisia pristúpi k zvýšeniu úrovne pokút stanovením pokút v individuálnych rozhodnutiach, ale aj vtedy, ak sa zvýšenie v konkrétnych prípadoch uskutoční uplatnením pravidiel postupu, ktoré majú všeobecný dosah, akými sú napríklad usmernenia (rozsudok *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, už citovaný v bode 41 vyššie, body 229 a 230).

- 50 ADM teda v podstate neprávom uplatnil, že zvýšenie úrovne pokút Komisiou v kontexte kartelu je zjavne neproporcionálne k cieľu zabezpečiť realizáciu politiky hospodárskej súťaže.
- 51 Takisto okolnosť, na ktorú poukázal ADM — aj keby bola preukázaná — že následkom uplatnenia novej politiky by boli 10 až 34-krát vyššie pokuty ako pokuty, ktoré by boli uložené na základe predchádzajúcej praxe, nemôže predstavovať porušenie zásady zákazu retroaktivity. Najmä vzhľadom na judikatúru citovaných v bode 44 tohto rozsudku muselo byť totiž pre ADM rozumne predvídateľné, že Komisia môže kedykoľvek prehodnotiť všeobecnú úroveň pokút v kontexte realizácie inej politiky hospodárskej súťaže. ADM tak musel mať možnosť rozumne predvídať takéto zvýšenie — aj keby bolo preukázané — v čase, keď k dotknutým porušeniam došlo.
- 52 Napokon, pokiaľ ide o názor ADM, že na zabezpečenie odstrašujúceho účinku pokút je nevyhnutné, aby podniky dopredu poznali úroveň pokút, ktorú môžu očakávať, ak sa dopustia porušení pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, stačí zdôrazniť, že s odstrašujúcim účinkom pokút vôbec nie je spojené, že podniky dopredu poznajú presnú úroveň pokuty, ktorú môžu očakávať za dané protisúťažné správanie.
- 53 Pokiaľ ide o porušenie zásady rovnosti zaobchádzania, na ktorú poukázal ADM, je potrebné zdôrazniť, že podľa už jestvujúcej judikatúry nemôže skutočnosť, že sa metóda stanovená v usmerneniach uplatnila na výpočet pokuty pre ADM, predstavovať diskriminačné zaobchádzanie v porovnaní s podnikmi, ktoré sa dopustili porušení pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva v rovnakom období, ale ktoré z dôvodov spojených s dátumom odhalenia porušenia alebo z dôvodov spojených s priebehom správneho konania, ktoré sa ich týkalo, boli uznané za vinné

z porušení v čase pred prijatím a uverejnením usmernení (pozri v tomto zmysle rozsudok Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, body 69 až 73; rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. júla 2001, Tate & Lyle a i./Komisia, T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Zb. s. II-2035, body 118 a 119).

- 54 V dôsledku toho je potrebné zamietnuť výhradu založenú na porušení zásady rovnosti zaobchádzania.

II — O vplyve pokút uložených skôr v iných krajinách

A — Tvrdenia účastníkov konania

- 55 ADM uvádza, že Komisia svojím odmietnutím odpočítať pokuty uložené ADM v Spojených štátoch a v Kanade od výšky pokuty uloženej v rozhodnutí porušila zásadu zakazujúcu kumuláciu sankcií za to isté porušenie. Ako vyplýva z rozsudku Súdneho dvora zo 14. decembra 1972, Boehringer/Komisia (7/72, Zb. s. 1281), Komisia je povinná započítať sankciu uloženú orgánmi tretieho štátu za predpokladu, že skutočnosti, ktoré podniku vytýka Komisia na jednej strane a tieto orgány na strane druhej, sú totožné. Toto platí presne v prejednávanom prípade, pretože na rozdiel od veci, ktorá vyústila do prijatia citovaného rozsudku Boehringer/Komisia, kartel sankcionovaný americkými a kanadskými orgánmi bol podľa žalobcu ten istý svojím predmetom, svojím umiestnením a dĺžkou trvania ako kartel sankcionovaný Komisiou, ktorá sa okrem toho oprela o dôkazy získané americkými orgánmi.

- 56 V tejto súvislosti ADM popiera posúdenie v rozhodnutí, podľa ktorého pokuty uložené v Spojených štátoch a v Kanade zohľadnili len protisúťažné účinky kartelu v rámci územnej pôsobnosti týchto orgánov (odôvodnenie č. 333 rozhodnutia). V Spojených štátoch naopak z rozsudku vydaného 15. októbra 1996 proti ADM vyplýva, že kartel bol celosvetový a bránil obchodu „v Spojených štátoch a na iných územiach“. Uložená pokuta je okrem toho na osobitne vysokej úrovni z dôvodu geografickej pôsobnosti porušenia. Pokiaľ ide o konanie v Kanade, skutočnosť, že išlo o celosvetový kartel, bola takisto osobitne zohľadnená.
- 57 V každom prípade, aj za predpokladu, že tvrdenie Komisie je presné, skutočnosť, že iné orgány zohľadnili len miestne účinky porušenia, je nerelevantná na účely uplatnenia zásady zakazujúcej kumuláciu sankcií. Podľa rozsudku Boehringer/Komisia, už citovaného v bode 55 vyššie, je totiž v tomto ohľade jediným určujúcim kritériom predmetné správanie. Tento prístup potvrdzuje samotná prax Komisie, ktorá v rozhodnutí z roku 1983 odpočítala z pokuty uloženej podnikom, ktoré sa zúčastnili na karteli, výšku pokuty stanovenej nemeckými orgánmi, pričom rozhodovala len o aspektoch tohto kartelu, ktoré sa netýkali Nemecka [pozri rozhodnutie Komisie 83/546/EHS zo 17. októbra 1983 týkajúce sa konania o uplatnení článku [81] Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (IV/30.064 — Valce zo zliatiny a z odlievanej ocele) — *neoficiálny preklad*; (Ú. v. ES L 317, s. 1)].
- 58 ADM usudzuje, že Komisia opomenula pri stanovovaní výšky pokuty zohľadniť skutočnosť, že mu boli v tretích krajinách už uložené pokuty a povinnosť náhrady škody aj s úrokmi vo výške, ktorá je dostatočná na odstrašenie od toho, aby sa dopustil nového porušenia práva hospodárskej súťaže. ADM bol preto dostatočne sankcionovaný.
- 59 Komisia okrem toho podľa ADM pochybila, keď dospela k záveru, že náhrada škody aj s úrokmi, ktoré zaplatil v rámci zrýchlených konaní v Spojených štátoch

a v Kanade, mala len kompenzačnú povahu. ADM zdôrazňuje, že táto náhrada škody aj s úrokmi vyplatená v rámci súdneho zmieru zohľadnila žiadosti o náhradu škody aj s úrokmi v trojnásobnej výške („trojnásobná náhrada škody“), podané relevantnými kupujúcimi. To je dôvod, prečo táto náhrada škody aj s úrokmi presahovala sumu čisto kompenzačnú a obsahovala v sebe prvok trestu. V dôsledku toho mala Komisia zohľadniť túto sumu s povahou trestu v súlade so zásadou, podľa ktorého sankciu nemožno uložiť dvakrát za to isté porušenie.

60 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

B — Posúdenie Súdom prvého stupňa

61 Je vhodné pripomenúť, že zásada *ne bis in idem* zakazuje sankcionovať tú istú osobu viac ako jedenkrát za to isté protiprávne správanie s cieľom chrániť ten istý právny záujem. Uplatnenie tejto zásady podlieha trom kumulatívnym podmienkam, a to totožnosti skutkov, totožnosti porušovateľa a totožnosti chráneného právneho záujmu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdného dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 338).

62 Judikatúra Spoločenstva tak pripustila, že podnik môže byť oprávnené predmetom dvoch súbežných konaní týkajúcich sa toho istého protiprávneho správania, a teda dvojitej sankcie, jednej od príslušného orgánu členského štátu a jednej od Spoločenstva v miere, v akej tieto konania sledujú odlišné ciele, a ak porušené normy nie sú totožné (rozsudok Súdného dvora z 13. februára 1969, Wilhelm a i. 14/68, Zb. s. 1, bod 11; rozsudky Súdu prvého stupňa zo 6. apríla 1995, Tréfileurope/Komisia, T-141/89, Zb. s. II-791, bod 191, a zo 6. apríla 1995, Sotralentz/Komisia, T-149/89, Zb. s. II-1127, bod 29).

63 Z toho vyplýva, že zásada *ne bis in idem* sa *a fortiori* nemôže uplatniť v prejednávacom prípade, pretože konania a sankcie, ktoré uskutočnila a uložila na jednej strane Komisia a na strane druhej americké a kanadské orgány, evidentne nesledovali rovnaký cieľ. Kým v prvom prípade ide o zachovanie neskreslenej hospodárskej súťaže na území Európskej únie alebo v EHP, ochrana hľadaná v druhom prípade sa týka amerického alebo kanadského trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Zb. s. II-1181, bod 134, a tam citovanú judikatúru). Chýba teda podmienka totožnosti chráneného právneho záujmu, ktorá je nevyhnutná na uplatnenie zásady *ne bis in idem*.

64 ADM sa preto zásady *ne bis in idem* v prejednávacom prípade dovoľáva neprávom.

65 Tento záver nie je spochybnený rozsudkom Boehringer/Komisia, už citovaným v bode 55 vyššie, na ktorý poukazuje ADM. V tejto veci totiž Súdny dvor neuviedol, že Komisia musí započítať sankciu uloženú orgánmi tretieho štátu za predpokladu, že skutkové zistenia, ktoré Komisia a uvedené orgány voči podniku uplatňujú, sú totožné, ale sa obmedzil na to, že uviedol, že táto otázka sa musí riešiť vtedy, keď vznikne (rozsudok Boehringer/Komisia, už citovaný v bode 55 vyššie, bod 3).

66 V každom prípade, aj keď by zásada spravodlivosti mohla za niektorých osobitných okolností prinútiť Komisiu, aby zohľadnila sankcie, ktoré uložili orgány tretích štátov, ak postihujú aj správanie na území Spoločenstva, musí sa konštatovať, že ADM nepreukázal, že to tak je v prejednávacom prípade a že americké a kanadské orgány sankcionovali kartel v rozsahu, v akom sa týkal územia Spoločenstva alebo EHP.

- 67 Jednoduchý odkaz v zmiernom uzavretom s americkými orgánmi na skutočnosť, že sa kartel vzťahoval na „Spojené štáty a iné územia“, nedokazuje, že americké orgány zohľadnili pri určovaní výšky pokuty aj iné uplatnenia alebo účinky kartelu ako tie, ktoré sa týkajú amerického územia, a osobitne tie, ktoré boli zistené v EHP (pozri v tomto zmysle rozsudok Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 63 vyššie, bod 143).
- 68 Pokiaľ ide o vysokú čiastku pokuty z dôvodu geografickej pôsobnosti porušenia, musí sa takisto konštatovať, že toto jednoduché tvrdenie nestačí na preukázanie, že bol zohľadnený dopad kartelu na trh EHP.
- 69 Pokiaľ ide o zmier uzavretý s kanadskými orgánmi, ADM nepredložil ani najmenší dôkaz o tom, že tieto orgány pri určovaní výšky pokuty zohľadnili aj iné uplatnenia alebo účinky kartelu ako tie, ktoré sa týkajú tejto krajiny, a osobitne tie, ktoré boli zistené v EHP. Odkaz kanadských orgánov na celosvetovú pôsobnosť kartelu, na ktorú poukázal ADM, tam bol len na účely definovania veľkosti kartelu na celom kanadskom trhu.
- 70 Pokiaľ ide o odstrašujúci účinok už uložených pokút a náhrady škody aj s úrokmi, vrátane trojnásobnej náhrady škody, ktoré nie sú kompenzačné, Súd prvého stupňa pripomína, že právomoc Komisie ukladať pokuty podnikom, ktoré sa úmyselne alebo z neobstaranosti dopustili porušenia ustanovení článku 81 ods. 1 ES alebo článku 82 ES, predstavuje jeden z prostriedkov zverených Komisii s cieľom umožniť jej plniť dozorné poslanie, ktoré jej ukladá právo Spoločenstva. Toto poslanie zahŕňa úlohu sledovať všeobecnú politiku usilujúcu sa uplatňovať vo veciach hospodárskej súťaže zásady stanovené Zmluvou a v tomto zmysle usmerňovať správanie podnikov (rozsudok Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 105).

- 71 Z toho vyplýva, že Komisia je oprávnená rozhodovať o úrovni sumy pokút s cieľom posilniť ich odstrašujúci účinok, pokiaľ sú porušenia daného druhu stále pomerne časté — aj keď ich nezákonnosť bola nesporná od začiatkov politiky Spoločenstva vo veciach hospodárskej súťaže — z dôvodu zisku, ktorý z nich môžu určité zainteresované podniky dosiahnuť (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 108).
- 72 ADM nemôže platne tvrdiť, že v jeho prípade nebolo odstrašenie potrebné, pretože bol potrestaný za tie isté skutky súdmi tretích štátov. Cieľ odstrašenia sledovaný Komisiou súvisí totiž so správaním podnikov v rámci Spoločenstva alebo EHP. V dôsledku toho odstrašujúci účinok pokuty uloženej ADM z dôvodu jeho porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva nemôže byť určený ani výlučne v závislosti od osobitnej situácie ADM, ani v závislosti od jeho dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v tretích štátoch mimo EHP (pozri v tomto zmysle rozsudok *Tokai Carbon a i./Komisia*, už citovaný v bode 63 vyššie, body 146 a 147).
- 73 Preto treba zamietnuť žalobný dôvod založený na nezohľadnení pokút uložených v iných štátoch.

III — O závažnosti porušenia

A — Úvod

- 74 ADM sa domnieva, že Komisia nesprávne posúdila závažnosť porušenia v rámci výpočtu výšky pokuty. Žalobné dôvody uplatňované v tomto ohľade sa týkajú po prvé nezohľadnenia alebo nedostatočného zohľadnenia obratu z predaja relevantných výrobkov, po druhé použitia násobného koeficientu na východiskovú čiastku a po tretie konkrétneho dopadu kartelu na trh.

- 75 Pred vyjadrením sa k dôvodnosti jednotlivých žalobných dôvodov v tejto súvislosti je potrebné zhrnúť metódu Komisie, ktorú použila v prejednávacom prípade, pokiaľ ide o posúdenie a zohľadnenie závažnosti porušenia, ako vyplýva z odôvodnení rozhodnutia.
- 76 Z rozhodnutia vyplýva, že na posúdenie závažnosti porušenia sa Komisia predovšetkým domnievala, že dotknuté strany sa dopustili veľmi závažného porušenia vzhľadom na jeho povahu, jeho konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou a na rozsah relevantného geografického trhu, to jest celého EHP (odôvodnenia č. 204 až č. 232 rozhodnutia).
- 77 Ďalej sa Komisia domnievala, že na dotknutých účastníkov je potrebné uplatniť rozdielne zaobchádzanie, aby sa „zohľadnila skutočná ekonomická kapacita porušovateľov spôsobiť významnú škodu hospodárskej súťaži a... stanovila pokuta na úrovni, ktorá jej zabezpečí dostatočne odstrašujúci účinok“ [*neoficiálny preklad*]. V tejto súvislosti Komisia uviedla, že zohľadnila osobitnú váhu každého podniku, a teda skutočný účinok jeho nezákonného správania na hospodársku súťaž (odôvodnenia č. 233 a č. 234 rozhodnutia).
- 78 Na účely posúdenia týchto prvkov sa Komisia rozhodla vychádzať z obrátov, ktoré dotknuté strany dosiahli predajom kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni počas posledného roku, v ktorom trvalo porušenie, teda roku 1995. Komisia sa v tejto súvislosti domnievala, že keďže trh s kyselinou citrónovou bol globálny, „tieto obraty... dávajú vernejší obraz o kapacite zúčastnených podnikov spôsobiť významnú škodu iným subjektom na spoločnom trhu a/alebo v EHP“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 236 rozhodnutia). Komisia dodala, že podľa nej je táto metóda potvrdená skutočnosťou, že išlo o celosvetový kartel, ktorého predmetom bolo najmä rozdelenie trhov na celosvetovej úrovni. Navyše sa domnievala, že celosvetový obrat účastníka kartelu poskytuje takisto predstavu o jeho príspevku k efektívnosti kartelu v jeho celku alebo naopak o nestabilite, ktorou by sa vyznačoval, ak by sa ho uvedený účastník nezúčastnil (odôvodnenie č. 236 rozhodnutia).

- 79 Na tomto základe sa Komisia rozhodla rozdeliť podniky do troch kategórií: do prvej kategórie zaradila H & R uplatnením skutočnosti, že „s celosvetovým trhovým podielom 22 % je najväčším výrobcom na trhu“. Do druhej kategórie zaradila ADM, JBL a HLR a uviedla, že prvé dva podniky ovládali „podobný podiel na trhu [dôverné]“ a že podiel na trhu posledného uvedeného podniku predstavuje 9 %. Napokon do tretej kategórie zaradila Cerestar z dôvodu, že tento podnik „je zďaleka najmenším súťažiteľom“ s 2,5 % podielom na trhu v roku 1995. Komisia tak stanovila východiskovú čiastku na 35 miliónov eur pre H &R, 21 miliónov pre ADM, JBL, ako aj pre HLR a 3,5 milióna pre Cerestar (odôvodnenia č. 237 až č. 239 rozhodnutia).
- 80 Napokon, na účely zabezpečenia toho, aby mala pokuta dostatočne odstrašujúci účinok, Komisia pristúpila k úprave tejto východiskovej sumy v závislosti od veľkosti a celkových zdrojov dotknutých strán. Komisia tak uplatnila na východiskovú sumu stanovenú pre ADM násobný koeficient 2 (teda zvýšenie o 100 %), čím sa táto zvýšila na 42 miliónov eur, na východiskovú sumu stanovenú pre HLR násobný koeficient 2,5 (teda zvýšenie o 150 %), čím sa táto zvýšila na 87,5 miliónov eur (odôvodnenia č. 240 až č. 246 rozhodnutia).

B — O nezohľadnení obratu z predaja relevantného výrobku

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 81 ADM vytýka Komisii, že pri výpočte základnej výšky pokuty nezohľadnila alebo nedostatočne zohľadnila jeho obrat dosiahnutý vďaka predaju relevantného výrobku.

- 82 Na jednej strane ADM tvrdí, že z judikatúry Súdu prvého stupňa vyplýva, že obrat dosiahnutý vďaka relevantnému výrobku je dôležitým prvkom pri výpočte pokút (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. júla 1994, Parker Pen/Komisia, T-77/92, Zb. s. II-549, body 92 až 95; z 8. októbra 1996, Compagnie maritime belge transports a i./Komisia, T-24/93 až T-26/93 a T-28/93, Zb. s. II-1201, bod 233; z 21. októbra 1997, Deutsche Bahn/Komisia, T-229/94, Zb. s. II-1689, bod 127, a zo 14. mája 1998, SCA Holding/Komisia, T-327/94, Zb. s. II-1373, bod 176).
- 83 ADM usudzuje, že zohľadnenie obratu dosiahnutého v EHP vďaka relevantnému výrobku je vhodným základom pre zhodnotenie ohrozenia hospodárskej súťaže na trhu relevantného výrobku v rámci Spoločenstva, ako aj relatívnej veľkosti účastníkov kartelu s ohľadom na relevantné výrobky. Tento záver je podporený judikatúrou Súdu prvého stupňa (rozsudok Europa Carton/Komisia, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 126, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, KNP BT/Komisia, T-309/94, Zb. s. II-1007, bod 108, potvrdený v odvolacom konaní rozsudkom Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, KNP BT/Komisia, C-248/98 P, Zb. s. I-9641).
- 84 Okrem toho podľa ADM rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, potvrdzuje, že neproporcionálne zohľadnenie celkovej veľkosti podniku je pri stanovení pokuty protiprávne.
- 85 ADM takisto poukazuje na skutočnosť, že samotná Komisia vo svojej rozhodovacej praxi za posledné roky vo veciach podobných prejednávaneému prípadu [rozhodnutie Komisie 94/601/ES z 13. júla 1994 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy ES (IV/C/33.833 — Kartón) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 243, s. 1); rozhodnutie Komisie 94/815/ES z 30. novembra 1994 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy ES (IV/33.126 a 33.322 — Cement) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 343, s. 1); rozhodnutie Komisie 86/398/EHS z 23. apríla 1986 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy EHS (IV/31.149 — Polypropylén) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 230, s. 1); rozhodnutie Komisie 89/515/EHS z 2. augusta 1989 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy EHS (IV/31.553 — Zvárané

mreže) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 260, s. 1), a rozhodnutie Komisie 94/215/ESUO zo 16. februára 1994 týkajúce sa konania o uplatnení článku 65 Zmluvy ESUO týkajúcej sa dohôd a zosúladených postupov európskych výrobcov nosníkov — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 116, s. 1)], vychádzala z objemu predaja dosiahnutého vďaka relevantnému výrobku na trhu Spoločenstva, ako to okrem toho aj uznala v rozhodnutí (odôvodnenie č. 253). Uvádza však, že tým, že sa Komisia vo svojich rozhodnutiach oprela o toto kritérium výpočtu, stanovila pokuty, ktorých výška sa nachádza medzi 2,5 % a 9 % obratu dosiahnutého dotknutými stranami vďaka relevantnému výrobku. ADM zdôrazňuje, že ak by Komisia v prejednávacom prípade takisto sledovala toto kritérium výpočtu, viedlo by ju to k uloženiu pokuty, ktorej výška by sa nachádza medzi 1,15 a 4,14 milióna eur. Naopak tým, že sa Komisia neriadila týmto kritériom výpočtu, uložila mu v prejednávacom prípade pokutu, ktorá je 10 až 34-krát vyššia ako pokuta, ktorú by uložila na tomto základe.

86 ADM sa domnieva, že Komisia takisto neprávom zdôrazňuje, že pri roztriedení dotknutých strán do troch kategórií zodpovedajúcich veľkosti ich podielov na svetovom trhu s kyselinou citrónovou zohľadnila ich obrat (odôvodnenie č. 236). Podľa ADM mala Komisia takisto zohľadniť obmedzenú veľkosť predaja kyseliny citrónovej v EHP v roku 1995.

87 Ako totiž po prvé samotná Komisia pripustila, je povinná určiť závažnosť porušenia a v dôsledku toho úroveň pokuty v závislosti od účinkov na EHP. V tejto súvislosti je však neopodstatnený argument Komisie, uvedený v odôvodnení č. 236 rozhodnutia, že sa v tejto súvislosti musel uplatniť celosvetový obrat, pretože predmetom kartelu bolo „odstránenie súťažných rezerv z trhu EHP“. Rozhodnutie netvrdí, že sa účastníci dohodli na odstránení dodávok na trh EHP. ADM zdôrazňuje, že kartel určoval kvóty na celosvetovej úrovni (odôvodnenia č. 97 až č. 101 rozhodnutia) a že

neexistovali oddelené kvóty pre Európu. V prípade kartelu postihujúceho spotrebiteľov v EHP je im spôsobená škoda tá istá, či už sa kartel vzťahuje na územie mimo EHP alebo nie. V tejto súvislosti nesmie byť žiadny rozdiel v posudzovaní závažnosti porušenia a v stanovovaní pokuty.

⁸⁸ Po druhé, rozhodovacia prax Komisie je nekoherentná. V takzvaných veciach „Bezšvíkové oceľové rúry“ [rozhodnutie Komisie 2003/382/ES z 8. decembra 1999 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 ES (vec IV/E-1/35.860-B — Bezšvíkové oceľové rúry — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. EÚ L 140, 2003, s. 1)] a „Glukonát sodný“ (rozhodnutie z 2. októbra 2001 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 ES a článku 53 Dohody EHP, COMP/E-1/36.756 — Glukonát sodný — *neoficiálny preklad*), Komisia zohľadnila len predaje v EHP.

⁸⁹ Po tretie, nepriaznivé dôsledky zohľadnenia celosvetového obratu sa v prejednávacom prípade prejavili, pretože predaje ADM v Kanade a v Spojených štátoch, ktoré predstavujú takmer 50 % jeho predajov kyseliny citrónovej na svetovom trhu, už zohľadnili orgány týchto krajín pri ukladaní sankcií ADM. Zohľadnením celosvetového obratu uložila Komisia neproporcionálnu pokutu v porovnaní s predajmi ADM, za ktoré už bol sankcionovaný.

⁹⁰ Po štvrté ADM usudzuje, že aj za predpokladu, že by celosvetový obrat dosiahnutý predajom kyseliny citrónovej mohol predstavovať relevantný faktor pri stanovení pokuty, Komisia ho nezohľadnila vhodným spôsobom. Výška pokuty uloženej ADM (pred uplatnením oznámenia o spolupráci) totiž predstavovala 66 % celosvetového obratu dosiahnutého predajom kyseliny citrónovej. Táto sankcia jasne prevyšuje všetky škody spôsobené spotrebiteľom alebo hospodárskej súťaži účasťou ADM na

karteli, ktoré v skutočnosti zodpovedali len zlomku obratu dosiahnutého na svetovom trhu. Presnejšie, Komisia sa oprela výlučne o celkový obrat a zdroje podniku. ADM sa domnieva, že neproporcionálne opretie sa o celkový obrat vedie k uloženiu protiprávnej pokuty.

91 V dôsledku toho ADM usudzuje, že Komisia nielenže porušila zásady zakotvené v judikatúre, ale takisto porušila zásadu proporcionality.

92 Na druhej strane ADM tvrdí, že usmernenia uvádzajú, že je „nevyhnutné brať do úvahy efektívnu ekonomickú kapacitu vinníkov, ktorou môžu spôsobiť značnú škodu iným prevádzkovateľom, najmä spotrebiteľom“ a že okrem toho v prípade kartelov stanovujú prípadné váženie, aby sa zohľadnil „reálny dosah porušovania pravidiel každého podniku v hospodárskej súťaži“.

93 Podľa ADM však hospodársky dopad na hospodársku súťaž alebo na iné subjekty možno vyhodnotiť len vo vzťahu k výške predajov relevantného výrobku. Len zohľadnenie týchto predajov umožní odhadnúť rozsah prípadnej škody vzhľadom na spotrebiteľov alebo hospodársku súťaž vyjadrenej protisúťažným prospechom alebo po zohľadnení iných nezákonných ziskov.

94 V dôsledku toho sa domnieva, že nezohľadnením obratu dosiahnutého z predaja relevantného výrobku Komisia neuplatnila správne svoje vlastné usmernenia.

- 95 Napokon sa ADM domnieva, že Komisia tým, že osobitne neuviedla dôvody na podporu svojho rozhodnutia nezohľadniť predaje, ktoré ADM uskutočnil na trhu relevantného výrobku v EHP, Komisia porušila svoju povinnosť odôvodnenia.
- 96 Komisia navrhuje zamietnuť žalobné dôvody.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 97 ADM uvádza porušenie na jednej strane zásady proporcionality a usmernení a na druhej strane povinnosti odôvodnenia.

a) O porušení zásady proporcionality

- 98 Ako už uznala ustálená judikatúra, závažnosť porušení pravidiel hospodárskej súťaže sa musí stanoviť v závislosti od početných faktorov, akými sú najmä osobitné okolnosti veci a jej kontext, a to bez toho, aby existoval záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré treba povinne vziať do úvahy (uznesenie Súdneho dvora z 25. marca 1996, SPO a i./Komisia, C-137/95 P, Zb. s. I-1611, bod 54; rozsudok Súdneho dvora zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 33; rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, HFB a i./Komisia, T-9/99, Zb. s. II-1487, bod 443).

99 Rovnako podľa ustálenej judikatúry môžu medzi kritériá posúdenia závažnosti porušenia v závislosti od prípadu patriť objem a hodnota tovaru, na ktoré sa porušenie vzťahuje, ako aj veľkosť a hospodárska sila podniku a v nadväznosti na to vplyv, ktorý tento podnik mohol vykonávať na relevantný trh. Na jednej strane z toho vyplýva, že pri určení výšky pokuty je dovolené zohľadniť tak celkový obrat podniku, ktorý naznačuje, aj keď len približne a nedokonalo, jeho veľkosť a hospodársku silu, ako aj podiel dotknutých podnikov na relevantnom trhu, ktorý je spôsobilý naznačiť rozsah tohto porušenia. Na strane druhej z toho vyplýva, že ani jednému z týchto číselných údajov nemožno pripísať neprimeranú dôležitosť v porovnaní s inými kritériami posúdenia, takže stanovenie primeranej výšky pokuty nemôže byť výsledkom jednoduchého výpočtu založeného na celkovom obrate (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 47 vyššie, body 120 a 121; rozsudok *Parker Pen/Komisia*, už citovaný v bode 82 vyššie, bod 94; rozsudok *SCA Holding/Komisia*, už citovaný v bode 82 vyššie, bod 176; rozsudok *Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia*, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 188, a rozsudok *HFB a i./Komisia*, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 444).

100 Z toho vyplýva, že ak nemožno poprieť, ako zdôrazňuje ADM, že obrat z relevantného výrobku môže predstavovať primeraný základ pre zhodnotenie škody hospodárskej súťaži na trhu s relevantným výrobkom v rámci Spoločenstva, ako aj relatívny význam účastníkov kartelu vo vzťahu k relevantnému výrobku, nevyplyva z toho o nič menej to, že toto kritérium nie je zďaleka jediným kritériom, podľa ktorého musí Komisia posudzovať závažnosť porušenia.

101 V dôsledku toho, na rozdiel od tvrdenia ADM, ak by sa posúdenie pokuty obmedzovalo len na vzájomný vzťah medzi uloženou pokutou a obratom z relevantného výrobku, ako sa zdá, že ADM naznačuje, prisúdil by sa tým tomuto kritériu neprimeraný význam. Je potrebné posúdiť primeranosť tejto úrovne pokuty podľa súboru kritérií, ktoré musí Komisia zohľadniť pri posudzovaní závažnosti porušenia, konkrétne samotnú povahu porušenia, jeho konkrétny dopad na relevantný trh a rozsah geografického trhu.

- 102 Dôvodnosť rozhodnutia vo vzťahu k niektorým z týchto kritérií sa preskúma na základe všetkých štyroch argumentov ADM smerujúcich v podstate k preukázaniu toho, že Komisia mala v prejednávanom prípade v tomto kontexte uplatniť obrat dotknutých podnikov na úrovni EHP a nie na celosvetovej úrovni.
- 103 Svojím prvým tvrdením kritizuje ADM v podstate skutočnosť, že v odôvodnení č. 236 rozhodnutia Komisia usúdila, že sa musel uplatniť celosvetový obrat na zaradenie dotknutých strán do troch kategórií, keďže predmetom kartelu bolo „odstránenie súťažných rezerv z trhu EHP“. Podľa ADM však rozhodnutie neuvádzalo, že by sa účastníci dohodli na neposkytovaní dodávok na trh EHP.
- 104 Súd prvého stupňa usudzuje, že je potrebné konštatovať, že ADM uvádza túto časť rozhodnutia mimo jeho kontextu. Ak sa odôvodnenie č. 236 rozhodnutia číta ako celok, jasne z neho podľa Komisie vyplýva, že v kontexte celosvetového kartelu, o aký ide v prejednávanom prípade, umožňuje len celosvetový obrat posúdiť efektívnu kapacitu dotknutých strán spôsobiť škodu na relevantnom trhu. V dôsledku toho nie je tento prvý argument dôvodný.
- 105 Svojím druhým tvrdením sa ADM snaží preukázať, že samotná Komisia sa vo svojej nedávnej administratívnej praxi odvolávala na obrat dosiahnutý v EHP.
- 106 Súd prvého stupňa však konštatuje, že ani jedno z oboch rozhodnutí, na ktoré sa odvoláva na podporu tohto tvrdenia, nie je pre prejednávaný prípad relevantné. V takzvanej veci „Bezšvíkové oceľové rúry“ (pozri bod 88 vyššie) totiž Komisia nepristúpila k triedeniu dotknutých strán (pozri odôvodnenia č. 159 až č. 162 rozhodnutia v uvedenej veci). Pokiaľ ide o vec „Glukonát sodný“ (pozri bod 88 vyššie), Komisia tak ako v prejednávanom prípade použila na roztriedenie podnikov celosvetový obrat. Tvrdenie ADM je teda vecne nesprávne.

107 Svojím tretím tvrdením ADM v podstate uvádza skutočnosť, že jeho predaje kyseliny citrónovej v Kanade a v Spojených štátoch, ktoré predstavujú takmer 50 % jeho predajov kyseliny citrónovej na svetovom trhu, už zohľadnili orgány týchto štátov pri uložení sankcií ADM. V rozsahu, v akom ADM týmto tvrdením v podstate opakuje výhradu založenú na porušení zásady zákazu kumulácie sankcií, Súd prvého stupňa toto tvrdenie už ako nedôvodné zamietol (pozri body 61 až 73 vyššie). V rozsahu, v akom sa ADM týmto tvrdením domnieva, že Komisii neprináleží stanoviť pokutu na základe správania na trhoch mimo Spoločenstva, nie je toto tvrdenie vecne správne. Komisia totiž nepoužila celosvetový obrat ako základ pre výpočet pokuty, ale len ako prostriedok na určenie skutočnej ekonomickej kapacity každého podniku spôsobiť škodu hospodárskej súťaži a na stanovenie pokuty na úrovni zaručujúcej odstrašujúci účinok pre každý podnik, čo je opodstatnené vzhľadom na celosvetovú povahu kartelu.

108 Svojím štvrtým tvrdením sa ADM v podstate snaží dokázať, že zohľadnenie obratu dosiahnutého vďaka predaju kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni vedie k neprimeranej pokute v porovnaní so škodou spôsobenou spotrebiteľom a hospodárskej súťaži.

109 Je však vhodné pripomenúť, že v prejednávanom prípade ide o kartel, ktorý združuje podniky pôsobiace na celosvetovej úrovni, ovládajúce 60 % trhu s relevantným výrobkom na celosvetovej úrovni, a osobitne o kartel, ktorý je okrem určovania cien založený najmä na rozdelení trhu pridelením predajných kvót. V takomto prípade sa Komisia môže v rámci rozdielneho zaobchádzania s dotknutými stranami, ako urobila v prejednávanom prípade, platne oprieť o obrat jednotlivých členov kartelu dosiahnutý na celosvetovej úrovni, v prejednávanom prípade dosiahnutý predajom kyseliny citrónovej. Účelom tohto rozdielneho zaobchádzania je totiž zhodnotiť efektívnu ekonomickú kapacitu porušovateľov spôsobiť škodu hospodárskej súťaži svojím protiprávnym správaním, a teda zohľadniť ich osobitnú váhu v rámci kartelu. Komisia preto neprekročila široký rozsah voľnej úvahy, ktorý má v danej oblasti, keď usúdila, že podiel jednotlivých členov kartelu na svetovom trhu je vhodným opisným ukazovateľom.

110 Žalobné dôvody založené na porušení zásady proporcionality sa preto musia zamietnuť.

b) O porušení usmernení

111 Pokiaľ ide o porušenie usmernení, Súd prvého stupňa konštatuje, že tieto usmernenia nestanovujú, že výška pokuty sa počíta v závislosti od celkového obratu alebo od obratu, ktorý podniky dosiahli na relevantnom trhu. Nebránia však ani tomu, aby sa takýto obrat zohľadnil pri určovaní výšky pokuty, aby sa rešpektovali všeobecné zásady práva Spoločenstva, a ak to okolnosti vyžadujú (pozri v tomto zmysle rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 283, potvrdený v odvolacom konaní rozsudkom Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaným v bode 41 vyššie, bod 258, a rozsudok Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 187).

112 V dôsledku toho usmernenia nestanovujú, že obraty dotknutých podnikov — bez ohľadu na výšku celkového obratu alebo obratu vyplývajúceho z predaja relevantného výrobku — predstavujú východiskový bod pre výpočet pokút, a ešte menej, že predstavujú jediné relevantné kritérium pre určenie závažnosti porušenia.

113 Naopak Komisia ich môže zohľadniť ako jeden z viacerých relevantných faktorov. To je najmä prípad, keď v súlade s tretím a šiestym odsekom bodu 1 A usmernení Komisia prispôbi výšku pokuty, aby zabezpečila dostatočne odstrašujúcu úroveň pokút. V tejto súvislosti Komisia zohľadňuje efektívnu kapacitu porušovateľov spôsobiť značnú škodu iným subjektom a nevyhnutnosť zabezpečiť dostatočne odstrašujúci účinok pokuty (bod 1 A štvrtý odsek) a pristúpi k váženiu súm určených

v závislosti od osobitnej váhy, a teda skutočného dopadu protiprávneho správania každého podniku na hospodársku súťaž, najmä ak existuje značná disparita medzi veľkosťou podnikov, ktoré sa dopustili porušenia rovnakej povahy (bod 1 A šiesty odsek).

114 V prejednávacom prípade Komisia uviedla vo svojom podaní, že na posúdenie relatívneho významu každého z podnikov sa oprela o obrat dosiahnutý na trhu s relevantným výrobkom. Ako vyplýva z odôvodnenia č. 236 rozhodnutia, Komisia skutočne zohľadnila celosvetový obrat dosiahnutý pre posudzovaný výrobok, aby zohľadnila relatívny význam podnikov na relevantnom trhu. Ako už totiž bolo uvedené v bodoch 77 a 78 vyššie, Komisia sa na uplatnenie rozdielneho zaobchádzania, aby sa zohľadnila skutočná ekonomická kapacita porušovateľov spôsobiť významnú škodu hospodárskej súťaži a stanovila pokutu na úrovni, ktorá jej zabezpečí dostatočne odstrašujúci účinok, rozhodla vychádzať z obrátov, ktoré dotknuté strany dosiahli predajom kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni počas posledného roku, v ktorom trvalo porušenie, teda roku 1995.

115 V prejednávacom prípade ide o svetový kartel združujúci podniky ovládajúce veľmi veľký podiel na trhu s relevantným výrobkom na celosvetovej úrovni. Okrem toho je kartel založený na určovaní cien a na rozdelení trhu pridelením predajných kvót. V takomto prípade sa Komisia môže v rámci rozdielneho zaobchádzania s dotknutými podnikmi, ako urobila v prejednávacom prípade, platne oprieť o obraty, ktoré členovia tohto kartelu dosiahli predajom kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni. Keďže účelom tohto rozdielneho zaobchádzania je zhodnotiť efektívnu ekonomickú kapacitu porušovateľov spôsobiť škodu hospodárskej súťaži svojím protiprávnym správaním, a teda zohľadniť ich osobitnú váhu v rámci kartelu, Komisia neprekročila svoj široký rozsah voľnej úvahy, keď usúdila, že podiel jednotlivých členov kartelu na svetovom trhu je vhodným popisným ukazovateľom.

116 V dôsledku toho sa musí žalobný dôvod založený na porušení usmernení zamietnuť.

c) O porušení povinnosti odôvodnenia

- 117 Podľa ustálenej judikatúry musí odôvodnenie vyžadované článkom 253 ES jasne a jednoznačne uvádzať úvahy orgánu Spoločenstva, autora predmetného aktu, takým spôsobom, ktorý umožňuje zainteresovaným spoznať zdôvodnenie prijatého opatrenia a príslušnému súdu vykonávať svoju kontrolu. Požiadavka odôvodnenia musí byť posúdená v závislosti od okolností prejednávanej veci, najmä obsahu aktu, povahy uvádzaných dôvodov a záujmu, aký môžu mať osoby, ktorým je akt určený, alebo iné osoby, ktorých sa akt priamo a osobne týka, na tom, aby dostali vysvetlenie. Nevyžaduje sa, aby odôvodnenie špecifikovalo všetky relevantné skutkové a právne okolnosti, pretože otázka, či odôvodnenie aktu spĺňa požiadavky článku 253 ES, sa musí posudzovať s ohľadom nielen na jeho znenie, ale tiež na jeho kontext, ako aj na súhrn právnych pravidiel upravujúcich predmetnú oblasť (rozsudky Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 63, a z 30. septembra 2003, Nemecko/Komisia, C-301/96, Zb. s. I-9919, bod 87).
- 118 Pokiaľ ide o rozhodnutie ukladajúce pokuty viacerým podnikom za jedno porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, rozsah povinnosti odôvodnenia sa musí určiť vo svetle skutočnosti, že závažnosť porušenia sa musí preukázať v závislosti od veľkého počtu kritérií, ako sú najmä osobitné okolnosti veci a jej kontext, a to bez toho, aby existoval závažný alebo taxatívny zoznam kritérií, ktoré by sa povinne museli zohľadňovať (uznesenie SPO a i./Komisia, už citované v bode 98 vyššie, bod 54).
- 119 V prejednanom prípade Komisia vypočítala výšku pokuty pre jeden podnik na základe jeho obratu týkajúceho sa relevantného výrobku, avšak nezohľadnila obrat týkajúci sa relevantného výrobku v EHP, ale na celosvetovej úrovni (pozri bod 114 vyššie). V rozpore s tým, čo tvrdí ADM, Komisia nebola povinná zohľadniť obrat týkajúci sa relevantného výrobku v EHP (pozri bod 111 vyššie). V dôsledku toho jej

nemožno vytýkať, že neuviedla dôvody, pre ktoré nezohľadnila tento faktor na výpočet výšky pokuty, ktorú mu chcela uložiť.

- 120 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia musí takisto zamietnuť.

C — O uplatnení násobného koeficientu na východiskovú sumu

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 121 ADM usudzuje, že uplatnenie násobného koeficientu 2 na východiskovú sumu (odôvodnenie č. 246 rozhodnutia) predstavuje zjavne neprimerané opatrenie, ktoré je okrem toho založené na chybnom odôvodnení a porušuje zásadu rovnosti zaobchádzania.

- 122 V prvom rade ADM pripomína, že v rámci konaní začatých v Spojených štátoch a v Kanade za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže už zaplatil pokuty [30 miliónov dolárov Spojených štátov (USD) v Spojených štátoch a 2 milióny kanadských dolárov (CAD) v Kanade], odškodnil spotrebiteľov (83 miliónov USD), zaplatil približne 34 miliónov USD na ukončenie konania vedeného proti nemu jeho akcionármi, jeden z jeho pracovníkov bol odsúdený na trest odňatia slobody v Spojených štátoch a na celosvetovej úrovni prijal politiku súladu s pravidlami hospodárskej súťaže. Vo svetle všetkých týchto sankcií a opatrení sa uloženie novej sankcie s odstrašujúcim účinkom Komisiou javí ako nepotrebné a neprimerané.

123 V druhom rade ADM uvádza, že vzhľadom na to, že podniky sú racionálne hospodárske subjekty, na to, aby pokuta mala efektívne odstrašujúci účinok, postačí, aby bola stanovená na takej úrovni, aby jej výška prekročila prospech z porušenia. Usudzuje, že ak si podniky uvedomia, že strata spojená so sankciou anuluje prospech kartelu, má už pokuta odstrašujúci účinok. Tento prístup potvrdil Súdny dvor v rozsudku *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovanom v bode 47 vyššie (bod 108). Zodpovedá takisto usmerneniam, ktoré prikazujú (v bode I A štvrtom odseku) zhodnotiť odstrašujúci účinok v závislosti od kapacity účastníkov predmetného kartelu spôsobiť škodu spotrebiteľom a v dôsledku toho vyžadujú, aby sa pri určení vhodného odstrašujúceho účinku zohľadnil akýkoľvek prospech vyplývajúci z protiprávneho kartelu. Napokon, tento prístup vo všeobecnosti používa aj iná právna úprava Spoločenstva.

124 ADM nepopiera, že celkový obrat možno zohľadniť na účely výpočtu pokuty. Ak sa mu prizná neprimeraná dôležitosť, vedie to však k neprimeranej pokute. Komisia sa v tomto ohľade obmedzila na zvýšenie uplatnenej porovnanej odkazom na obrat ADM. Žiadne racionálne vysvetlenie však nemôže odôvodniť, že výpočet zvýšenia s odstrašujúcim účinkom bol sústredený na jeho celkový obrat. Prístup, ktorý zvolila Komisia, nijako nevysvetľuje, prečo sa musel úplne obmedziť zisk, ktorý ADM dosiahol prostredníctvom predaja výrobkov, ktoré nemajú žiadnu súvislosť s predmetným porušením, na účel odstrašenia dotknutých strán vykonávať svoje činnosti v rámci kartelu týkajúceho sa kyseliny citrónovej.

125 V treťom rade ADM opakuje, že efektívna odstrašujúca sankcia musí znížiť očakávaný zisk z kartelu na nulu (pozri bod 123 vyššie). Podľa ADM to bol však v prejednávanej príhode JBL, ktorý v EHP uskutočnil najväčšie predaje za rok (77 miliónov eur) a dosiahol najvyšší zisk vďaka kartelu. JBL však v tomto štádiu výpočtu pokút nebolo uložené odstrašujúce zvýšenie. Naopak ADM s ročnými predajmi v EHP vo výške 46 miliónov eur sa základná čiastka uloženej pokuty zvýšením z dôvodu odstrašenia zdvojnásobila o 21 miliónov eur. ADM z toho vyvodzuje, že Komisia porušila zásadu rovnosti zaobchádzania.

126 Vo štvrtom rade ADM usudzuje, že Komisia nemôže vo svojom vyjadrení k žalobe platne tvrdiť, že okrem kartelu na trhu s kyselinou citrónovou sa ADM súčasne zúčastnil na dvoch iných karteloch. To nie je v rozhodnutí uvedené. Okrem toho v každom rozhodnutí týkajúcom sa týchto kartelov uplatnila Komisia násobný koeficient na zabezpečenie odstrašujúceho účinku pokuty.

127 V piatom rade ADM usudzuje, že rozhodnutie je v tomto bode nedostatočne odôvodnené. ADM totiž tvrdí, že Komisia opomenula spresniť, na akom základe môže byť zvýšenie v takom rozsahu považované za nevyhnutné pre dosiahnutie odstrašujúceho účinku. Obmedzila sa na prehlásenie, že väčšie spoločnosti musia byť postihnuté vyššími pokutami, ale neuviedla dôvody, pre ktoré bolo zdvojnásobenie pokuty v prejednávacom prípade považované za primerané pre ADM, ani či boli zohľadnené faktory, ako sú už uložené sankcie vyvolávajúce odstrašujúci účinok na podniky pri ich snahe o prospech z kartelu. Podľa ADM však bola Komisia v prejednávacom prípade povinná jasne uviesť dôvody opodstatňujúce prijatie predmetného opatrenia. ADM totiž tvrdí, že neexistujú zverejnené prípady, v ktorých by Komisia pripojila „dostatočne odstrašujúce“ zvýšenie ako doplnkové opatrenie v rámci výpočtu pokút. Okrem toho toto zvýšenie predstavuje značnú časť pokuty, ktorá bola nakoniec ADM uložená.

128 Komisia navrhuje zamietnuť žalobné dôvody.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

a) O porušení zásady proporcionality

129 Pokiaľ ADM v podstate tvrdí, že vzhľadom na to, že podniky sú racionálne ekonomické subjekty a na to, aby pokuta mala naozaj odstrašujúci účinok, je

potrebné len to, aby bola stanovená v takej výške, aby suma v nej stanovená presiahla zisk plynúci z porušenia, je vhodné pripomenúť, že odstrašenie je jedným z hlavných dôvodov, ktorými sa má Komisia riadiť pri stanovovaní výšky pokút (rozsudky Súdneho dvora z 15. júla 1970, Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, bod 173, a zo 14. júla 1972, BASF/Komisia, 49/69, Zb. s. 713, bod 38).

130 Keby mala byť pokuta stanovená na úrovni, ktorá by len odňala prospech plynúci z kartelu, nemala by odstrašujúci účinok. Možno sa totiž odôvodnene domnievať, že podniky racionálne zohľadňujú v rámci svojich finančných výpočtov a riadiacej činnosti nielen úroveň pokút, ktoré im môžu byť uložené v prípade porušenia, ale takisto úroveň rizika zistenia kartelu. Navyše, keby sa obmedzila funkcia pokuty len na jednoduché odňatie očakávaného prospechu alebo zisku, nebola by dostatočne zohľadnená porušujúca povaha predmetného správania vzhľadom na článok 81 ods. 1 ES. Znížením pokuty na jednoduchú kompenzáciu spôsobenej škody by sa totiž zanedbal okrem odstrašujúceho účinku, ktorý môže smerovať len voči budúcemu správaniu, represívny charakter takéhoto opatrenia vo vzťahu ku konkrétnemu porušeniu, ku ktorému naozaj došlo.

131 Takisto v prípade podniku, ktorý je tak ako ADM prítomný na veľkom počte trhov a má obzvlášť významné finančné zázemie, nemusí zohľadnenie obratu dosiahnutého na relevantnom trhu postačovať na zabezpečenie odstrašujúceho účinku pokuty. Čím je totiž podnik väčší a má globálne zdroje, ktoré mu poskytujú schopnosť konať na trhu nezávisle, tým viac si musí byť vedomý významu svojej úlohy, pokiaľ ide o riadne fungovanie hospodárskej súťaže na trhu. Preto teda skutkové okolnosti, ktoré sa týkajú hospodárskej sily podniku zodpovedného za porušenie, musia byť zohľadnené pri skúmaní závažnosti porušenia. V dôsledku toho výsledkom zohľadnenia celkového obratu ADM pri výpočte výšky pokuty v prejednávacom prípade nebude neprimeraná pokuta.

132 V dôsledku toho je potrebné zamietnuť žalobný dôvod založený na porušení zásady proporcionality.

b) O porušení zásady rovnosti zaobchádzania

133 Je vhodné pripomenúť, že podľa zásady rovnosti zaobchádzania Komisia nemôže s porovnateľnými situáciami zaobchádzať rozdielne alebo s rozdielnymi situáciami zaobchádzať rovnako, ak také zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené (rozsudok Súdneho dvora z 13. decembra 1984, Sermide, 106/83, Zb. s. 4209, bod 28, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, BPB de Eendracht/Komisija, T-311/94, Zb. s. II-1129, bod 309).

134 ADM v podstate uvádza, že napriek vyššiemu predaju kyseliny citrónovej (77 miliónov eur) ako dosiahol JBL (46 miliónov eur), Komisia neuložila JBL také zvýšenie pokuty, aké uložila jemu.

135 Tu treba zdôrazniť, že účelom uplatnenia násobného koeficientu je zabezpečiť, aby pokuta mala odstrašujúci účinok aj pre veľmi veľké podniky. Obrat, ktorý dosiahol JBL v roku 2000, predstavoval necelých 314 miliónov eur, kým obrat ADM 13 936 miliónov eur. Okrem toho je potrebné zohľadniť skutočnosť, že veľmi veľké podniky ako ADM majú zvýšenú zodpovednosť za zachovanie voľnej hospodárskej súťaže na trhoch, na ktorých pôsobia, a spravidla disponujú väčšími infraštruktúrami, pokiaľ ide o právno-ekonomické poradenstvo, ktoré im umožňuje posúdiť protiprávnu povahu ich správania vo vzťahu k právu hospodárskej súťaže Spoločenstva.

136 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení zásady rovnosti zaobchádzania musí takisto zamietnuť.

c) O porušení povinnosti odôvodnenia

137 Pokiaľ ADM v podstate tvrdí, že Komisia neuviedla dôvody, pre ktoré považovala zdvojnásobenie pokuty za primerané, ani či zohľadnila faktory ako už uložené sankcie vyvolávajúce odstrašujúci účinok na snahu o prospech z kartelu, je potrebné na úvod poukázať na judikatúru citovanú v bodoch 117 a 118 vyššie. Ďalej je namieste pripomenúť, že Komisia odôvodnila uplatnenie násobného koeficientu najmä na pokutu pre ADM nevyhnutnosťou zabezpečiť pokute dostatočne odstrašujúci účinok. Komisia sa v tejto súvislosti oprela o celosvetové obraty dotknutých strán (odôvodnenia č. 50 a č. 241 rozhodnutia). Napokon v odôvodnení č. 246 rozhodnutia uviedla, že sa domnievala, že uplatnenie násobného koeficientu 2 bolo primerané na zabezpečenie odstrašujúceho účinku pokuty, ktorá sa mala uložiť ADM.

138 Pokiaľ ide osobitne o význam násobného koeficientu uplatneného v prípade ADM, Komisii sa stačilo obmedziť na to, aby vychádzala z veľkosti tohto podniku, ktorá vyplýva približne z celkového obratu dosiahnutého týmto podnikom, a zdôraznila potrebu zabezpečiť odstrašujúci účinok pokuty. Neprináležalo jej z hľadiska povinnosti odôvodnenia, aby uviedla číselné údaje týkajúce sa spôsobu výpočtu, ktorý bol základom tejto jej voľby (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Sarrió/Komisia, C-291/98 P, Zb. s. I-9991, bod 80).

- 139 Komisia preto dostatočne odôvodnila rozhodnutie v tomto ohľade a žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia sa musí takisto zamietnuť.

D — *O existencii chýb v posúdení týkajúcich sa konkrétneho dopadu kartelu na trh*

1. Úvod

- 140 V prvom rade je potrebné pripomenúť, že závažnosť porušení sa musí preukázať na základe viacerých kritérií, ako sú najmä osobitné okolnosti prípadu a jeho kontext, a to bez toho, aby existoval záväzný alebo taxatívny zoznam kritérií, ktoré by sa povinne museli zohľadňovať (uznesenie SPO a i./Komisia, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 54; rozsudky Ferriere Nord/Komisia, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 33, a HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 443). V tejto súvislosti možno konkrétny dopad kartelu na relevantný trh považovať za jedno z relevantných kritérií.
- 141 Komisia vo svojich usmerneniach (bod 1 A, prvý odsek) uviedla, že na posúdenie závažnosti porušenia berie do úvahy okrem samotnej povahy tohto porušenia a rozsahu relevantného geografického trhu „konkrétny dopad [porušenia] na trh, pokiaľ je tento dopad merateľný“.
- 142 Pokiaľ ide o prejednávany prípad, z odôvodnení č. 210 až č. 230 rozhodnutia vyplýva, že Komisia skutočne stanovila výšku pokuty určenú na základe závažnosti porušenia s ohľadom na tieto tri kritériá. V tejto súvislosti najmä usúdila, že kartel má „skutočný účinok“ na trh s kyselínou citrónovou (odôvodnenie č. 230 rozhodnutia).

¹⁴³ Podľa ADM sa však Komisia v tejto súvislosti pri hodnotení konkrétneho dopadu kartelu na trh s kyselinou citrónovou dopustila viacerých omylov v posúdení. Podľa ADM majú tieto omyly vplyv na výpočet výšky pokút.

2. O tom, že Komisia zvolila nesprávny prístup pri preukazovaní, že kartel mal konkrétny dopad na trh

a) Tvrdenia účastníkov konania

¹⁴⁴ ADM v podstate uvádza, že Komisia zvolila nesprávny prístup na preukázanie, že kartel mal konkrétny dopad na trh.

¹⁴⁵ ADM vytýka Komisii, že nepreukázala konkrétny dopad kartelu na trh s kyselinou citrónovou. Uvádza, že v odôvodnení č. 211 rozhodnutia samotná Komisia vyhlásila, že rozdiel medzi cenami, ktoré boli skutočne uplatňované, a cenami, ktoré by boli uplatňované v prípade neexistencie kartelu, nemožno spoľahlivo merať. V takejto situácii sa Komisia namiesto toho, aby predložila aspoň ekonomicky obhájiteľnú teóriu o tom, čo by sa stalo, keby kartel neexistoval, obmedzila na uvedenie domniek v tom zmysle, že uskutočnenie dohôd kartelu muselo vyvolať účinky na relevantnom trhu.

¹⁴⁶ ADM usudzuje, že napriek tomu, že v priebehu správneho konania ADM predložil Komisii správu expertov z 30. júna 2000 uvedenú najmä v odôvodneniach č. 222 a č. 223 rozhodnutia, na ktorú ADM odkázal vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách a v ktorej bolo dokázané, že kartel nemal vplyv na relevantný trh (ďalej

len „správa expertov“), Komisia nepristúpila ku vhodnej ekonomickej analýze poskytnutých údajov. ADM uvádza, že správa expertov uvádzala toto:

„V dôsledku toho obmedzenia narušujúce kapacity a zvýšený dopyt nasledované stále konkurenčnejšími dodávkami pochádzajúcimi z čínskeho dovozu kyseliny citrónovej, spolu s významným zvýšením kapacít, ku ktorým pristúpili rôzni výrobcovia, poskytujú presvedčivé vysvetlenie pohybu cien v rokoch 1991 až 1995... Skutočnosť, že v období, keď došlo k porušeniu, ceny aj napriek zvýšenému dopytu nedosiahli úroveň z polovice 80. rokov, spolu s okolnosťou, že výrobcovia zúčastnení na karteli neboli schopní kontrolovať kapacity alebo vstup nových konkurentov na trh, znamená, že je namieste odmietnuť hypotézu, podľa ktorej výrobcovia účinne kontrolovali ceny kyseliny citrónovej počas tohto obdobia.“

¹⁴⁷ ADM poznamenáva, že v odôvodnení č. 226 rozhodnutia samotná Komisia pripustila, že vysvetlenia vysokých cien z rokov 1991 a 1992, ktoré poskytol najmä ADM, „[mohli] mať určitú platnosť“. ADM však kritizuje, že Komisia sa uspokojila s tvrdením, že nie je vylúčené, že kartel mal vplyv na trh.

¹⁴⁸ Po prvé z toho podľa ADM vyplýva, že Komisia nepredložila dôkaz o tom, že kartel mal konkrétny merateľný dopad na trh v zmysle usmernení, ale naopak neoprávnene zmenila povinnosť dôkazného bremena účastníkov konania.

¹⁴⁹ Po druhé ADM usudzuje, že z toho vyplýva, že Komisia sa dopustila právnej chyby, keď prehlásila, že fluktuácie cien sú nevyhnutne zlučiteľné s efektívnym kartelom. Komisia tým, že vychádzala z takéhoto čisto abstraktného prehlásenia, nezohľadnila

priemyslový kontext ani faktory podporujúce záver, že z dôvodov uvedených detailne v správe expertov sa ceny nezvýšili nad úroveň stanovenú kartelom.

- 150 Po tretie ADM usudzuje, že Komisia sa pomýlila, keď vydala stanovisko, podľa ktorého zvýšeniu cien v krátkom čase nevyhnutne predchádzal efektívny kartel. Existuje totiž určité množstvo odvetví s výrobkami, kde sa uplatňuje hospodárska súťaž, ktoré z dôvodu, že čelili obdobnému nedostatku kapacít a analogickému príliš vysokému dopytu, uplatnili zvýšenie ceny o 40 alebo viac percent počas krátkeho obdobia.
- 151 Okrem toho, uvádza ADM, na preukázanie toho, že kartel mal konkrétny dopad na relevantný trh, sa Komisia nemôže platne oprieť o okolnosť, že členovia kartelu predstavujú 60 % svetového trhu a 70 % európskeho trhu s kyselinou citrónovou a že boli zapojení do dlhotrvajúceho a komplexného kartelu.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 152 Vzhľadom na výhrady, ktoré ADM formuloval v súvislosti so samotným prístupom, ktorý Komisia zvolila, aby preukázala, že kartel mal konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou, je pred vyslovením sa o dôvodnosti tvrdení, ktorých sa ADM dovoľáva, opodstatnené zhrnúť Komisiou vypracovanú analýzu, ako vyplýva z odôvodnení č. 210 až č. 228 rozhodnutia.

— Zhrnutie analýzy vypracovanej Komisiou

- 153 Komisia predovšetkým poznamenala, že „porušenia sa dopustili podniky, ktoré počas posudzovaného obdobia predstavovali viac ako 60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu s kyselinou citrónovou“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia).
- 154 Komisia ďalej uviedla, že „vzhľadom na to, že tieto dohody boli efektívne uskutočňované, mali skutočné účinky na trh“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia). V odôvodnení č. 212 rozhodnutia Komisia odkázala na časti rozhodnutia týkajúce sa popisu skutkového stavu a zopakovala svoje tvrdenie, podľa ktorého boli dohody kartelu „úzkostlivo uskutočňované“, a dodala, že „jeden z účastníkov vyhlásil, že ‚bol prekvapený úrovňou formálnosti a organizácie, akú účastníci dosiahli, aby dospeli k tejto dohode‘“. Rovnako v odôvodnení č. 216 rozhodnutia poznamenala, že „vzhľadom na predchádzajúce úvahy a úsilie, ktoré každý účastník vynaložil na komplexnú organizáciu kartelu, nemožno pochybovať o účinnosti jeho uskutočňovania“ [*neoficiálny preklad*].
- 155 Komisia sa okrem toho domnievala, že nie je nevyhnutné „presne vyčíslíť rozsah, v akom sa tieto ceny líšia od cien, ktoré by sa mohli uplatňovať, pokiaľ by tieto dohody neexistovali“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 211 rozhodnutia). Komisia totiž tvrdila, že „tento rozsah nemožno vždy vypočítať spoľahlivým spôsobom: určitý počet vonkajších faktorov môže súbežne ovplyvniť vývoj cien výrobu, čo robí akýkoľvek záver o pomernom význame všetkých možných príčin extrémne obtiažnym“ [*neoficiálny preklad*] (tamtiež). V odôvodnení č. 213 rozhodnutia však opísala vývoj cien kyseliny citrónovej od marca 1991 do roku 1995, pričom v podstate poznamenáva, že medzi marcom 1991 a polovicou roka 1993 vzrástli ceny kyseliny citrónovej o 40 % a po tomto čase sa v podstate udržiavali na tejto úrovni. Takisto v odôvodneniach č. 214 a č. 215 rozhodnutia pripomína, že členovia kartelu určili predajné kvóty a dohodli sa na informačných, dozorných a kompenzačných mechanizmoch a aplikovali ich, aby zabezpečili uplatňovanie kvót.

156 V odôvodneniach č. 217 až č. 228 rozhodnutia Komisia napokon zhrnula, analyzovala a odmietla tvrdenia, ktoré uvádzali dotknuté strany v priebehu správneho konania. Osobitne zhrnula správu expertov, podľa ktorej by k zistenému vývoju cien došlo v každom prípade aj bez kartelu. V odôvodnení č. 226 rozhodnutia tak Komisia nasledujúcimi slovami usúdila, že tvrdenia predložené ADM, ktoré sa opierajú o správu expertov, ako ani tvrdenia predložené inými stranami nemožno prijať:

„Vysvetlenia zvýšenia cien v rokoch 1991—1992, ktoré poskytli ADM, [H & R a JBL], môžu byť do istej miery platné, ale nepreukazujú presvedčivo, že uskutočnenie kartelu nemohlo hrať žiadnu úlohu pri cenových výkyvoch. Aj keď popísané javy sa môžu vyskytovať, ak kartel neexistuje, presne sa zhodujú práve s jeho existenciou. Zvýšenie cien kyseliny citrónovej o 40 % za štrnásť mesiacov nemožno vysvetľovať čisto konkurenčnou reakciou, ale treba ho vykladať vo svetle dohôd, ktoré účastníci medzi sebou uzavreli, aby koordinovali zvýšenia cien a rozdelili si podiely na trhu, ako aj zaviedli systém informovania a dozoru. Všetky tieto okolnosti prispeli k úspešnému zvýšeniu cien.“ [*neoficiálny preklad*]

— Posúdenie

157 Na úvod je potrebné pripomenúť, že podľa znenia bodu 1 A prvého odseku usmernení Komisia pri svojom výpočte pokuty v závislosti od závažnosti porušenia berie do úvahy okrem iného „skutočný dosah [porušenia] na trh, tam, kde je ho možné merať“.

158 V tomto ohľade je namieste analyzovať presný význam ustanovení „tam, pokiaľ je [teda konkrétny dopad] merateľný“. Ide najmä o určenie, či Komisia v zmysle týchto ustanovení môže brať do úvahy iba konkrétny dopad v rámci svojho výpočtu pokút, ak jej vôbec prináleží určiť výšku tohto dopadu.

159 Ako Komisia správne poznamenala, skúmanie dopadu kartelu na trh so sebou nevyhnutne prináša uchýlenie sa k domnienkam. V tejto súvislosti musí Komisia najmä skúmať, aká by bola cena výrobku, pokiaľ by kartel neexistoval. Pritom pri skúmaní príčin skutočného vývoja cien je problematické uvažovať o podiele, ktorý zodpovedá každej z týchto príčin. Treba brať do úvahy objektívnu okolnosť, že vzhľadom na cenový kartel sa účastníci vzdali práve svojej voľnosti konkurovať si cenami. Hodnotenie pôsobenia vyplývajúceho z iných faktorov, ako táto dobrovoľná zdržanlivosť účastníkov kartelu, je tak nevyhnutne založené na rozumnej pravdepodobnosti, ktorú nemožno s presnosťou vyčíslieť.

160 Preto pokiaľ nemá byť bod 1 A prvý odsek usmernení zbavený svojho potrebného účinku, nemožno Komisii vytýkať, že sa opierala o konkrétny dopad kartelu na trh, ktorý má protisúťažný cieľ, akým je kartelová dohoda o cenách alebo o kvótach, bez toho, aby tento dopad vyčíslila alebo aby v tomto ohľade predložila číselné posúdenie.

161 Preto sa musí konkrétny dopad kartelu na trh považovať za dostatočne preukázaný, ak je Komisia schopná predložiť konkrétne a vierohodné indície, ktoré s primeranou pravdepodobnosťou naznačujú, že kartel mal dopad na trh.

162 V prejednávacom prípade z analýzy vypracovanej Komisiou (pozri body 153 až 156 vyššie) vyplýva, že pre záver o existencii „skutočného účinku“ kartelu na trh sa

opierala o dve indície. Na jednej strane sa totiž dovoľavala skutočnosti, že členovia kartelu úzkostlivo uskutočňovali dohody kartelu (pozri najmä odôvodnenia č. 210, č. 212, č. 214 a č. 215, spomínané v bodoch 147 a 148 vyššie) a že títo členovia počas posudzovaného obdobia predstavovali viac ako 60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu s kyselinou citrónovou (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia). Na druhej strane sa domnievala, že údaje, ktoré dotknuté strany poskytli v priebehu správneho konania, preukazujú určitú zhodu medzi cenami, ktoré určil kartel, a cenami, ktoré členovia kartelu skutočne praktizovali na trhu (odôvodnenie č. 213 rozhodnutia).

163 Hoci je pravda, že výrazy použité v odôvodneniach č. 210 a č. 216 rozhodnutia (pozri bod 147 vyššie) by bolo možné samy osebe chápať ako naznačujúce, že Komisia sa opierala o vzťah príčiny a následku medzi uskutočnením kartelu a jeho konkrétnym dopadom na trh, skutočnosťou zostáva, že systematický výklad analýzy Komisie preukazuje, že v rozpore s tým, čo tvrdí ADM, sa Komisia neobmedzila na to, aby z uskutočňovania kartelu vyvodila existenciu jeho skutočných účinkov na trh.

164 Okrem existencie „úzkostlivého“ uskutočňovania dohôd kartelu sa opierala o vývoj cien kyseliny citrónovej počas obdobia, ktorého sa kartel týkal. V odôvodnení č. 213 rozhodnutia totiž opísala ceny kyseliny citrónovej v rokoch 1991 až 1995, ako boli dohodnuté medzi členmi kartelu, oznámené zákazníkovi a vo veľkej miere uplatňované dotknutými stranami. Ďalej sa bude skúmať, či sa Komisia dopustila zjavných chýb v posúdení skutkových okolností, na ktorých založila svoje závery, ako to tvrdí ADM. Ako už bolo rozhodnuté v bode 160 vyššie, nemožno vyčítať Komisii, že nekvantifikovala veľkosť dopadu kartelu na trh alebo že v tomto ohľade nepredložila číselné posúdenie.

165 V tejto súvislosti nemožno Komisii ani vytýkať názor, že okolnosť, že členovia kartelu predstavovali veľmi významný podiel na trhu s kyselinou citrónovou (60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu), tvorí významný faktor, ktorý musí

zohľadniť pri skúmaní konkrétneho dopadu kartelu na trh. Nemožno totiž poprieť, že pravdepodobnosť účinnosti kartelu, ktorý sa týka určovania cien a predajných kvót, sa zvyšuje s veľkosťou podielov na trhu, o ktoré sa delia účastníci tohto kartelu. Hoci je pravda, že táto okolnosť sama osebe nepreukazuje existenciu konkrétneho dopadu na relevantný trh, skutočnosťou zostáva, že Komisia v rozhodnutí nijako nevytvárala taký vzťah príčiny a následku, ale túto okolnosť iba zohľadnila ako jednu spomedzi viacerých.

166 Navyše sa Komisia mohla oprávnenne domnievať, že dôveryhodnosť tejto indicie vzrastá s dĺžkou trvania kartelu. Vzhľadom na náklady na správu a riadenie spojené s riadnym fungovaním komplexného kartelu založeného, ako v prejednávacom prípade, na určovaní cien, rozdelení trhov a výmene informácií vzhľadom na riziká späté s takýmito protiprávnymi činnosťami, sa Komisia mohla rozumne domnievať, že skutočnosť, že podniky pokračovali v porušení počas dlhého obdobia, naznačuje, že členovia kartelu z neho mali určitý prospech a v dôsledku toho, že mal konkrétny dopad na relevantný trh.

167 Napokon okolnosť, že v odôvodnení č. 226 rozhodnutia Komisia pripustila, že analýza v správe expertov mohla mať „určitú platnosť“, pričom sa domnievala, že presvedčivo nepreukazuje, že vznik kartelu nehrá žiadnu úlohu vo fluktuácii cien kyseliny citrónovej, nepredstavuje obrátenie povinnosti dôkazného bremena. Táto časť analýzy skôr preukazuje, že Komisia starostlivo vážila jednotlivé argumenty v prospech a proti existencii konkrétneho dopadu kartelu.

168 Z vyššie uvedeného vyplýva, že Komisia si ne zvolila chybný prístup, aby posúdila konkrétny dopad kartelu na trh s kyselinou citrónovou.

3. Pokiaľ ide o posúdenie vývoja cien kyseliny citrónovej

a) Tvrdenia účastníkov konania

- 169 ADM tvrdí, že dôkazy poskytnuté Komisiou o uskutočňovaní kartelu sú obmedzené a nepreukazujú existenciu konkrétneho dopadu.
- 170 V prvom rade ADM popiera dôkaznú hodnotu analýzy Komisie o vývoji cien kyseliny citrónovej. ADM totiž kritizuje skutočnosť, že Komisia obmedzila svoju analýzu na oznámené ceny a nepreskúmala ceny skutočne fakturované. ADM však zdôrazňuje, že v skutočnosti väčšina cien, ktoré uplatňoval voči svojim zákazníkom, boli nižšie ako ceny stanovené kartelom počas celého relevantného obdobia. Takisto Cerestar a JBL prehlásili, že si nerobili starosti s určením dohodnutých cien (odôvodnenie č. 217 rozhodnutia). ADM dodáva, že údaje o priemerných mesačných predajoch v Európe, ktoré Komisii poskytli ADM, H & R a JBL [pozri odôvodnenie č. 95 rozhodnutia, ako aj listy JBL z 28. septembra 1998, listy H & R (Bayer) z 23. septembra 1997 a listy ADM z 5. decembra 1997], takisto podporujú záver, podľa ktorého boli skutočne uplatňované ceny vo všeobecnosti nižšie, ako boli dohodnuté ceny.
- 171 Okrem toho ADM upozorňuje na viaceré výňatky zo správ H & R o predaji vytvorené od marca 1991 do septembra 1994, z ktorých podľa neho vyplýva, že na ceny pokračoval tlak počas celého predmetného obdobia.
- 172 Okrem toho ADM zdôrazňuje, že tento záver potvrdzuje správy zákazníkov o konkurenčnom určovaní cien.

- 173 ADM uvádza, že v odôvodneniach č. 91, č. 116 a č. 217 až č. 226 rozhodnutia Komisia pripustila, že počas obdobia minimálne od polovice roku 1993 do mája 1995 došlo vo veľkej miere k podvádzaniu vo vzťahu k záväzkom vyplývajúcim z kartelu, ktoré malo priamy dopad na ceny určené kartelom, a že vzhľadom na čínsky dovoz nebolo možné rešpektovať tieto ceny.
- 174 V druhom rade ADM spochybňuje dôkaznú hodnotu analýzy Komisie týkajúcu sa predajných kvót. ADM totiž kritizuje skutočnosť, že Komisia obmedzila svoju analýzu na dohodnuté kvóty a na zavedenie dozorného a kompenzačného mechanizmu a že nepreskúmala množstvo kyseliny citrónovej, ktorú dotknuté strany skutočne predali.
- 175 K tomu ADM po prvé poznamenáva, že z odôvodnenia č. 97 rozhodnutia vyplýva a správa expertov to potvrdzuje, že rýchly rast dopytu predovšetkým v rokoch 1991—1992 znefunkčnil systém určovania tonážnych kvót, že účastníci zavrhli po dvoch mesiacoch systém určovania kvót podľa ton, na ktorom sa dohodli na svojom stretnutí 6. marca 1991, že ho nahradili systémom kvót založenom na percentuálnom podiele z predaja a že tento systém umožnil každému účastníkovi predstihnúť značné tonáže za predchádzajúce roky, aby tak ťažili z rastu dopytu.
- 176 Po druhé ADM poznamenáva, že z odôvodnení č. 106 a č. 107 rozhodnutia a zo správy expertov (odseky 35 až 40) vyplýva, že predaje účastníkov každoročne prekročili ich kvóty alebo ich nedosiahli, čo viedlo k neustálym sporom. JBL dokonca prehlásil bez toho, aby mu Komisia odporovala, že „nikdy nevenoval pozornosť pôvodne dohodnutým podielom na trhu“. Nerešpektovanie podmienok kartelu jeho účastníkmi je zlučiteľné s neobmedzeným rastom kapacity ADM, JBL a HLR počas predmetného obdobia.

177 Po tretie ADM zdôrazňuje, že z odôvodnenia č. 106 rozhodnutia vyplýva, že kompenzačný systém a dozorný systém nemali požadovanú efektívnosť na to, aby prinútili účastníkov dodržiavať svoje kvóty, a že boli dôvodom značného sporu v rámci kartelu.

178 ADM uvádza, že v porovnateľných prípadoch Komisia usúdila, že nerešpektovanie klauzúl dohody zakladajúcej kartel viedlo k obmedzenému dopadu. Vo svojom rozhodnutí vo veci tzv. „Grécke trajekty“ tak Komisia pripustila, že priznanie úľav na cene dohodnutej v rámci kartelu viedlo k záveru, že skutočný dopad na trh bol obmedzený, a vo svojom rozhodnutí vo veci tzv. „Trajektové spoločnosti — Menové príplatky“, že odpor zákazníkov voči zvýšeniu cien ju priviedol k záveru o obmedzenom dopade na relevantný trh. ADM usudzuje, že v prejednávacom prípade sa mal priznať rovnaký význam dôkazu o zľavách z určených cien kartelu a o nerešpektovaní dohodnutých kvót.

179 Komisia zamietla tvrdenia ADM.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

180 Je ustálenou judikatúrou, že pri preskúmaní posúdenia Komisie o konkrétnom dopade kartelu na trh je najmä potrebné preveriť jej posúdenie účinkov, ktoré mal kartel na ceny [pozri rozsudok Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 148, a v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Cascades/Komisia, T-308/94, Zb. s. II-925, bod 173, a rozsudok Mayr-Melnhof/Komisia, T-347/94, Zb. s. II-1751, bod 225].

181 Okrem toho judikatúra pripomína, že pri určovaní závažnosti porušenia je namieste brať do úvahy najmä právny a hospodársky kontext predmetného správania (rozsudky Súdneho dvora zo 16. decembra 1975, Suiker Unie a i./Komisia, 40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Zb. s. 1663, bod 612, a Ferriere Nord/Komisía, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 38) a že je úlohou Komisie, aby pri posúdení konkrétneho dopadu porušenia na trh vychádzala z hospodárskej súťaže, ktorá by normálne existovala, ak by nedošlo k porušeniu (pozri v tomto zmysle rozsudok Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný vyššie, body 619 a 620; rozsudok Mayr-Melnhof/Komisía, už citovaný v bode 180 vyššie, bod 235, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. marca 1999, Thyssen Stahl/Komisía, T-141/94, Zb. s. II-347, bod 645).

182 Z toho jednak vyplýva, že v prípade cenových kartelov sa musí s primeranou pravdepodobnosťou (pozri bod 161 vyššie) zistiť, že dohody skutočne dotknutým stranám umožnili dosiahnuť vyššiu úroveň cien, než by prevládala, pokiaľ by kartel neexistoval. Ďalej z toho plynie, že Komisia musí v rámci svojho posúdenia brať do úvahy všetky objektívne podmienky na relevantnom trhu vzhľadom na hospodársky a prípadne právny kontext, ktorý prevláda. Z rozsudkov, ktoré Súd prvého stupňa vydal vo veci týkajúcej sa kartelu v odvetví kartónu (pozri najmä rozsudok Mayr-Melnhof/Komisía, už citovaný v bode 180 vyššie, body 234 a 235), vyplýva, že v prípade potreby je potrebné vziať do úvahy existenciu „objektívnych hospodárskych faktorov“, z ktorých vyplýva, že v rámci „voľnej hospodárskej súťaže“ by sa úroveň cien nevyvíjala rovnako ako úroveň praktizovaných cien [pozri takisto rozsudok Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisía, už citovaný v bode 41 vyššie, body 151 a 152, a rozsudok Cascades/Komisía, už citovaný v bode 180 vyššie, body 183 a 184].

183 V prejednávacom prípade Komisia analyzovala na základe dokumentov, ktoré poskytli ADM a JBL v priebehu správneho konania, vývoj cien kyseliny citrónovej od marca 1991 do roku 1995, ako aj stanovenie predajných kvót ako sprievodných opatrení zameraných na udržanie tlaku na výšku cien a zavedenie systému kompenzácií.

184 V prejednávacom prípade Komisia v odôvodnení č. 213 rozhodnutia opísala vývoj cien kyseliny citrónovej, ako ich členovia kartelu dohodli a uplatňovali, takto:

„Od marca 1991 do polovice roka 1993 boli medzi členmi kartelu dohodnuté ceny oznamované zákazníkom a veľmi široko uskutočňované, predovšetkým počas prvých rokov kartelu. Zvýšenie ceny na 2,25 [nemeckej marky (DEM)] za kilogram... v apríli 1991, o ktorom sa rozhodlo na stretnutí kartelu v marci 1991, bolo bez námahy uplatňované. Po ňom nasledovalo rozhodnutie, prijaté telefonicky v júli, o zavedení ceny 2,70 DEM za kilogram... za august. Toto zvýšenie ceny bolo takisto možné úspešne uplatňovať. Konečné rozhodnutie o zavedení ceny 2,80 DEM za kilogram... bolo prijaté na stretnutí v máji 1991 a uplatnené v júni 1992. Potom sa ceny už nezvyšovali a kartel sa sústredil na potrebu tieto ceny udržať.“ *[neoficiálny preklad]*

185 Komisia takisto pripomenula, že v rokoch 1991 až 1994 členovia kartelu určovali predajné kvóty formou pevnej tonáže presne pridelenej každému členovi kartelu, čo bolo podrobené kontrolnému systému. Komisia poznamenala, že tieto kvóty boli skutočne uplatňované a že rešpektovanie príkazov bolo pod sústavným dohľadom. Okrem toho Komisia pripomenula, že členovia kartelu sa dohodli na mechanizme kompenzácií, ktorý účinne uplatňovali, zameranom na sankcionovanie členov kartelu, ktorí predali vyššiu tonáž, než im bola pridelená v rámci predajných kvót, a na poskytnutie kompenzácií tým, ktorí ich nedosiahli (odôvodnenia č. 214 a č. 215 rozhodnutia s odkazom na časť rozhodnutia „Skutkový stav“).

186 ADM nespochybňuje skutkové zistenia Komisie o vývoji dohodnutých cien a určení predajných kvót, ale v podstate sa obmedzuje na poukázanie na skutočnosť, že tieto ceny v skutočnosti neboli od zákazníkov požadované.

- 187 Pokiaľ ide o vývoj ceny kyseliny citrónovej, ADM uvádza, že podľa viacerých oznámení adresovaných Komisii v priebehu správneho konania, ako aj podľa správy expertov sa väčšina skutočne uplatňovaných cien pohybovala pod dohodnutými cenami.
- 188 Z týchto údajov ADM však vyplýva, že medzi cenami, ktoré určovali členovia kartelu, a cenami, ktoré skutočne praktizovali, bola stála paralelnosť. Osobitne keď sa v marci 1991 a máji 1992 členovia kartelu rozhodli zvýšiť ceny kyseliny citrónovej používané v potravinárstve z 2,25 DEM za kilogram na približne 2,8 DEM za kilogram, od zákazníkov skutočne vyžadované ceny, ktoré sa v apríli 1991 nachádzali medzi 1,9 a 2,1 DEM za kilogram, sa zvýšili, až sa ustálili medzi 2,3 a 2,7 DEM za kilogram. Rovnako z týchto grafov vyplýva, že keď sa po tomto zvýšení cien členovia kartelu dohodli na udržiavaní cien na 2,8 DEM za kilogram, od zákazníkov skutočne vyžadované ceny následne zostali pod cenami uplatňovanými pred vrcholom cien v rokoch 1991 a 1992.
- 189 Skutočnosť, že účastníci nedodržiavali svoju dohodu a úplne neuplatňovali dohodnuté ceny, neznamená, že tým uplatňovali ceny, ktoré by mohli praktizovať v prípade neexistencie kartelu. Ako Komisia správne zdôraznila v odôvodnení č. 219 rozhodnutia, Súd prvého stupňa už v rámci posudzovania poľahčujúcich okolností rozhodol, že podnik, ktorý napriek zosúladenému konaniu so svojimi konkurentmi uskutočňuje na trhu viac-menej nezávislú politiku, môže jednoducho skúšať využitie kartelu vo vlastný prospech (rozsudok Cascades/Komisia, už citovaný v bode 180 vyššie, bod 230). Okrem toho, ako Komisia uviedla v odôvodnení č. 226 rozhodnutia, kartel umožnil svojim členom koordinovať vývoj cien na trhu.
- 190 To isté platí o údajnej neefektívnosti systému predajných kvót. V tejto súvislosti sa ADM obmedzuje na argumentáciu, že počas existencie kartelu bol systém zmenený tak, aby na účely zisku vyplývajúceho zo zvýšeného dopytu umožnil každému členovi kartelu predáť väčšiu tonáž, ako mu bola pridelená. Táto argumentácia však nemôže byť úspešná. Nemôže preukázať, že tonáž, ktorú členovia kartelu skutočne

predali, zodpovedá tonáži, ktorú by predali bez existencie kartelu, a že systém, aj keď uplatňovaný menej efektívne ako systém, ktorý stanovili účastníci, nevykonával tlak na ceny. Okrem toho nemožno vylúčiť, že by sa ceny v prípade neexistencie kartelu nevyvíjali ešte výraznejšie, brániac tak účastníkom konkurovať si cenami.

191 Vzhľadom na vyššie uvedené Komisia mohla platne dospieť k záveru, že disponovala konkrétnymi a dôveryhodnými dôkazmi naznačujúcimi, že ceny kyseliny citrónovej uplatňované v rámci kartelu boli podľa rozumnej pravdepodobnosti vyššie ako ceny, ktoré by prevládali v prípade neexistencie kartelu.

192 Aj za predpokladu, ako uvádza ADM s odvolaním sa na ekonomickú analýzu v správe expertov, že by ceny, ktoré uplatňovali členovia kartelu, boli z veľkej časti totožné s cenami, ktoré by prevládali v prípade neexistencie kartelu, by Komisia mohla právom tvrdiť v odôvodnení č. 226 rozhodnutia, že kartel umožnil členom kartelu koordinovať vývoj cien. Aj keď bol tak vývoj cien z veľkej časti podporený fungovaním trhu, takže nemožno tvrdiť, že sa úroveň cien vyvíjala totožne s úrovňou uplatňovaných cien, nič to nemení na fakte, že účastníci mohli prinajmenšom koordinovať vývoj cien.

193 V dôsledku toho nemožno akceptovať tvrdenia ADM.

4. O definícii relevantného trhu výrobkov

a) Tvrdenia účastníkov konania

194 ADM usudzuje, že Komisia nesprávne definovala relevantný trh. Zdôrazňuje však, že definícia relevantného trhu je nevyhnutná na určenie dopadu kartelu na tento trh,

a preto toto pochybenie malo dosah na výpočet pokuty. Definícia relevantného trhu výrobkov predstavuje podstatnú časť analýzy, ktorú musí Komisia povinne vykonať, ak chce pri určovaní výšky pokuty zohľadniť merateľný hospodársky dopad kartelu na trh s relevantnými výrobkami. Bez tejto analýzy je záver Komisie o existencii dopadu len teoretickým posúdením účinkov na hospodársku súťaž, ktoré sú potenciálne spojené s obmedzujúcimi opatreniami, čo nie je analýza protisúťažných účinkov pozorovaných v nadväznosti na porušenie podporená konkrétnymi údajmi (rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 4866).

195 ADM tvrdí, že z odôvodnenia č. 8 až č. 14 rozhodnutia vyplýva, že kyselina citrónová má substitučné výrobky pre viac ako 90 % svojich aplikácií. Okrem toho ADM tvrdí, že zo správy expertov vyplýva, že „relevantným trhom s výrobkami pre antitrustovú analýzu je kyselina citrónová s fosfátmi a veľmi pravdepodobne aj minerálne kyseliny“. Okrem toho sa v tomto zmysle vyjadrili takisto iní výrobcovia kyseliny citrónovej v priebehu správneho konania. Napokon ADM tvrdí, že substitučnosť kyseliny citrónovej s inými výrobkami je takisto vysvetlená v správe R. Bradleyho, H. Janshekara a Y. Yoshikawu, pod názvom „CEH Marketing Research Report, Citric Acid“, ktorú v roku 1996 zverejnil „Chemical Economics Handbook — SRI International“ (ďalej len „správa CEH“), o ktorú sa aj Komisia oprela vo svojom rozhodnutí (pozri najmä odôvodnenie č. 72).

196 ADM však zdôrazňuje, že napriek týmto skutočnostiam Komisia nepristúpila k preskúmaniu, či je namieste považovať samotný výrobok kyselina citrónová za relevantný hospodársky trh, alebo či je potrebné považovať ho za súčasť širšieho trhu zahŕňajúceho uvedené substitučné výrobky.

197 Komisia odmieta tvrdenia ADM.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

198 Na úvod je potrebné konštatovať, že v rozhodnutí Komisia neanalyzovala, či sa trh s relevantným výrobkom musí obmedziť na kyselinu citrónovú alebo sa má posudzovať širšie, ako tvrdí ADM, zahŕňajúc jej substitučné výrobky. Pod názvom „Relevantný výrobok“ (odôvodnenia č. 4 až č. 14 rozhodnutia) a „Trh s kyselinou citrónovou“ (odôvodnenia č. 38 až č. 53 rozhodnutia), sa Komisia obmedzila na opis rôznych aplikácií kyseliny citrónovej, ako aj objemu trhu s kyselinou citrónovou.

199 V správe expertov, ktorú ADM predložil Komisii v priebehu správneho konania, je relevantný trh s výrobkami definovaný širšie, zahŕňajúc substitučné výrobky, najmä fosfáty a minerálne kyseliny. V rozhodnutí však Komisia nepreskúmala tvrdenia ADM týkajúce sa nevyhnutnosti použitia širšej definície relevantného trhu s výrobkami.

200 Na základe vyššie uvedeného je potrebné usudzovať, že argumentácia ADM môže byť úspešná len vtedy, ak preukáže, že ak by Komisia definovala relevantný trh s výrobkami v súlade s tvrdeniami ADM, mala konštatovať, že porušenie nemalo dopad na trh definovaný ako trh kyseliny citrónovej a jej substitútov. Ako totiž bolo rozhodnuté v bode 161 vyššie, Komisia sa len za tejto okolnosti nesmela oprieť o kritérium konkrétneho dopadu kartelu na trh pri výpočte pokuty v závislosti od závažnosti porušenia.

201 Vzhľadom na analýzu vývoja cien a predajných kvót, ktorú vykonala Komisia v bodoch 213 a nasledujúcich rozhodnutia, ADM nevedel preukázať, a dokonca ani len predložiť dôkazy, ktoré by spolu predstavovali súbor navzájom súvisiacich indícií

preukazujúcich s rozumnou pravdepodobnosťou, že dopad kartelu týkajúceho sa kyseliny citrónovej na širší trh zahŕňajúci substitúty kyseliny citrónovej neexistoval alebo bol prinajmenšom zanedbateľný. Dokonca aj v správe expertov, aj keď uvádza, že sa trh mal definovať širšie, sa analýza obmedzuje, pokiaľ ide o údajnú neexistenciu vplyvu kartelu na vývoj cien, na samotný trh s kyselinou citrónovou.

- 202 Napokon ADM uvádza neprávom bod 4866 rozsudku *Cimenteries CBR a i./Komisia*, už citovaného v bode 194 vyššie. Aj keď je pravda, že v tejto časti rozsudku Súd prvého stupňa usúdil, že Komisia musí vykonať analýzu založenú na konkrétnych údajoch a nemôže sa obmedziť na teoretické posúdenie, nič to nemení na tom, že táto časť rozsudku sa netýkala definície trhu s relevantným výrobkom, ale skutočných účinkov porušenia na trh ako takých.
- 203 V dôsledku toho je namieste zamietnuť výhradu založenú na chybnnej definícii trhu s relevantným výrobkom.
- 204 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné dospieť k záveru, že ADM nedokázal, že Komisia sa dopustila zjavne nesprávneho posúdenia, pokiaľ ide o konkrétny dopad kartelu na trh.

IV — O dĺžke trvania porušenia

- 205 ADM pripomína, že v odôvodneniach č. 91, č. 116 a č. 217 až č. 226 rozhodnutia Komisia pripustila, že počas obdobia minimálne od polovice roku 1993 do mája

1995 došlo vo veľkej miere k podvádzaniu vo vzťahu k záväzkom vyplývajúcim z kartelu, ktoré malo priamy dopad na ceny určené kartelom, a že vzhľadom na čínsky dovoz nebolo možné rešpektovať tieto ceny (pozri bod 173 vyššie).

206 V tejto súvislosti ADM tvrdí, že Komisia nesmela na ADM uplatniť zvýšenie o 10 % za rok porušovania (odôvodnenie č. 249 rozhodnutia). Komisia tým totiž podľa ADM porušila zásadu proporcionality a rovnosti zaobchádzania, pretože sa tak odchýlila od svojej rozhodovacej praxe [rozhodnutie Komisie 98/273/ES z 28. januára 1998 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy ES (IV/35.733 — VW) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 124, s. 60)] uložiť miernejšie zvýšenie za obdobie, počas ktorého dohoda nebola dodržiavaná alebo uskutočňovaná.

207 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

208 Súd prvého stupňa pripomína, že v bode B usmernení Komisia uviedla, že pokiaľ ide o strednodobé porušenia, teda vo všeobecnosti o porušenia, ktoré trvali jeden až päť rokov, mohla zvýšiť pokutu uloženú za závažnosť porušenia až o 50 %.

209 V prejednávanom prípade Komisia v odôvodnení č. 249 rozhodnutia konštatovala, že ADM sa porušenia dopúšťal počas štyroch rokov, teda stredne dlho v zmysle usmernení, a zvýšila pokuty z dôvodu jeho dĺžky trvania o 40 %. Z toho vyplýva, že Komisia rešpektovala pravidlá, ktoré si uložila v usmerneniach. Okrem toho Súd prvého stupňa usudzuje, že toto zvýšenie o 40 % vzhľadom na dĺžku trvania porušenia nie je v prejednávanom prípade zjavne neprimerané.

210 Pokiaľ sa ADM odvoláva na rozhodnutie Komisie vo veci VW (pozri bod 206 vyššie), je potrebné konštatovať, že skutkový stav tohto prípadu bol odlišný od prejednávaneho prípadu. Postačí totiž konštatovať, že išlo o kartel, ktorý trval dlhšie ako desať rokov, a že Komisia v súlade so svojimi usmerneniami použila percentuálnu sadzbu za rok na zvýšenie pokuty a nie, ako v prejednanom prípade, jediná percentuálnu sadzbu. Okrem toho sa musí konštatovať, že na rozdiel od toho, čo tvrdí ADM, z odôvodnení rozhodnutia tohto druhého prípadu vôbec nevyplýva, že Komisia v ňom chcela zaviesť všeobecnú prax, ktorú by musela rešpektovať vo všetkých nasledujúcich rozhodnutiach.

211 V dôsledku toho sa žalobný dôvod musí zamietnuť.

V — O priťažujúcich okolnostiach

A — Úvod

212 V odôvodneniach č. 267 a č. 273 rozhodnutia Komisia usúdila, že ADM zohrával spolu s HLR úlohu vodcu kartelu, a uplatnila preto na sumu pokuty týchto dvoch podnikov zvýšenie o 35 %.

213 ADM popiera, že bol vodcom kartelu, a usudzuje, že Komisia nesmela platne zvýšiť pokutu, ako to vykonala. V tejto súvislosti ADM uvádza v podstate štyri žalobné dôvody týkajúce sa zvýšenia pokuty z dôvodu priťažujúcich okolností. Po prvé ADM tvrdí, že Komisia ho neprávom považovala za vodcu kartelu. Po druhé ADM tvrdí, že Komisia porušila zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože uložila ADM rovnakú

sadzbu zvýšenia ako HLR. Po tretie sa ADM domnieva, že Komisia porušila zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že sa odchyľila od svojej rozhodovacej praxe, pokiaľ ide o sadzbu zvýšenia uloženú ADM. Po štvrté ADM tvrdí, že rozhodnutie je postihnuté vadou porušenia povinnosti odôvodnenia.

B — O kvalifikácii ADM ako vodcu kartelu

1. Úvod

214 Z odôvodnení č. 263 až č. 266 rozhodnutia vyplýva, že Komisia pre záver, že ADM sa musí považovať spolu s HLR za vodcu kartelu, uviedla v podstate, že ADM zohrával rozhodujúcu úlohu pri vytvorení kartelu, ako aj úlohu hnacieho motora v priebehu jednotlivých stretnutí kartelu. V tomto ohľade sa Komisia oprela o tri rôzne skutočnosti.

215 Po prvé, v odôvodneniach č. 263 a č. 264 rozhodnutia Komisia uviedla skutočnosť, že v januári 1991 zorganizoval ADM po preniknutí na tento trh v decembri 1990 viacero dvojstranných stretnutí s niektorými z hlavných výrobcov kyseliny citrónovej, konkrétne s H & R, HLR a JBL (ďalej len „dvojstranné stretnutia, ktoré zorganizoval ADM v januári 1991“). Po druhé, v odôvodnení č. 265 rozhodnutia Komisia vychádzala z prehlásenia, ktoré podal FBI bývalý zamestnanec ADM, ktorý sa zúčastnil stretnutí kartelu (ďalej len „bývalý zástupca ADM“), v priebehu antitrustového konania pred americkými orgánmi, ako vyplýva zo správy FBI (ďalej len „správa FBI“), najmä o správaní druhého zástupcu ADM, ktorý sa takisto zúčastnil stretnutí kartelu (ďalej len „druhý zástupca ADM“). Po tretie v odôvodnení č. 266 rozhodnutia Komisia odkázala na prehlásenie, ktoré vykonal Cerestar v priebehu správneho konania (ďalej len „výpoveď Cerestaru“).

- 216 ADM vytýka Komisii, že sa dopustila chýb v posúdení každej z týchto troch skutočností, ako aj to, že v tomto ohľade dostatočne neodôvodnila rozhodnutie. Tieto výhrady sa preskúmajú oddelene pre každú z týchto troch skutočností. Okrem toho ADM tvrdí, že tieto dôkazy v žiadnom prípade neumožňujú dospieť k záveru, že ADM zohrával úlohu vodcu v rámci kartelu.

2. O údajných chybách Komisie, pokiaľ ide o úlohu vodcu ADM

- a) O dvojstranných stretnutiach, ktoré zorganizoval ADM v januári 1991

Tvrdenia účastníkov konania

- 217 ADM sa domnieva, že jeho správanie v priebehu stretnutí, ktoré sa konali v januári 1991 a ktorých sa zúčastnili okrem neho aj H & R, HLR a JBL, nemožno považovať za dôkaz o jeho úlohe vodcu v rámci kartelu. ADM cituje v tomto zmysle výňatky z odôvodnenia č. 264 rozhodnutia, kde Komisia uviedla, že „existencia cyklu dvojstranných stretnutí medzi ADM a jeho konkurentmi krátko pred prvým multilaterálnym stretnutím kartelu nepostačuje pre vyvodenie záveru, že ADM bol organizátorom kartelu“ [*neoficiálny preklad*].
- 218 V každom prípade ADM usudzuje, že rozhodnutie je postihnuté vadou porušenia povinnosti odôvodnenia. Totiž tým, že sama Komisia uviedla, že existencia týchto dvojstranných stretnutí nepostačuje pre vyvodenie záveru, že ADM bol organizátorom kartelu, protirečila svojej vlastnej analýze uvedenej v odôvodnení č. 263, pokiaľ ide o tieto stretnutia.

219 Komisia navrhuje zamietnuť tvrdenia ADM.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

220 Je potrebné poznamenať, že v odôvodnení č. 263 rozhodnutia Komisia vo vzťahu k dvojstranným stretnutiam, ktoré organizoval ADM v januári 1991, uviedla, že vychádzala z dvoch dokumentov. Po prvé Komisia vychádzala z memoranda z 15. januára 1999, ktoré vypracoval ADM a ktoré sa týka schôdzky, ktorú mal bývalý zástupca ADM v karteli s útvarmi Komisie 11. decembra 1998. Po druhé Komisia vychádzala zo správy FBI.

221 Pokiaľ ide o dvojstranné schôdzky, ktoré ADM zorganizoval v januári 1991 s hlavnými výrobcami kyseliny citrónovej, konkrétne s H & R, HLR a JBL, Komisia usúdila, že napriek skutočnosti, že ich ADM kvalifikoval ako obyčajné prezentácie určené iným konkurentom, je „veľmi pravdepodobné, že zohrávali rozhodujúcu úlohu pri vytvorení (alebo obnovení) kartelu týkajúceho sa kyseliny citrónovej v marci 1991“ [*neoficiálny preklad*]. Podľa Komisie totiž „vzhľadom na krátky čas medzi touto sériou stretnutí a prvým multilaterálnym stretnutím kartelu 6. marca 1991 je veľmi pravdepodobné, že sa diskutovalo o možnosti alebo zámere vytvoriť formálny kartel, ako to naznačuje najmä obsah diskusií podľa zápisnice, ktorú vyhotovil zamestnanec ADM: aj keď opis diskusie je vágny, tento zamestnanec uvádza, že najmenej dvakrát došlo k ohovoreniu konkurenta... pre spôsob, akým uskutočňoval svoje činnosti v odvetví kyseliny citrónovej“ [*neoficiálny preklad*]. Komisia usúdila, že „tento výraz zatrpknutosti voči jednému konkurentovi obvinenému z toho, že sa nechová na trhu náležite, celkom jasne vypovedá o protisúťažnom celi nastoliť na trhu väčšiu disciplínu“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenia č. 74, č. 75 a č. 263 rozhodnutia).

- 222 Okrem toho v odôvodnení č. 264 rozhodnutia Komisia dodala, že „existencia cyklu dvojstranných stretnutí medzi ADM a jeho konkurentmi krátko pred prvým multilaterálnym stretnutím kartelu nepostačuje pre vyvodenie záveru, že ADM bol organizátorom kartelu, ale predstavuje pre tento záver silnú indíciu“ [*neoficiálny preklad*].
- 223 Pokiaľ sa ADM odvoláva na chyby v posúdení vo vzťahu k týmto dvojstranným stretnutiam, treba najprv poznamenať, že nepopiera, že organizoval tieto stretnutia. Ďalej takisto nevytýka Komisii, že nesprávne zhrnula dokumenty, z ktorých v tomto ohľade vychádzala. Naopak ADM tvrdí, že účelom týchto dvojstranných stretnutí bola len vlastná prezentácia iným členom kartelu.
- 224 Ak je pravda, ako Komisia zdôraznila v odôvodnení č. 264 rozhodnutia, že informácie, ktoré mala k dispozícii o týchto dvojstranných stretnutiach, samy osebe nepostačovali na vyvodenie záveru, že ADM na týchto stretnutiach zohrával úlohu organizátora kartelu, nevyplýva z nich o nič menej, že Komisia mohla správne usudzovať, že konanie takýchto dvojstranných stretnutí, ktoré ADM organizoval práve pred prvým multilaterálnym stretnutím kartelu, predstavuje „silnú indíciu“ toho, že ADM bol organizátorom kartelu.
- 225 Samotná skutočnosť, že Komisia v odôvodnení č. 264 rozhodnutia relativizovala dôkaznú hodnotu existencie týchto dvojstranných stretnutí, pokiaľ ide o úlohu organizátora ADM v rámci kartelu, neznamená, že Komisia vykonala chybnú analýzu týchto stretnutí. Práve naopak — prístup, ktorý zvolila Komisia, ukazuje, že starostlivo analyzovala dokumenty, aby došla k záveru, že existencia týchto dvojstranných stretnutí predstavuje len silnú indíciu o úlohe organizátora ADM v karteli, ale nepostačuje na vyvodenie definitívnych záverov.

- 226 V dôsledku toho sa Komisia nedopustila zjavnej chyby v posúdení, keď uviedla existenciu týchto stretnutí ako doplnkovú indíciu vo vzťahu k dvom iným skutočnostiam, z ktorých vychádzala pri závere, že ADM zohrával úlohu organizátora kartelu.
- 227 Pokiaľ ADM uvádza porušenie povinnosti odôvodnenia, je v hodné podotknúť, že z odôvodnení č. 263 a č. 264 rozhodnutia jasne a jednoznačne vyplývajú úvahy inštitúcie. Aj keď v odôvodnení č. 263 rozhodnutia Komisia usúdila, že postupné stretnutia medzi ADM a H & R, HLR a JBL v januári 1991 veľmi pravdepodobne zohrávali rozhodujúcu úlohu pri vytvorení kartelu týkajúceho sa kyseliny citrónovej v marci 1991, v odôvodnení č. 264 rozhodnutia Komisia upresnila dôsledky tohto konštatovania pre ADM, keď uviedla, že existencia cyklu dvojstranných stretnutí medzi ADM a jeho konkurentmi krátko pred prvým multilaterálnym stretnutím kartelu nepostačuje pre vyvodenie záveru, že ADM bol organizátorom kartelu, ale predstavuje pre tento záver silnú indíciu. Toto upresnenie nie je kontradiktórne a nemá vplyv na koherenciu úvah Komisie. Nemožno jej preto v tejto otázke vytýkať nedostatok odôvodnenia.
- 228 V dôsledku toho sa Komisia v tejto otázke nedopustila ani zjavnej chyby v posúdení, ani porušenia povinnosti odôvodnenia.

b) O výpovedi bývalého zástupcu ADM pred FBI

Pripomenutie skutkového stavu a znenia rozhodnutia

- 229 V dňoch 11. a 12. októbra 1996 bývalý zástupca ADM podal výpoveď pri výsluchu pred „grand jury“ v rámci antitrustového konania vedeného v Spojených štátoch,

ktoré viedlo k súdному zmiernu (plea agreement). Tento výsluch, na ktorom bývalému zástupcovi ADM poskytovali právnu pomoc jeho advokáti, viedol nadväzne k vydaniu príkazu (compulsion order). Tento výsluch viedol k vytvoreniu správy FBI z 5. novembra 1996.

230 Z jedného listu z 11. októbra 1996, ktorý adresovali príslušné orgány Spojených štátov advokátovi bývalého zástupcu ADM, vyplýva, že tento výsluch sa uskutočnil na žiadosť ADM, ktorý súhlasil s výsluchom s výhradou výkonu svojho práva stanoveného v ústave Spojených štátov neodpovedať na otázky, ktoré by mohli viesť k jeho trestnému stíhaniu (piaty dodatok). Tento list takisto uvádza, že pred týmto výsluchom priznali príslušné orgány Spojených štátov bývalému zástupcovi ADM trestnú imunitu týkajúcu sa skutočností priznaných v jeho výpovedi, ak bude na položené otázky odpovedať úprimne a pravdivo a ak poskytne všetky informácie, ktoré má. Príslušné orgány Spojených štátov takisto uviedli, že výpoveď bývalého zástupcu ADM podaná na výsluchu nemôže byť priamo alebo nepriamo použitá proti ADM alebo jednému z jeho zamestnancov, jednej z jeho dcérskych spoločností alebo spoločnosti, ktoré sú s ním spojené v rámci trestného stíhania.

231 Na tomto výsluchu 11. a 12. októbra 1996 poskytol bývalý zástupca ADM detailný opis fungovania kartelu a dotknutých účastníkov. Podal najmä opis pravidelných stretnutí na najvyššej úrovni (takzvaných stretnutí „masters“ alebo takisto „G-4/5“), ako aj odbornejších stretnutí (takzvaných stretnutí „šerpov“), na väčšine ktorých sa sám zúčastnil. Osobitne na stranách 21 a 22 správy FBI sa nachádza časť výpovede bývalého zástupcu ADM, z ktorého Komisia citovala výňatok v odôvodnení č. 265 rozhodnutia.

232 V rámci správneho konania pred Komisiou jej Bayer odovzdal správu FBI. Okrem toho takisto v priebehu správneho konania 11. decembra 1998 na stretnutí medzi útvarmi Komisie a zástupcami ADM (pozri odôvodnenie č. 57 rozhodnutia),

Komisia vypočúvala bývalého zástupcu ADM. V nadväznosti na toto stretnutie predložil ADM Komisii nedatované memorandum s názvom „Memorandum založené na rozhovore [bývalého zástupcu ADM v rámci kartelu] s Komisiou 11. decembra 1998“.

233 Ďalej sa Komisia v oznámení o výhradách oprela najmä o výpoveď bývalého zástupcu ADM, ako vyplýva zo správy FBI. Okrem toho pripojila túto správu k oznámeniu o výhradách.

234 Napokon ADM vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách odkázal na prehlásenie svojho bývalého zástupcu pred FBI, aby zdôraznil dôležitosť spolupráce ADM nielen v rámci konania pred Komisiou, ale aj pred americkými orgánmi. Okrem toho sa samotný ADM viackrát odvolával na správu FBI, aby poukázal na to, že plne spolupracoval v rámci konania pred Komisiou, že kartel mal len obmedzený dopad na trh s kyselinou citrónovou a že by mal mať prospech z poľahčujúcich okolností pri výpočte pokuty. Osobitne sa ADM v tejto súvislosti oprel o správu FBI, aby preukázal, že podľa svojho názoru nezohrával úlohu vodcu kartelu, aj keď sa touto argumentáciou snažil preukázať Komisii, že by mal mať prospech z poľahčujúcej okolnosti.

235 V odôvodnení č. 265 rozhodnutia vychádzala Komisia zo správy FBI takto:

„V priebehu svojho výsluchu FBI v roku 1996 [bývalý] zástupca ADM na stretnutiach kartelu prehlásil, keď pritom narážal na iného zástupcu ADM na tých istých stretnutiach, že, mechanizmus dohody G-4/5 bol zrejme nápadom [tohoto druhého zástupcu ADM] a že na stretnutí 6. marca 1991 v Bazileji, kde vznikla

dohoda [o kyseline citrónovej], [tento druhý zástupca ADM] hral značne aktívnu úlohu'. Stále o tom istom kolegovi dodal, že [tento druhý zástupca ADM] bol považovaný za ‚Mudrca‘ a [meno zástupcu JBL] ho dokonca prezýval ‚kazateľ‘.“[*neoficiálny preklad*]

Tvrdenia účastníkov konania

236 ADM tvrdí, že Komisia sa dopustila chyby, keď sa oprela o správu FBI ako o dokument dokazujúci „leadership“ ADM.

237 V prvom rade ADM tvrdí, že Komisia sa nemohla platne oprieť o správu FBI, pretože táto správa bol súčasťou dôkazov, ktoré zhromaždili orgány tretej krajiny poverené vyšetrovaním, na ktoré sa nevzťahuje procesná ochrana garantovaná právom Spoločenstva. ADM zdôrazňuje, že ani bývalý zástupca ADM, ani jeho advokát nemali možnosť preveriť, potvrdiť alebo podpísať výpoveď.

238 Podobná výpoveď by pred súdmi Spojených štátov bola považovaná za inherentne málo spoľahlivú. Okrem toho ADM poznamenáva, že vo svojom rozsudku z 10. novembra 1993, *Otto* (C-60/92, Zb. s. I-5683, bod 20), Súdny dvor pripustil, že informácie získané v rámci vnútroštátneho konania, v ktorom nie je zabezpečené právo na ochranu proti samoobvineniu uznané Spoločenstvom, môžu byť odovzdané na vedomie Komisie najmä zainteresovanou stranou. Súdny dvor tam však rozhodol, že z jeho rozsudku z 18. októbra 1989, *Orkem/Komisia* (374/87, Zb. s. 3283) vyplýva, že Komisia — ako ostatne ani vnútroštátny orgán — nemôže použiť tieto informácie ako dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže v rámci konania, ktoré môže viesť k uloženiu sankcií, alebo ako indíciu odôvodňujúcu začatie vyšetrovania predchádzajúceho takémuto konaniu.

239 ADM zdôrazňuje, že netvrdí, že orgány Spojených štátov neuplatnili procesné záruky. Uvádza, že bývalý zástupcu ADM sprevádzal jeho advokát a získal imunitu proti stíhaniu. Ide však o dôkazy získané v rámci konania vedeného v tretej krajine, na ktoré sa nemohli uplatniť záruky zakotvené v práve Spoločenstva. Komisia evidentne nemôže určiť dôkaznú hodnotu dokumentu, ak nevie, ako vznikol, ani nepozná procesné záruky, ktoré sprevádzali jeho vznik, vrátane rozhodujúcich faktorov, ako je otázka, či dokument vznikol pod prísahou alebo či bol predložený na previerku svedkom alebo jeho advokátom.

240 V druhom rade sa ADM domnieva, že Komisia sa nemohla oprieť o správu FBI, pretože nemal možnosť vykonávať svoje právo na obhajobu proti samoobvineniu, ako ho uznáva rozsudok Orkem/Komisia, už citovaný v bode 238 vyššie. ADM dodáva, že nie je relevantné, že upustenie od stíhání týkajúcich sa ADM sa uplatňuje len na trestné konanie.

241 ADM pripomína, že predmetnú výpoveď urobil bývalý zástupca ADM a že bola predmetom vzdania sa práv na obhajobu proti samoobvineniu za podmienky, že túto výpoveď nepoužijú americké orgány najmä proti bývalému zástupcovi ADM alebo proti ADM. Na rozdiel od orgánov Spojených štátov mu Komisia v priebehu konania, ktoré začala, nedala možnosť vykonať svoje právo čeliť samoobvineniu v súvislosti s výpoveďou bývalého zástupcu ADM. ADM nepopiera, že Komisia sa mohla oprieť o výňatky správy FBI, ktoré sa zhodujú s priamou svedeckou výpoveďou bývalého zástupcu ADM pred Komisiou. ADM však zdôrazňuje, že priama svedecká výpoveď jeho bývalého zástupcu pred Komisiou sa nevzťahuje na body týkajúce sa „leadershipu“, o ktoré sa Komisia oprela s odkazom na správu FBI. ADM vytýka Komisii, že jeho bývalého zástupcu vypočúvala osobne a že mala plnú možnosť vypočúvať ho tak priamo, ako aj kladením písomných otázok, ale že nedošla na otázku, či bol ADM vodca, čo neurobila ani neskôr v ľubovoľnom okamihu vyšetrovania.

242 V treťom rade ADM uvádza, že správa FBI nie je inherentne spoľahlivá z troch dôvodov.

243 Po prvé ADM poznamenáva, že správu vyhotovili agenti FBI a americkí štátni zástupcovia, v ktorých záujme bol postup vo veci. Podobné správy by boli z konania pred americkým súdom vylúčené ako dôkazy založené na povestiach, a teda neprípustné z dôvodu, že vyšetrovatelia so záujmom vypracovať v trestnom konaní solídny spis môžu byť vedení k tomu, že nepredložia vyčerpávajúcu správu o tom, čo vypočúvaná osoba uviedla.

244 Po druhé ADM opakuje tvrdenie, že ani bývalý zástupca ADM, ani jeho právny poradca nemali možnosť preveriť, potvrdiť alebo podpísať výpoveď a že o dva roky neskôr v priebehu tohto krížového výsluchu týkajúceho sa jeho svedectva na pojednávaní, keď sa bývalý zástupca ADM dostavil na súd v postavení svedka povolaného orgánmi Spojených štátov, vyhlásil, že predtým správu FBI nevidel. Okrem toho ADM poznamenáva, že v priebehu tohto krížového výsluchu bývalý zástupca ADM spochybnil presnosť časti správy, ktorá mu bola pri tejto príležitosti predložená.

245 Po tretie sa ADM domnieva, že správa FBI obsahuje vnútorný rozpor, pokiaľ ide o úlohu vodcu, ktorú mal zohrávať. Kým Komisia sa oprela o časť správy na strane 22, podľa ktorej nadriadený bývalého zástupcu ADM formuloval dohodu a hral aktívnu úlohu na úvodnom stretnutí 6. marca 1991, na strane 7 správy je upresnené k tomu istému stretnutiu 6. marca 1991, že „stretnutie ‚zjavne riadil [zástupca HLR]‘, ktorého bývalý zástupca ADM označuje za ‚hlavného protagonistu‘“.

- 246 ADM dodáva, že z memoranda z 11. decembra 1998 (pozri bod 232 vyššie) vyplýva, že „[zástupca HLR]... ubezpečil predsedníctvo tejto neformálnej skupiny“, že „ADM sa takmer nezúčastnil“ a že „[zástupcovia ADM] sa obmedzia len na počúvanie“(s. 3).
- 247 Vo štvrtom rade ADM poukazuje na výpovede bývalého zástupcu ADM a jeho advokáta z 26. februára 2002 na účely tohto konania.
- 248 Pokiaľ ide o výpoveď advokáta bývalého zástupcu ADM, ADM poznamenáva, že tento advokát upresňuje, že poznámky, ktoré sám zhotovil z odpovedí bývalého zástupcu ADM v priebehu jeho výsluchu FBI, ukazujú, že správa FBI sa odlišuje subtílnym, ale dôležitým spôsobom od skutočného obsahu odpovedí bývalého zástupcu ADM, pokiaľ ide presne o otázku leadershipu. ADM poznamenáva, že poznámky advokáta jeho bývalého zástupcu vznikli súčasne s výpoveďami jeho klienta, kým správa FBI preberala výrazy použité bývalým zástupcom ADM následne.
- 249 Po prvé totiž z poznámok advokáta bývalého zástupcu ADM vyplýva, že tento zástupca povedal, že úloha druhého zástupcu ADM na stretnutí 6. marca 1991 bola „primerane aktívna“, ale že nikdy nebola „zameraná na jeho vedenie“. Správa FBI hodnotí túto účasť ako „aktívnu úlohu“, ale opomenula vyššie uvedené dôležité príslovečné obmedzenie.
- 250 Po druhé z poznámok advokáta bývalého zástupcu ADM vyplýva, že FBI sa ho nespýtala, či mechanizmus dohody „G-4/G-5“ bol nápadom druhého zástupcu ADM. Konkrétnejšie v rámci série otázok týkajúcich sa kartelu bola bývalému zástupcovi ADM položená otázka, či „sa javilo, že išlo o nápad [druhého zástupcu ADM]“, na čo bývalý zástupca ADM odpovedal „áno“. Otázky sa tak týkali toho, či bol vstup ADM do kartelu nápadom druhého zástupcu ADM, a nie toho, či bol mechanizmus dohody nápadom uvedeného zástupcu. Odpoveď a otázka boli prinajmenšom veľmi nejasné a nemožno ich zameniť s potvrdzujúcim tvrdením

uvedeným v správe FBI, podľa ktorého „bol zrejme mechanizmus dohody G-4/G-5 nápadom [druhého zástupcu ADM]“. Naopak, ako uvádza ADM, pokiaľ ide o rozhovory týkajúce sa mechanizmu kartelu formulovaného na stretnutí 6. marca 1991, poznámky advokáta bývalého zástupcu ADM ukazujú, že tento zástupca bez akejkoľvek dvojznačnosti prehlásil, že zástupca HLR bol hlavným účastníkom, ktorý odporučil systém kvót. Okrem toho z toho vyplýva, že druhý zástupca ADM „si nebral príliš slovo“ a že „mal na stretnutiach zvyk počúvať a pozorovať, čo sa deje“. ADM zdôrazňuje, že tieto tvrdenia sa zhodujú s výpoveďou jeho bývalého zástupcu, podľa ktorej sa druhý zástupca ADM „nikdy nepokúšal stretnutie riadiť“ a že „skôr to robili iní“.

251 Po tretie ADM poznamenáva, že poznámky advokáta jeho bývalého zástupcu naznačujú, že tento zástupca nepoužil pojem „Mudrc“, pokiaľ ide o druhého zástupcu ADM.

252 Pokiaľ ide o výpoveď bývalého zástupcu ADM, ADM tvrdí, že tento zástupca takisto potvrdil, že výpovede, na ktoré si spomína, sa odlišujú v troch bodoch od výpovedí, ktoré sa mu pripisujú v správe FBI.

253 Na úvod z toho vyplýva, že druhý zástupca ADM takmer ničím neprispel na stretnutí 6. marca 1991 a že ho nemožno považovať za toho, kto ho riadil.

254 Ďalej sa z výpovedi bývalého zástupcu ADM javí, že zástupca HLR pozval bývalého zástupcu ADM a druhého zástupcu ADM na stretnutie 6. marca 1991, predsedal stretnutiu a odporučil informačný a kontrolný systém týkajúci sa mechanizmu kartelu.

255 Z toho vyplýva, že bývalý zástupca ADM si nespomína, že by druhý zástupca ADM bol nazývaný „Mudrc“, ale že si spomína, že zástupca JBL, ktorý sa ako predseda zúčastňoval stretnutí kartelu od mája 1994, nazýval druhého zástupcu ADM „kazateľ“. Okrem toho z toho vyplýva, že bývalý zástupca ADM sa domnieval, že tieto mená boli používané, pretože „[druhý zástupcu ADM] mal vo všeobecnosti rezervované chovanie a obyčajne si bral slovo, len keď chcel povedať niečo relatívne dôležité“. A ďalej z toho vyplýva, že výraz „Mudrc“ nebol používaný pre označenie druhého zástupcu ADM.

256 V piatom rade ADM tvrdí, že správa FBI je nezlučiteľná s vlastnými závermi Komisie. ADM totiž v odôvodnení č. 265 rozhodnutia upozorňuje, že Komisia chce vykresliť druhého zástupcu ADM, pričom vychádza zo správy FBI, ako osobu, ktorá hrala úlohu vodcu na úvodnom stretnutí kartelu 6. marca 1991, kým v odôvodnení č. 78 rozhodnutia poznamenáva, že toto stretnutie „zorganizoval a predsedal mu zástupca [HLR]“.

257 Okrem toho ADM tvrdí, že tento opis stretnutia 6. marca 1991 sa odlišuje od opisu, ktorý urobila Komisia v oznámení o výhradách. V jeho bode 62 totiž Komisia poznamenala, že toto stretnutie „zorganizoval a predsedal mu [zástupca HLR]“.

258 ADM dodáva, že ústredná úloha zástupcu HLR na stretnutí 6. marca 1991 vyplýva takisto z odôvodnení č. 85 a č. 89 rozhodnutia.

259 Komisia navrhuje zamietnuť všetky argumenty ADM.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

— Úvod

²⁶⁰ ADM uvádza dva druhy výhrad. Po prvé uvádza, že Komisia tým, že sa oprela o správu FBI, porušila procesné záruky zakotvené v práve Spoločenstva. Po druhé ADM usudzuje, že Komisia nesprávne posúdila obsah správy FBI.

— O tom, že Komisia porušila procesné záruky stanovené v práve Spoločenstva

²⁶¹ Je nesporné, že žiadne ustanovenie nezakazuje Komisii, aby sa opierala ako o dôkaz, ktorý môže slúžiť na konštatovanie porušenia článkov 81 ES a 82 ES a na stanovenie pokuty, o dokument, ktorý bol — ako v prejednávanom prípade, pokiaľ ide o správu FBI — vypracovaný v rámci iného konania, než ktoré viedla samotná Komisia.

²⁶² Napriek tomu sa podľa judikatúry v rámci všeobecných zásad práva Spoločenstva, ktorých integrálnou súčasťou sú základné práva, vo svetle ktorých sa musia texty práva Spoločenstva vykladať, uznáva právo podniku nebyť nútený Komisiou v rámci článku 11 nariadenia č. 17 priznať svoju účasť na porušení (rozsudok Orkem/Komisia, bod 2, už citovaný v bode 238 vyššie, bod 35). Ochrana tohto práva zahŕňa v prípade spochybnenia dosahu nejakej otázky overenie, či je odpoveď adresáta skutočne rovnocenná s priznaním k porušeniu tak, že by bolo ohrozené právo na obhajobu (pozri rozsudky Súdneho dvora z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P,

C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 273, a Súdu prvého stupňa z 20. februára 2001, Mannesmannröhren-Werke/Komisia, T-112/98, Zb. s. II-729, bod 64).

263 Je pravda, že skutková situácia prejednávaného prípadu je odlišná od situácie vyššie uvedených vecí, kde Komisia kládla otázky podnikom, ktoré boli oprávnené odmietnuť na ne odpovedať.

264 Ak sa však Komisia, tak ako v prejednávanom prípade, opiera v rámci voľného hodnotenia dôkazov, na ktoré je oprávnená, o výpoveď vykonanú v kontexte odlišnom od kontextu konania pred Komisiou a ak táto výpoveď potenciálne obsahuje informácie, ktoré by bol dotknutý podnik oprávnený podľa rozsudku Orkem/Komisia, už citovaného v bode 238 vyššie, odmietnuť poskytnúť Komisii, je Komisia povinná zabezpečiť dotknutému podniku procesné práva rovnajúce sa právam poskytnutým uvedenou judikatúrou.

265 Rešpektovanie týchto procesných záruk v kontexte podobnom prejednávanému prípadu znamená, že Komisia je *ex officio* povinná posúdiť, či na prvý pohľad existujú vážne pochybnosti o dodržaní procesných práv dotknutých strán v rámci konania, v priebehu ktorého poskytli takéto výpovede. Pri neexistencii takých vážnych pochybností musia byť procesné práva dotknutých strán považované za dostatočne zaručené, ak Komisia v oznámení o výhradách jasne uvedie, že má v úmysle vychádzať z predmetných výpovedí, a v prípade potreby pripojí k tomuto oznámeniu dotknuté dokumenty. Týmto spôsobom umožňuje Komisia dotknutým účastníkom zaujať stanovisko nielen voči obsahu týchto výpovedí, ale aj k prípadným nezrovnalostiam alebo osobitným okolnostiam sprevádzajúcim ich vznik alebo ich predloženie pred Komisiu.

266 V prejednávacom prípade je po prvé potrebné zohľadniť to, že správu FBI predložil Komisii jeden konkurent ADM, Bayer, ktorý bol takisto členom kartelu (pozri bod 232 vyššie), a že ADM netvrdil, že tento dokument získali Bayer alebo Komisia nelegálne.

267 Po druhé je potrebné konštatovať, že správa FBI predstavuje dokument vypracovaný príslušným orgánom Spojených štátov pre stíhanie tajných kartelov, ktorý bol predložený pred americké súdy v konaní, ktorého predmetom bol ten istý kartel. Neobsahoval žiadne vonkajšie označenie, ktoré by malo Komisiu *ex officio* podnietiť k tomu, aby mala pochybnosti o jeho dôkaznej hodnote. Pokiaľ ADM v tejto súvislosti uvádza skutočnosť, že v liste, ktorý adresovali 11. októbra 1996 príslušné orgány Spojených štátov advokátovi bývalého zástupcu ADM, bolo zdôraznené, že informácia, ktorú poskytol v tejto správe, nemôže byť použitá proti nemu ani proti ADM, je potrebné poznamenať, že táto výhrada sa vzťahovala výslovne na trestné konania v zmysle práva Spojených štátov, a nie na konania, ako sú konania pred Komisiou.

268 Po tretie a podstatnejšie je vhodné pripomenúť, že v oznámení o výhradách Komisia uviedla, že má v úmysle oprieť sa o túto správu a že k tomuto oznámeniu tento dokument pripojila. Umožnila tak ADM zaujať stanovisko nielen vo vzťahu k obsahu tohto dokumentu, ale aj k prípadným nezrovnalostiam alebo osobitným okolnostiam sprevádzajúcim ich vznik, aké boli uvedené pred Súdom prvého stupňa (pozri najmä body 243 a 244 vyššie), alebo jeho predloženiu Komisii, z dôvodu ktorých sa Komisia podľa ADM nemohla oprieť o tento dokument bez toho, aby porušila procesné záruky zakotvené v práve Spoločenstva.

269 ADM napriek tomu vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách neuviedol žiadnu kritiku zohľadnenia tohto dokumentu Komisiou. Naopak, sám z tohto dokumentu

výslovne vychádzal pri uplatňovaní svojich argumentov, vrátane pokiaľ ide o to, či zohrával úlohu vodcu v rámci kartelu. Okrem toho, ADM ani netvrdí, že v ktoromkoľvek inom okamihu správneho konania upozornil Komisiu na nedostatočnú spoľahlivosť správy FBI alebo požiadal Komisiu o výsluch bývalého zástupcu ADM, pokiaľ ide o vierohodnosť tvrdení uvedených v tejto správe.

270 V takejto situácii Komisia tým, že sa v rámci svojej právomoci voľného hodnotenia dôkazov oprela o správu FBI, neporušila procesné záruky zakotvené v práve Spoločenstva.

— O tom, že Komisia neposúdila správne obsah správy FBI

271 Pokiaľ ADM tvrdí, že správa FBI obsahuje vnútorný rozpor (bod 245 vyššie), je potrebné konštatovať, že v časti správy FBI, o ktorú sa Komisia oprela v odôvodnení č. 265 rozhodnutia, bývalý zástupca ADM prehlásil, že druhý zástupca ADM dohodu vymyslel a zohrával aktívnu úlohu na prvom stretnutí kartelu 6. marca 1991. Takisto dodal, že zástupca JBL druhého zástupcu ADM považoval za „Mudrca“ a dokonca ho prezýval „kazateľ“. Naopak, na strane 7 tejto správy sa vo vzťahu k tomu istému stretnutiu 6. marca 1991 upresňuje, že „stretnutie, zjavne riadil [zástupca HLR]“, ktorého bývalý zástupca ADM označil za „hlavného aktéra“.

272 Z toho vyplýva, že bývalý zástupca ADM mal dojem, že zástupcovia ADM a HLR zohrávali rozhodujúce úlohy v priebehu tohto stretnutia, jeden (zástupca HLR) tým, že hlavne stretnutie zorganizoval a riadil, druhý (zástupca ADM) tým, že zohrával rozhodujúcu úlohu pri definovaní uzavretých dohôd.

273 To je ostatne výklad Komisie tohto dokumentu. Z odôvodnení č. 268 až č. 272 rozhodnutia totiž vyplýva, že sa domnievala, že tak ADM, ako aj HLR zohrávali úlohu vodcu kartelu. V odôvodnení č. 269 sa Komisia v tomto ohľade oprela o správu FBI, aj keď citovala inú časť, než ktorú uvádzal ADM.

274 V dôsledku toho ADM neprávom uvádza existenciu vnútorných protirečení v správe FBI.

275 Pokiaľ ADM uvádza existenciu protirečení medzi správou FBI a výpoveďou bývalého zástupcu ADM pred Komisiou, ako vyplýva z memoranda, ktoré vypracoval ADM (bod 246 vyššie), je potrebné podotknúť, že aj za predpokladu, že by opis úlohy, ktorú hral zástupca ADM v priebehu dotknutých stretnutí, bol odlišný od opisu vyplývajúceho zo správy FBI, nemení to nič na skutočnosti, že ako bolo rozhodnuté v bode 270 vyššie, Komisia mohla platne vychádzať zo správy FBI a Komisia nemožno vytýkať, že pre ňu bola dôveryhodnejšia správa FBI ako memorandum, ktoré vypracoval ADM a ktoré sa týkalo výsluchu toho istého bývalého zástupcu ADM pred Komisiou, ktorý sa uskutočnil *in tempore suspecto*.

276 Pokiaľ ADM tvrdí, že existujú protirečenia v záveroch Komisie v rozhodnutí a v oznámení o výhradách (body 256 až 258 vyššie), je potrebné poznamenať, že v odôvodneniach č. 78, č. 85 a č. 89 rozhodnutia a v bode 62 oznámenia o výhradách je uvedené, že stretnutie zo 6. marca 1991 zorganizoval a predsedal mu práve zástupca HLR. Táto skutočnosť však nemôže poprieť záver Komisie o postavení ADM ako spoluvodcu. Nič totiž nebráni tomu, aby — ako v prejednávacom prípade — jeden účastník riadil a organizoval stretnutie a iný účastník na ňom hral dôležitú aktívnu úlohu, ako to vyplýva z odôvodnenia č. 265 rozhodnutia, a aby obaja účastníci boli považovaní za vodcov kartelu z dôvodu ich úloh.

277 Pokiaľ ADM poukazuje na výpovede bývalého zástupcu ADM a jeho advokáta vytvorené 26. februára 2002 pre potreby tohto konania, ktoré obsahujú iný opis výpovedí bývalého zástupcu ADM pred FBI (body 247 až 255 vyššie), postačí pripomenúť, že ADM vôbec v priebehu správneho konania pred Komisiou netvrdil, že správa FBI neobsahuje presný opis výpovedí bývalého zástupcu ADM (pozri bod 234 vyššie). Okrem toho sa Komisia nedopustila zjavnej chyby v posúdení tým, že priznala správe FBI, predloženej v priebehu správneho konania, vyššiu dôkaznú hodnotu ako neskorším výpovediam, vykonaným *in tempore suspecto* pre potreby tohto konania.

278 V dôsledku toho ADM nedokázal, že Komisia nesprávne posúdila obsah správy FBI.

279 Z vyššie uvedeného vyplýva, že Komisia sa nedopustila zjavnej chyby pri posúdení správy FBI.

c) O výpovedi Cerestaru

Tvrdenia účastníkov konania

280 V prvom rade ADM usudzuje, že aj keby sa pripustilo, že by sa Komisia mohla oprieť o dôkaz, ktorý predložil Cerestar, predsedanie stretnutiam šerpov naznačuje nanajvýš aktívnu účasť v karteli, ale nie výkon „leadershipu“ v karteli.

281 ADM totiž tvrdí, že stretnutia šerpov boli stretnutiami členov nachádzajúcich sa o stupeň nižšie v hierarchii každého z dotknutých strán. Konali sa až od júna 1993 a ich predmetom bolo len preskúmanie technických otázok (odôvodnenie č. 117 rozhodnutia). V skutočnosti, ako uvádza ADM, sa niektoré týkali nie protiprávnej dohody, ale legitímnych činností obchodného združenia, ako je vyhodnocovanie možnosti iných použití kyseliny citrónovej s cieľom rozšírenia trhu a zohľadnenie antidumpingovej žaloby na čínskych výrobcov. Tieto stretnutia kontrastovali so stretnutiami hlavných „masters“, ktoré sa konali počas celého obdobia kartelu a v priebehu ktorých sa prijali rozhodnutia týkajúce sa základných bodov (stanovenie kvót, zvýšenie cien, kontrolné mechanizmy, kompenzačné platby).

282 V druhom rade ADM tvrdí, že dôkaz, ktorý predložil Cerestar, je vo všeobecnosti dôvodom na opatrnosť, pretože to, čo si Cerestar o stretnutiach zapamätal, je nepresné: podrobnosti sú uvedené len pre tri zo 17 stretnutí, ktoré Cerestar označil za „možné“ stretnutia pod záštitou kartelu, a šesť stretnutí, na ktoré si Cerestar spomína, sa nekonalo, ak sa odvoláme na dôkazy pochádzajúce od ostatných účastníkov a na konštatovanie Komisie.

283 V treťom rade sa ADM domnieva, že dôkaz, ktorý predložil Cerestar, pokiaľ ide konkrétnejšie o stretnutia šerpov, obsahuje nesprávne informácie. Cerestar pozitívne identifikoval len jedno z týchto stretnutí počas celej svojej účasti v karteli (konkrétne stretnutie 15. apríla 1994 na letisku O'Hare v Chicagu) a prehlásil, že „pán D. Antoni si naň presne nespomína“. Podľa svedectva ostatných účastníkov sa však toto stretnutie neuskutočnilo. Okrem toho Cerestar spomenul tri ďalšie stretnutia. Okrem toho, ako zdôrazňuje ADM, Cerestar prehlásil, že po 2. novembri 1994 sa ďalších stretnutí nezúčastnil, čo neprekvapuje, pretože niektoré stretnutia šerpov sa venovali takisto otázkam, ktoré sa netýkali kartelu, a Komisia nerozlišovala medzi týmito stretnutiami šerpov a ostatnými.

284 Vo štvrtom rade ADM tvrdí, že výpoveď Cerestaru je nezlučiteľná s výpoveďou bývalého zástupcu ADM pre potreby konania pred Komisiou. Pritom vzhľadom na nedostatočnú spoľahlivosť výpovede Cerestaru a jeho neschopnosť upresniť dátumy alebo miesta, kde sa stretnutia šerpov skutočne konali, by sa mala uvedená výpoveď bývalého zástupcu ADM pre potreby konania pred Komisiou považovať za vierohodnejšiu. Pritom podľa výpovede bývalého zástupcu ADM neexistoval žiadny dohodnutý alebo oficiálne menovaný predseda, ktorý by riadil stretnutia zástupcov na nižšej úrovni v hierarchii zúčastnených podnikov, a je klamlivé tvrdiť, že sa ponúkal, že pripraví spisy a navrhne tarify. ADM pripúšťa, že je pravda, že jeho bývalý zástupca prinášal príležitostne na stretnutia pripravené údaje, ale takisto je pravda, že to isté robili aj ostatní účastníci. Podobne sa všetci účastníci podieľali na návrhoch cien. Jedinými príležitosťami, keď si bývalý zástupca ADM spomína, že pripravil tarify pre ostatných účastníkov, sa týkali uplatnenia výmenných kurzov na dohodnutú cenu, k čomu ale dochádzalo len veľmi zriedka.

285 Komisia spochybňuje tvrdenia ADM.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

286 Na úvod je vhodné poznamenať, že v odôvodnení č. 266 rozhodnutia Komisia odkázala na vyhlásenie Cerestaru takto:

„Vo svojej výpovedi z 25. marca 1999 Cerestar... takisto tvrdí, že napriek tomu, že [zástupcovia HLR a JBL] obvykle predsedali stretnutiu ‚masters‘, [Cerestar] mal jasný dojem, že [zástupca ADM] hral kľúčovú úlohu. [Zástupca ADM] predsedal stretnutiam šerpov a vo všeobecnosti pripravoval spisy a návrhy taríf, ktoré mali byť dohodnuté.“ [*neoficiálny preklad*]

- 287 Pokiaľ ide o „úlohu motora“, ktorú podľa výpovede Cerestaru zohrával bývalý zástupca ADM v rámci stretnutí kartelu na najvyššej úrovni (takzvané stretnutia „masters“), je potrebné poznamenať, že ADM sa obmedzuje na tvrdenie, že z ich vlastných výpovedí vyplýva, že nezohrával „úlohu motora“ v rámci týchto stretnutí a že jeho vlastné výpovede majú tú istú právnu hodnotu ako výpovede Cerestaru.
- 288 Treba však konštatovať, že opis, ktorý poskytol Cerestar, sa v tomto ohľade zhoduje s opisom, ktorý poskytol bývalý zástupca ADM v správe FBI. Čo sa týka vierohodnosti, ktorú treba prisúdiť výpovedi Cerestaru, je potrebné poznamenať, že je nesporné, že Cerestar nezohrával v rámci kartelu aktívnu úlohu, aj keď sa to nepoužilo ako poľahčujúca okolnosť (pozri odôvodnenia č. 282 a č. 283 rozhodnutia).
- 289 Pokiaľ ide o úlohu, ktorú zohrával bývalý zástupca ADM na stretnutiach konajúcich sa na technickej úrovni (takzvané stretnutia „šerpov“), je potrebné poznamenať, že Cerestar prehlásil, že tento zástupca vo všeobecnosti tieto stretnutia organizoval a riadil a predkladal technické návrhy. Preto nie je dôležité, že vo svojej výpovedi Cerestar poskytol detaily len o niektorých stretnutiach kartelu.
- 290 Napokon Súd prvého stupňa už rozhodol, že ADM sa nemohol platne odvolávať na údajnú nezlučiteľnosť výpovede Cerestaru s výpoveďou bývalého zástupcu ADM pre potreby konania pred Komisiou. Komisia sa totiž nedopustila zjavnej chyby v posúdení, keď priznala tejto výpovedi vyššiu dôkaznú hodnotu ako výpovediam uskutočneným *in tempore suspecto* pre potreby tohto súdneho konania.
- 291 V dôsledku toho sa Komisia nedopustila zjavnej chyby pri posúdení prehlásenia Cerestaru.

3. O kvalifikácii ADM ako vodcu v rámci kartelu

a) Tvrdenia účastníkov konania

292 Odvolávajúc sa na rozhodovaciu prax Komisie ADM tvrdí, že aj za predpokladu, že sa Komisia tým, že vychádzala zo správy FBI a výpovede Cerestaru, nedopustila chyby, skutočnosti, ktoré uvádza Komisia na základe týchto dokumentov, umožňujú nanajvýš dospieť k záveru, že ADM zohrával aktívnu úlohu v karteli, ale nie, že ADM zohrával úlohu vodcu.

293 Podľa ADM totiž Komisia pripúšťa, že nebol organizátorom kartelu (odôvodnenie č. 264 rozhodnutia), nekonal ako sekretariát poverený zbieraním, kontrolou a distribúciou údajov o predajoch (odôvodnenie č. 272 rozhodnutia), nekonal ako sprostredkovateľ v sporoch medzi účastníkmi (odôvodnenie č. 270 rozhodnutia) a napokon ani nenútil, ani nevyzýval ostatné podniky na účasť v karteli (odôvodnenie č. 271 rozhodnutia). Naopak, Komisia každú z týchto skutočností prisúdila skôr HLR, keď si s nimi spojila skutočnosť, že HLR predsedal a zorganizoval úvodné stretnutie 6. marca 1991 a aj naďalej zabezpečoval predsedníctvo stretnutí nepretržite až do mája 1994 (odôvodnenia č. 120 a č. 268 rozhodnutia).

294 Podľa ADM preto Komisia porušila svoju správnu prax, ako aj zásadu rovnosti zaobchádzania.

295 Komisia spochybňuje dôvodnosť tvrdení ADM.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 296 Ak sa porušenia dopustilo viacero podnikov, musí sa v rámci stanovenia výšky pokút preskúmať pomerná závažnosť účasti každého z nich (rozsudok Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný v bode 181 vyššie, bod 623), s čím je osobitne spojené dokázanie ich úlohy počas ich účasti na porušení (pozri rozsudok Súdneho dvora z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 150, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Enichem Anic/Komisia, T-6/89, Zb. s. II-1623, bod 264).
- 297 Z toho najmä vyplýva, že úloha „vodcu“, ktorú zohrávajú jeden alebo viacero podnikov v rámci kartelu, sa musí zohľadniť na účely výpočtu pokuty, keďže podniky, ktoré zohrávali takúto úlohu, musia z tohto dôvodu niesť osobitnú zodpovednosť v porovnaní s ostatnými podnikmi (rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Finnboard/Komisia, C-298/98 P, Zb. s. I-10157, bod 45; rozsudok Mayr-Melnhof/Komisia, už citovaný v bode 180 vyššie, bod 291).
- 298 Bod 2 usmernení bod názvom „Pritiažujúce okolnosti“ uvádza demonštratívny výpočet okolností, ktoré môžu spôsobiť zvýšenie základnej čiastky pokuty, medzi ktorými sa nachádza najmä „úloha vodcu alebo podnecovateľa porušenia“.
- 299 V prejednávacom prípade z vyššie uvedenej analýzy vyplýva, že Komisia bez toho, aby sa dopustila zjavnej chyby v posúdení, poukázala na tri rôzne skutočnosti, aby dospela k záveru, že ADM zohrával spolu s HLR úlohu vodcu kartelu, konkrétne po prvé dvojstranné stretnutia, ktoré organizoval ADM v januári 1991, po druhé správu FBI a po tretie výpoveď Cerestaru. Tieto tri indície Komisie však smerujú k rovnakému záveru, a to, že v úvodnej fáze kartelu zohrával ADM úlohu organizátora kartelu a že počas operatívnej fázy kartelu mal ADM rozhodujúcu úlohu vo vzťahu k ostatným členom kartelu.

- 300 Aj keď je pravda, ako to pripustila Komisia v odôvodnení č. 273 rozhodnutia, že ostatní členovia kartelu takisto vykonávali činnosti bežne spojené s výkonom úlohy vodcu, nič to nemení na tom, že ADM neuvádza žiadny argument, z ktorého by vyplývalo, že úloha týchto ostatných členov bola taká výrazná ako jeho úloha a úloha HLR. Okrem toho z odôvodnenia č. 273 rozhodnutia vyplýva, že Komisia zohľadnila skutočnosť, že ostatní členovia kartelu takisto vykonávali činnosti bežne spojené s výkonom úlohy vodcu, keď stanovila zvýšenie na 35 %.
- 301 Okolnosť, ktorú uvádza ADM, že Komisia takisto prisúdila HLR úlohu vodcu, nemôže zmeniť tento záver (pozri bod 276 vyššie). Takisto skutočnosť, ako uviedla Komisia v odôvodnení č. 77 rozhodnutia, že niektoré dotknuté strany, najmä JBL, už podnikli kroky vedúce k vytvoreniu kartelu na trhu s kyselinou citrónovou predtým, ako ADM prevzal iniciatívu, ktorú uvádza Komisia, nemôže vyvrátiť záver, že ADM zohrával úlohu vodcu najmä v rámci vytvorenia kartelu, ktorý bol predmetom rozhodnutia.
- 302 V dôsledku toho sa Komisia nedopustila chyby v posúdení, keď usúdila, že ADM bol vodcom kartelu.

C — O porušení zásady rovnosti zaobchádzania tým, že Komisia uložila ADM rovnakú sadzbu zvýšenia ako HLR

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 303 ADM uvádza, že aj keď prijíma názor Komisie, pokiaľ ide o jeho úlohu, ktorý kontrastuje s jeho skutočnou úlohou v rámci kartelu, HLR zohrával základnú úlohu

v dohode, zodpovedajúcu charakteristikám, ktoré Komisia vo všeobecnosti považuje za indície „leadershipu“ v iných veciach. Naopak, ADM zohrával len malú úlohu, nanajvýš porovnateľnú s úlohou JBL, ktorý bol považovaný za aktívneho člena kartelu (pozri odôvodnenia č. 120 a č. 284 rozhodnutia). Pritom, ako spochybňuje ADM, Komisia neprisúdila JBL príťažujúcu okolnosť, a porušila tak zásadu rovnosti zaobchádzania.

304 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

305 Súd prvého stupňa poznamenáva, že z odôvodnení č. 268 až č. 272 rozhodnutia vyplýva, že pri závere, že HLR zohrával úlohu vodcu kartelu, sa Komisia oprela o skutočnosť, že zástupca tohto podniku zorganizoval a predsedal prvému stretnutiu kartelu, že zabezpečoval predsedníctvo ostatných stretnutí až do 18. mája 1994 (pozri odôvodnenie č. 120 rozhodnutia) a že sa zaviazal po celý čas svojej účasti v karteli zabezpečovať jeho riadne fungovanie, pričom upozornil ostatných členov kartelu na nevyhnutnosť zachovania konaní kartelu v tajnosti, keď vysvetľoval Cerestarú mechanizmy dohôd medzi členmi, keď sa tento účastník stal členom kartelu.

306 Pokiaľ ide o ADM, Komisia predovšetkým zohľadnila rozhodujúcu úlohu, ktorú jeho zástupcovia zohrávali pri vytvorení kartelu a ako aktívni členovia aj pri jeho fungovaní (pozri bod 299 vyššie).

307 Pritom sa Komisia mohla platne domnievať, že úloha, ktorú zohrával ADM v priebehu začiatkovej fázy kartelu, sa svojou relatívnou závažnosťou prinajmenšom rovnala úlohe HLR.

308 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení zásady rovnosti zaobchádzania musí zamietnuť.

D — O porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že sa Komisia odchyľila od svojej rozhodovacej praxe, pokiaľ ide o sadzbu zvýšenia uloženú ADM

1. Tvrdenia účastníkov konania

309 ADM uvádza, že aj keď prijíma stanovisko Komisie, pokiaľ ide o úlohu ADM v rámci kartelu, rozhodnutie je postihnuté vadou porušenia zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, pretože sa Komisia odchyľila od svojej rozhodovacej praxe zo skorších vecí tým, že v prejednávanom prípade uplatnila zvýšenie za „leadership“, ktoré presahuje 25 %.

310 Ako tvrdí ADM, vo veciach nazvaných „Grécke trajekty“, „Príplatok za legovanie“ ako aj — vo veciach pred prijatím usmernení — „Kartón“ a „Propylén“, Komisia uplatnila sadzbu zvýšenia len 20 až 25 %. Podstatnejšie zvýšenie by bolo primerané len v prítomnosti spojenia príťažujúcich okolností zahŕňajúcich „leadership“. Vo veci tepelnoizolačných vedení tak Komisia uložila ABB zvýšenie 50 %, pričom sankcionovala naraz niekoľko faktorov.

311 Komisia navrhuje zamietnuť žalobné dôvody.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 312 Je vhodné pripomenúť, že pri stanovovaní výšky pokuty disponuje Komisia diskrečnou právomocou (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. apríla 1995, *Martinelli/Komisia*, T-150/89, Zb. s. II-1165, bod 59). Skutočnosť, že Komisia v minulosti uplatnila pri existencii priťažujúcich okolností určitú sadzbu zvýšenia pokút, ju nemôže zbaviť právomoci zvýšiť túto sadzbu v hraniciach uvedených v nariadení č. 17 a v usmerneniach, ak sa to ukazuje nevyhnutné na zabezpečenie uskutočňovania politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže.
- 313 Pokiaľ ADM uvádza porušenie zásady proporcionality, treba usudzovať, že vzhľadom na to, že Komisia musí určiť pokutu na úrovni, ktorá zabezpečí dostatočne odstrašujúci účinok, Komisia neprekročila svoju diskrečnú právomoc tým, že sa domnievala, že úloha vodcu, ktorú zohrávali ADM a HLR v rámci kartelu, odôvodňuje zvýšenie príslušných pokút, ktoré sa mali uložiť týmto dvom účastníkmi, o 35 %.
- 314 Pokiaľ ADM uvádza porušenie zásady rovnosti zaobchádzania, je vhodné pripomenúť, že rozhodovacia prax Komisie nepredstavuje právny základ pre ukládanie pokút v oblasti hospodárskej súťaže, pričom tento právny základ tvorí článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17.
- 315 Na základe vyššie uvedeného je namieste takisto pripomenúť, že pri uplatňovaní tohto ustanovenia na každý jednotlivý prípad je Komisia povinná dodržiavať všeobecné zásady práva, medzi ktoré patrí zásada rovnosti zaobchádzania, ako ju vyložili sudy Spoločenstva (pozri bod 133 vyššie).

316 Pokiaľ ide o porovnanie, ktoré vykonal ADM, s inými rozhodnutiami Komisie vydanými v oblasti pokút, vyplýva z neho, že tieto rozhodnutia môžu byť relevantné vo vzťahu k rešpektovaniu zásady rovnosti zaobchádzania len vtedy, ak sa preukáže, že okolnosti vecí týkajúcich sa týchto iných rozhodnutí, ako sú trhy, výrobky, krajiny, podniky a dotknuté obdobia, sú porovnateľné s okolnosťami prejednávanej veci (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 13. januára 2004, JCB Service/Komisia, T-67/01, Zb. s. II-49, bod 187).

317 Žalobca však neposkytol dostatočné údaje umožňujúce dospieť k záveru, že tieto podmienky boli v prejednávanom prípade splnené. Osobitne je potrebné konštatovať, že ADM neuvádza rozhodnutia prijaté v čase prípadu „kyseliny citrónovej“. V každom prípade je potrebné zdôrazniť, že Komisia musí s cieľom určiť výšku pokuty dbať na odstrašujúci účinok svojich úkonov. Aj podstatné zvýšenie úrovne pokút uložených z dôvodu prítiažujúcich okolností možno, osobitne v prípade vodcu kartelu, považovať za opodstatnené, aby sa zabezpečilo plné rešpektovanie pravidiel hospodárskej súťaže.

318 Žalobné dôvody založené na porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality sa preto musia zamietnuť.

E — O porušení povinnosti odôvodnenia pri posúdení prítiažujúcich okolností

319 Podľa ADM odôvodnenie rozhodnutia nepostačuje, pretože v ňom nie je uvedené, z akých dôvodov použila Komisia proti nemu prítiažujúce okolnosti a z akých dôvodov považovala za nevyhnutné uložiť sadzbu zvýšenia 35 %.

320 Komisia sa domnieva, že dostatočne odôvodnila svoje rozhodnutie v odôvodneniach č. 263 až č. 267.

321 Súd prvého stupňa pripomína judikatúru citovanú v bodoch 117 a 118 vyššie a uvádza, že v prejednávanom prípade vyplýva z odôvodnení č. 263 až č. 265 rozhodnutia, že Komisia uviedla posudzované faktory, na základe ktorých usúdila, že ADM zohrával úlohu vodcu kartelu. Komisia totiž v zásade zohľadnila rozhodujúcu úlohu, ktorú zohrávali zástupcovia tohto účastníka pri vytvorení kartelu, a ktorú zohrával on sám ako prvoradý aktívny člen počas jeho fungovania. Okrem toho, pokiaľ ide o význam uplatnenej sadzby zvýšenia, z odôvodnenia č. 273 rozhodnutia vyplýva, že Komisia zohľadnila skutočnosť, že ostatní členovia kartelu takisto vykonávali činnosti bežne spojené s výkonom úlohy vodcu.

322 Za týchto okolností nemožno vytýkať Komisii, že neposkytla dostatočné odôvodnenie, pokiaľ ide o uplatnenie sadzby zvýšenia 35 % použitej z dôvodu príťažujúcich okolností.

323 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia musí zamietnuť.

324 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné usúdiť, že žalobné dôvody, ktoré uviedol ADM, pokiaľ ide o zvýšenie pokuty z dôvodu príťažujúcich okolností, sa musia zamietnuť.

VI — *O poľahčujúcich okolnostiach*A — *Poznámka na úvod*

³²⁵ Pokiaľ ide o posúdenie poľahčujúcich okolností Komisiou, ADM uvádza chyby v posúdení týkajúce sa po prvé ukončenia účasti na karteli po prvých zásahoch príslušných orgánov, po druhé nezohľadnením náhrady škody aj s úrokmi a po tretie kódexu správania, ktorý prijal ADM.

B — *O skončení účasti na karteli po prvých zásahoch príslušných orgánov*1. *Tvrdenia účastníkov konania*

³²⁶ ADM uvádza, že v tretej zarážke bodu 3 usmernení sa ukončenie porušovaní po prvých zásahoch Komisie uznáva ako poľahčujúca okolnosť, ale v prejednávanom prípade z toho nemal prospech.

³²⁷ Okrem toho tvrdí, že skutkové okolnosti v tejto veci sú takmer identické so skutkovými okolnosťami vo veci nazvanej „aminokyseliny“ [rozhodnutie Komisie č. 2001/418/ES zo 7. júna 2000 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHS (vec COMP/36.545/F3 — Aminokyseliny), (Ú. v. ES L 152,

2001, s. 24, ďalej len „vec aminokyseliny“) [*neoficiálny preklad*], v ktorej Komisia priznala zníženie pokuty o 10 %. Okrem toho sa odvoláva na rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, ABB Asea Brown Boveri/Komisia (už citovaný v bode 35 vyššie, bod 238), v ktorom Súd prvého stupňa rozhodol, že podnikom, ktoré spolupracovali s Komisiou pri ukončení kartelu, sa prizná zníženie pokuty.

328 Nakoniec, v rozpore s tvrdením Komisie, existujú prípady, v ktorých kartely po zásahu kompetentných orgánov pretrvali.

329 ADM z toho vyvodzuje, že Komisia sa dopustila porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania.

330 Komisia sa domnieva, že ukončenie tajného kartelu po tom, ako bol odhalený, nie je dôvodom na odmenu, a že preto neexistuje žiadne právo na zohľadnenie tohto ukončenia pri stanovovaní výšky pokuty.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

331 Bod 3 usmernení nazvaný „Poľahčujúce okolnosti“ stanovuje zníženie základnej čiastky pokuty, pokiaľ Komisia usúdi, že ide o osobitné poľahčujúce okolnosti, ako je ukončenie porušovania po prvých zásahoch Komisie (najmä po šetreniach).

- 332 V tejto súvislosti je však najskôr vhodné pripomenúť, že na účely zriadenia spoločného trhu s vysokým stupňom konkurencieschopnosti článok 3 ES stanovuje, že činnosti Spoločenstva zahŕňajú systém, ktorým sa zabezpečí, aby sa na vnútornom trhu nenarušila hospodárska súťaž. Článok 81 ods. 1 ES, ktorý zakazuje všetky dohody medzi podnikateľmi, rozhodnutia združení podnikateľov a zosúladené postupy, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu, predstavuje jeden zo základných nástrojov zavedenia tohto systému.
- 333 Ďalej je potrebné pripomenúť, že úlohou Komisie je uskutočňovať všeobecnú politiku, ktorej cieľom je uplatniť v oblasti hospodárskej súťaže zásady stanovené Zmluvou a nasmerovať v tomto zmysle správanie podnikov, ako aj informovať ich a potláčať jednotlivé porušovania. Na tieto účely má Komisia právomoc uložiť pokuty podnikom, ktoré sa úmyselne alebo z nedbanlivosti dopustili najmä porušenia článku 81 ods. 1 ES (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 105).
- 334 Z toho vyplýva, že pri posúdení závažnosti porušenia na účely stanovenia výšky pokuty musí Komisia vziať do úvahy nielen osobitné okolnosti veci, ale tiež kontext, v ktorom sa porušenie nachádza, a zabezpečiť odstrašujúci účinok svojich úkonov (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 106). Iba zohľadnenie týchto aspektov totiž umožňuje zabezpečiť, aby konanie Komisie bolo plne účinné s cieľom udržať nenarušenú hospodársku súťaž na spoločnom trhu.
- 335 Čisto jazyková analýza ustanovenia bodu 3 tretej zarážky usmernení by mohla vyvolávať dojem, že vo všeobecnosti a bez výnimky predstavuje poľahčujúcu okolnosť už samotná skutočnosť, že porušovateľ ukončí porušovanie po prvých

zásahoch Komisie. Takýto výklad uvedeného ustanovenia by však zmenšoval potrebný účinok ustanovení umožňujúcich zachovanie efektívnej hospodárskej súťaže, pretože by zoslabil tak sankciu, ktorú by bolo možné uložiť za porušenie článku 81 ES, ako aj jej odstrašujúci účinok.

336 Na rozdiel od iných poľahčujúcich okolností totiž táto okolnosť nie je spojená ani s osobitnými vlastnosťami porušovateľa, ani so skutkovými okolnosťami veci, keďže vyplýva najmä z vonkajšieho zásahu Komisie. Preto ukončenie porušovania len na základe zásahu Komisie nemožno prirovnávať k zásluhám vyplývajúcim z vlastnej iniciatívy porušovateľa, ale predstavuje len primeranú a normálnu reakciu na tento zásah. Okrem toho uvedená okolnosť znamená iba návrat porušovateľa k zákonnému správaniu a neprispieva k tomu, aby bolo konanie Komisie účinnejšie. Napokon, najmä vzhľadom na predchádzajúce skutočnosti, údajný poľahčujúci charakter tejto okolnosti nemožno odôvodniť iba nabádaním na ukončenie porušovania, ktorého sa týka. V tomto ohľade je potrebné uviesť, že kvalifikovanie pokračovania v porušovaní po prvých zásahoch Komisie za pritažujúcu okolnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, *Sigma Technologie/Komisija*, T-28/99, Zb. s. II-1845, bod 102 a nasledujúce) už oprávnené predstavuje nabádanie na ukončenie porušovania, ktoré však na rozdiel od predmetnej poľahčujúcej okolnosti neoslabuje ani sankciu, ani jej odstrašujúci účinok.

337 Uznanie ukončenia porušovania po prvých zásahoch Komisie ako poľahčujúcej okolnosti by neoprávnené zasahovalo do potrebného účinku článku 81 ods. 1 ES zoslabením tak sankcie, ako aj jej odstrašujúceho účinku. Komisia si teda nemôže sama uložiť povinnosť, aby samotné ukončenie porušovania po svojich prvých zásahoch považovala za poľahčujúcu okolnosť. Preto je potrebné ustanovenie článku 3 tretej zarážky usmernení vykladať zužujúco takým spôsobom, aby nebolo v rozpore s potrebným účinkom článku 81 ods. 1 ES.

- 338 Následne je potrebné uvedené ustanovenie vykladať v tom zmysle, že iba osobitné okolnosti prejednávaneho prípadu, v ktorom skutočne došlo k ukončeniu porušovania po prvých zásahoch Komisie, by mohli odôvodniť zohľadnenie uvedenej okolnosti ako poľahčujúcej okolnosti (pozri v tomto zmysle rozsudok ABB Asea Brown Boveri/Komisia, už citovaný v bode 35 vyššie, bod 213). ADM sa teda neprávom domnieval, že Komisia sa dopustila nezákonnosti v rozhodnutí z dôvodu, že mala z úradnej povinnosti zohľadniť, že ADM ukončil porušovanie po jej prvých zásahoch v súlade s usmerneniami.
- 339 Nezákonnosť, na ktorú poukazuje ADM, však možno vykladať ako zameranú na nezohľadnenie ukončenia jeho porušenia v osobitnom kontexte prejednávaneho prípadu.
- 340 V prejednávanom prípade je potrebné pripomenúť, že predmetné porušovanie viedlo k tajnému kartelu, ktorého cieľom bolo určenie cien a rozdelenie trhov. Tento typ kartelu je výslovne zakázaný článkom 81 ods. 1 písm. a) a c) ES a predstavuje obzvlášť závažné porušovanie. Účastníci si preto museli byť vedomí protiprávneho charakteru svojho správania. Tajná povaha kartelu potvrdzuje skutočnosť, že účastníci si boli vedomí protiprávnej povahy svojho konania. Preto sa Súd prvého stupňa domnieva, že niet žiadnych pochyb o tom, že dotknutí účastníci sa tohto porušovania dopustili úmyselne.
- 341 Súd prvého stupňa však už výslovne uviedol, že ukončenie úmyselného porušovania nemožno považovať za poľahčujúcu okolnosť, pokiaľ k nemu došlo po zásahu Komisie (rozsudky Súdu prvého stupňa z 11. marca 1999, Aristrain/Komisia, T-156/94, Zb. s. II-645, bod 138, a Ensidesa/Komisia, T-157/94, Zb. s. II-707, bod 498).

- 342 Vzhľadom na vyššie uvedené Súd prvého stupňa usudzuje, že v prejednávacom prípade skutočnosť, že ADM ukončil porušovanie po prvom zásahu orgánu hospodárskej súťaže, nemôže predstavovať poľahčujúcu okolnosť.
- 343 Tento záver nie je ovplyvnený skutočnosťou, že v prejednávacom prípade ADM ukončil predmetné protisúťažné konanie po zásahu amerických orgánov, a nie Komisie (pozri odôvodnenia č. 128 a č. 193 rozhodnutia). Skutočnosť, že ADM ukončil porušovanie po prvých zásahoch amerických orgánov hospodárskej súťaže nespôsobuje, že toto ukončenie bolo úmyselnejšie, ako keby k nemu došlo po prvých zásahoch Komisie.
- 344 ADM sa na podporu svojej argumentácie opätovne odvoláva na rozsudok ABB Asea Brown Boveri/Komisia (už citovaný v bode 35 vyššie, bod 238), v ktorom Súd prvého stupňa rozhodol, že podnikom, ktoré v predchádzajúcom období spolupracovali s Komisiou na ukončení kartelu, sa musí priznať zníženie pokuty. V tomto ohľade postačuje zdôrazniť, že tento rozsudok neumožňuje dospieť k záveru, že skutočnosť, že žalobca ukončil porušovanie po prvých zásahoch orgánu hospodárskej súťaže, predstavuje vo všetkých prípadoch poľahčujúcu okolnosť. Okrem toho, v časti rozsudku, na ktorý sa odvoláva ADM, Súd prvého stupňa formuloval zásadu, podľa ktorej, ak správanie dotknutého podniku umožnilo Komisii konštatovať porušovanie bez ťažkostí a prípadne aj toto porušovanie ukončiť, je nutné túto okolnosť zohľadniť. Uvedená okolnosť však zahŕňa snahu dotknutého podniku, ktorá presahuje samotné ukončenie porušovania po zásahu Komisie. Preto táto judikatúra nespochybňuje vyššie uvedenú analýzu.
- 345 Pokiaľ ide o vec aminokyseliny (pozri bod 327 vyššie), na ktorú sa ADM odvoláva pri dokazovaní porušenia zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, Súd prvého stupňa sa domnieva, že administratívna prax nemôže vyplývať len z jedného prípadu. Okrem toho je vhodné pripomenúť, že samotná skutočnosť, že Komisia v rámci svojej skoršej rozhodovacej praxe posúdila správanie určitým spôsobom, neznamená, že je povinná vykonať rovnaké posúdenie pri prijímaní neskoršieho rozhodnutia (pozri analogický rozsudok Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Hercules Chemicals/Komisia, T-7/89, Zb. s. II-1711, bod 357; rozsudok Mayr-

-Melnhof, už citovaný v bode 180 vyššie, bod 368, a rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, body 234 a 337). Napokon, Súd prvého stupňa sa v každom prípade domnieva, že tento prípad vzhľadom na to, že len preberá posúdenie Komisie, nemôže spochybníť ani analýzu vyplývajúcu z jedného z kľúčových cieľov Spoločenstva, uvedenú vyššie, ani judikatúru vyplývajúcu z rozsudkov Aristrain/Komisia a Ensidesa/Komisia, už citovaných v bode 341 vyššie.

³⁴⁶ Preto z predchádzajúcich dôvodov nemôže byť v prejednávacom prípade nezohľadnenie ukončenia porušovania po prvých zásahoch amerických orgánov hospodárskej súťaže ako poľahčujúcej okolnosti považované za nesprávne.

C — O nezohľadnení náhrad škody a úrokov

1. Tvrdenia účastníkov konania

³⁴⁷ ADM odhaduje na približne 15,7 milióna USD výšku náhrady škody spolu s úrokmi, ktoré zaplatil kupujúcim nepochádzajúcim zo Spojených štátov. Usudzuje, že z toho sa suma od 6,8 do 11,7 milióna USD vzťahuje na nákupy vykonané v Európskej únii. ADM sa domnieva, že Komisia neprávom vyhlásila, že nie je povinná zohľadniť náhradu škody spolu s úrokmi, zaplatené v rámci občianskoprávných konaní (odôvodnenie č. 335 rozhodnutia). Podľa ADM to mala Komisia zohľadniť ako poľahčujúcu okolnosť.

³⁴⁸ Komisia navrhuje zamietnuť tento žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

349 Platby, ktoré uvádza ADM ako poľahčujúcu okolnosť, sa týkajú náhrady škody spolu s úrokmi, ktoré ADM zaplatil kupujúcim nepochádzajúcim zo Spojených štátov a ktorých časť sa vzťahuje na nákupy vykonané v Európskej únii. Vzhľadom na to, že odsúdenie ADM v Spojených štátoch zahŕňa platbu trojitaj náhrady škody spolu s úrokmi, náhrada škody a úroky, ktoré uvádza ADM, zahŕňa potencionálne nielen jednoduché odškodnenie, ale aj sankciu.

350 Tým, že táto náhrada škody spolu s úrokmi predstavuje sankciu (trojitá náhrada škody a úrokov), Súd prvého stupňa usudzuje, že zaplatenie tejto náhrady škody spolu s úrokmi nepredstavuje poľahčujúcu okolnosť, ktorú mala Komisia zohľadniť v prejednávacom prípade. To, že ADM zaplatil sankciu v Spojených štátoch, je totiž len dôsledkom konaní vedených v Spojených štátoch. Zaplatenie tejto sankcie sa netýka osobitosti ADM a dostatočne sa nevzťahuje na skutočnosti, ktoré musí poznať Komisia. Zaplatenie tejto sankcie preto nemôže spochybniť skutočnosť a závažnosť porušenia, ktorého sa tento podnik dopustil.

351 Tým, že predmetná náhrada škody spolu s úrokmi predstavuje odškodnenie kupujúcich z Európskej únie, Súd prvého stupňa usudzuje, že predmetné konania a platby, ktoré vyžadovala na jednej strane Komisia a na druhej strane americké orgány, zjavne nesledujú tie isté ciele. Kým v prvom prípade je zámerom Komisie prostredníctvom pokuty sankcionovať porušenie práva hospodárskej súťaže v Spoločenstve alebo EHP, v druhom prípade je zámerom amerických orgánov odškodniť obeť konania ADM. Zaplatenie tejto náhrady škody spolu s úrokmi dostatočne nesúvisí so skutočnosťami, ktoré musí poznať Komisia.

- 352 V dôsledku toho Komisia nebola povinná zohľadniť pri stanovovaní výšky pokuty okolnosť, že ADM už zaplatil náhradu škody spolu s úrokmi v rámci konaní, ktoré prebehli v Spojených štátoch.
- 353 ADM sa však domnieva, že Komisia tým, že nezohľadnila náhradu škody spolu s úrokmi zaplatenú kupujúcim kyseliny citrónovej usadeným v EHP ako poľahčujúcu okolnosť, porušila zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože sa odchyľila od svojej praxe v podobných veciach.
- 354 Súd prvého stupňa v tejto súvislosti poznamenáva, že ADM zakladá existenciu takejto praxe na jedinej veci, konkrétne na veci nazvanej „Tepelnoizolačné vedenia“ [rozhodnutie Komisie 1999/60/ES z 21. októbra 1998 týkajúce sa konania o uplatnení článku [81] ES (vec IV/35.691/E-4 — Tepelnoizolačné vedenia) — *neoficiálny preklad*, (Ú. v. ES L 24, 1999, s. 1)]. Poukázanie na jedinú vec však neumožňuje preukázať prax Komisie a ADM nepreukázal porovnateľnú povahu oboch vecí. ADM totiž vôbec neuvádza, v čom je jeho odškodnenie v prejednávanej príhode rovnakej povahy ako odškodnenie, ktoré bolo predmetom citovanej veci, teda značného rozsahu a obmedzené na jedného z výrobcov v odvetví a na jeho majiteľa. Okrem toho, ako je uvedené v bode 345 vyššie, je vhodné pripomenúť, že samotná skutočnosť, že Komisia v rámci svojej skoršej rozhodovacej praxe posúdila správanie určitým spôsobom, neznamená, že je povinná vykonať rovnaké posúdenie pri prijímaní neskoršieho rozhodnutia.
- 355 Výhrada založená na porušení zásady rovnosti zaobchádzania v tom, že sa rozhodnutie odchyľilo od praxe, podľa ktorej náhrada škody spolu s úrokmi zaplatená kupujúcim na relevantnom trhu predstavuje poľahčujúcu okolnosť, sa preto musí zamietnuť.

D — *O kódexe správania, ktorý prijal ADM*

1. Tvrdenia účastníkov konania

356 ADM tvrdí, že Komisia mala pri výpočte pokuty vziať do úvahy, že ADM prijala prísny a trvalý program na dosiahnutie súladu s pravidlami hospodárskej súťaže, ktorý zahŕňal najmä prijatie kódexu správania určeného všetkým zamestnancom podniku a vytvorenie špecializovaného oddelenia.

357 Okrem toho prijatie programu zosúladenia sa s pravidlami hospodárskej súťaže, ustanovenie nového vedenia a prepustenie vedúcich pracovníkov zapojených do porušenia predstavujú úprimnú snahu podniku. Okrem toho ADM zdôrazňuje, že doteraz nebol predmetom žiadneho nepriaznivého zistenia na základe práva hospodárskej súťaže Spoločenstva. ADM z toho vyvodzuje, že Komisia sa dopustila porušenia zásady proporcionality.

358 Komisia navrhuje zamietnuť tento žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

359 Pokiaľ ide o zavedenie programu zosúladenia sa s pravidlami hospodárskej súťaže, bolo už rozhodnuté, že hoci je iste dôležité, aby podnik prijal opatrenia na zabránenie toho, aby sa jeho zamestnanci v budúcnosti dopúšťali ďalších porušení súťažného práva Spoločenstva, prijatie takých opatrení nič nemení na skutočnosti, že

k porušovaniu už došlo. Komisia preto nie je povinná prihliadnúť na túto okolnosť ako na poľahčujúcu okolnosť, najmä ak sporné porušovanie predstavuje, ako je tomu v prejednávacom prípade, zjavné porušenie článku 81 ods. 1 ES (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, bod 373; rozsudok Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 41 vyššie, body 280 a 281, a rozsudok ABB Asea Brown Boveri/Komisia, už citovaný v bode 35 vyššie, bod 221).

³⁶⁰ Tento žalobný dôvod sa preto musí takisto zamietnuť.

VII — O spolupráci ADM počas správneho konania

A — Úvod

³⁶¹ Pokiaľ ide o spoluprácu ADM počas správneho konania, ADM v podstate uvádza štyri žalobné dôvody. Po prvé ADM uvádza porušenie oznámenia o spolupráci zahrňujúce porušenie zásady legitímnej dôvery, pretože Komisia nekonštatovala, že ADM ako prvý poskytol rozhodujúce informácie na dokázanie existencie kartelu. Po druhé ADM uvádza porušenie zásady legitímnej dôvery, pretože Komisia vzbudila v ADM dôvodné očakávanie v tom zmysle, že naňho uplatní oddiel B oznámenia o spolupráci. Po tretie ADM tvrdí, že Komisia porušila zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože uplatnila na ADM a na Cerestar rozdielne zaobchádzanie. Po štvrté sa ADM domnieva, že Komisia porušila zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality, pretože obmedzila zníženie pokuty na 50 %.

362 Pred skúmaním dôvodnosti týchto žalobných dôvodov je vhodné zhrnúť posúdenie Komisie týkajúce sa spolupráce podnikov počas správneho konania, ako vyplýva z odôvodnení č. 294 až č. 326 rozhodnutia.

363 Na úvod podľa oddielu B oznámenia o spolupráci (pozri bod 6 vyššie), Komisia priznala Cerestar „veľmi významné zníženie“ 90 % z výšky pokuty, ktorá by jej bola uložená v prípade nespôlpráce. V tejto súvislosti Komisia uznala, že Cerestar bol prvým podnikom, ktorý poskytol rozhodujúce dôkazy na preukázanie existencie kartelu na stretnutí s útvarmi Komisie 29. októbra 1998. Dodáva, že „informácie, ktoré poskytol [Cerestar na] stretnutí 29. októbra 1998, ktoré zodpovedajú informáciám, ktoré boli neskôr uvedené v jeho písomnej výpovedi z 25. marca 1999, postačovali na dokázanie existencie kartelu a boli oznámené Komisii predtým, ako ich jej poskytol ADM“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 306 rozhodnutia). Komisia preto odmietla tvrdenia ADM založené na tom, že spĺňal podmienky stanovené v oddieli B tohto oznámenia, aby sa mu poskytlo „veľmi významné zníženie“ výšky pokuty s tým, že „ADM bol jedným z vodcov kartelu“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenia č. 305 až č. 308 rozhodnutia).

364 Okrem toho podľa oddielu D tohto oznámenia Komisia priznala ADM „významné zníženie“ o 50 % z výšky pokuty. V tejto súvislosti Komisia zohľadnila skutočnosť, že na stretnutí 11. decembra 1998 jej ADM podal ústnu správu o karteli a že 15. januára 1999 jej doručil písomnú výpoveď potvrdzujúcu znenie tejto správy. Komisia uznala, že „informácie, ktoré poskytol ADM, boli detailné a že v dôsledku toho ich vo veľkej miere použila vo svojom ďalšom vyšetrovaní. Spolu s informáciami Cerestaru totiž tieto informácie poslúžili na vypracovanie žiadostí o informácie, ktoré značne prispeli k tomu, aby iné dotknuté strany priznali svoju účasť na karteli. Okrem toho Komisia usúdila, „že ADM mohol poskytnúť Komisii dokumenty z času porušenia, a najmä poznámky spísané rukou na stretnutiach kartelu a inštrukcie v oblasti cien spojené s rozhodnutiami členov kartelu“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenia č. 312 až č. 315 rozhodnutia).

B — O tom, že ADM bol prvý, kto poskytol rozhodujúce dôkazy na preukázanie existencie kartelu

1. Tvrdenia účastníkov konania

³⁶⁵ ADM sa domnieva, že Komisia neuplatnila správne svoje oznámenie o spolupráci, a porušila tak zásadu legitímnej dôvery. Tvrdí, že zníženie o 50 % z výšky uloženej pokuty, priznané na základe ustanovení oddielu D oznámenia o spolupráci, je nedostatočné. Podľa neho na rozdiel od toho, čo uviedla Komisia v odôvodnení č. 308 rozhodnutia, ADM ako prvý poskytol rozhodujúce informácie pre dokázanie existencie kartelu v zmysle oddielu B písm. b) oznámenia o spolupráci. Naopak, v rozpore s tým, čo Komisia usúdila v odôvodnení č. 305 rozhodnutia, dôkazy, ktoré poskytol Cerestar na stretnutí 29. októbra 1998 s útvarmi Komisie, neboli rozhodujúce v zmysle tohto ustanovenia oznámenia o spolupráci.

³⁶⁶ Po prvé, Cerestar neposkytol žiadnu informáciu o karteli pred 12. májom 1992, keď sa zapojil do kartelu. Za vedomosť o karteli v období pred 12. májom 1992 vďaka Komisia informáciám, ktoré poskytol predovšetkým ADM.

³⁶⁷ Po druhé, výpoveď Cerestaru z 18. marca 1999 nebola ani presvedčivá, ani presná, pokiaľ ide o dátumy stretnutí a účastníkov kartelu. Identifikoval 32 stretnutí, ktoré sa konali v rôznych dátumoch od 14. novembra 1991 (pred pristúpením Cerestaru do kartelu) do 17. júla 1996 (krátko po rozpustení kartelu). Uviedol, že deväť z nich boli stretnutia kartelu, ktoré sa naisto konali, osem bolo „možných“ stretnutí a pätnásť neboli stretnutia kartelu alebo „[bolo] stále menej pravdepodobné, že išlo

o stretnutia kartelu“. Totožnosť účastníkov bola poskytnutá pre tri zo 17 stretnutí, ktoré sa ukázali ako „isté“ alebo „možné stretnutia“ kartelu. Šesť z takto identifikovaných stretnutí sa v skutočnosti vôbec neuskutočnilo podľa svedectiev iných dotknutých strán a zistení Komisie.

368 Po tretie, Cerestar neskôr uznal v liste adresovanom Komisii 7. mája 1999, že určité takto identifikované stretnutia sa v skutočnosti po hlbšom preskúmaní nekonali.

369 Po štvrté, výpoveď Cerestaru je vágna a málo presvedčivá, pokiaľ ide o predmet stretnutí. Nebol poskytnutý žiadny presný údaj o cenách a kvótach (okrem kvót určených pre samotný Cerestar).

370 Po piate, nie je jasné, či Cerestar poskytol tak ako ADM Komisii dôkaz vo forme svedectva z prvej ruky. Cerestar však považoval za nevyhnutné rozvinúť a objasniť svoju ústnu výpoveď z 29. októbra 1998.

371 Po šieste, Komisia zaslala aj Cerestaru detailnejšiu žiadosť o informácie, datovanú z 3. marca 1999 a založenú na záveroch ADM. Cerestar mal príležitosť preskúmať žiadosť o informácie, ktorá odkazovala na určité dátumy a miesta stretnutí a bola založená na spolupráci ADM, pred oznámením svojej konečnej výpovede Komisii 25. marca 1999 (datované 18. marca 1999).

372 ADM tvrdí, že naopak dôkazy, ktoré predložil, boli presvedčivé. Na stretnutí 11. decembra 1998 totiž ADM poskytol Komisii svedectvo z prvej ruky, vtedajší listinný dôkaz, ako aj dôkazné dokumenty vytvárajúce rámec a vykonanie dohody

o organizácii kartelu. Dôkazy, ktoré predložil ADM, poskytli množstvo presných detailov týkajúcich sa stretnutí, účastníkov, mechanizmov kompenzácie a kontroly, cien a kvót, ako to pripustila aj Komisia v odôvodneniach č. 313 a č. 314 rozhodnutia.

373 Komisia navrhuje zamietnuť žalobné dôvody.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

374 Oddiel B oznámenia o spolupráci s názvom „Neuloženie pokuty alebo veľmi významné zníženie jej výšky“ stanovuje:

„Podnik, ktorý

a) oznámi tajný kartel Komisii pred tým, ako Komisia pristúpi na základe rozhodnutia k vyšetrovaniu v podnikoch, ktoré sa zúčastnili kartelu, a bez toho aby už disponovala informáciami dostatočnými na dokázanie existencie oznamovaného kartelu;

b) ako prvý poskytol údaje rozhodujúce pre dokázanie existencie kartelu;

- c) ukončil svoju účasť na protiprávnej činnosti najneskôr v čase, keď oznámil kartel;

- d) predložil Komisii všetky potrebné informácie, ako aj všetky dokumenty a dôkazné prostriedky, ktoré sa týkajú kartelu, a udržiava stálu a úplnú spoluprácu počas celého vyšetrovania;

- e) nenútil iný podnik, aby sa zúčastnil na karteli, ani nezohral rozhodujúcu úlohu pri začatí alebo v samotnej protiprávnej činnosti,

má prospech zo zníženia najmenej 75 % z výšky pokuty, ktorá by mu bola uložená v prípade nespôlpráce, pričom toto zníženie môže viesť až k neuloženiu pokuty.“
[neoficiálny preklad]

³⁷⁵ Z ustanovení oddielu B oznámenia o spolupráci vyplýva, že podnik môže mať prospech z veľmi významného zníženia pokuty, dokonca neuloženia pokuty v zmysle tohto bodu, len ak kumulatívne splní všetky podmienky stanovené v oddieli B písm. a) až e) tohto oznámenia.

³⁷⁶ V prejednávacom prípade postačí konštatovať, že — ako uviedla aj Komisia v odôvodnení č. 308 rozhodnutia — ADM v každom prípade nemohol mať prospech zo zníženia pokuty, dokonca neuloženia pokuty podľa bodu B oznámenia o spolupráci. ADM totiž nespĺňal jednu zo stanovených kumulatívnych podmienok, konkrétne podmienku oddielu B písm. e), podľa ktorej z takéhoto zníženia pokuty, dokonca neuloženia pokuty nemôže mať prospech podnik, ktorý najmä zohrával úlohu „podnecovania alebo rozhodujúcu úlohu v protiprávnej činnosti“ [neoficiálny preklad].

- 377 Ako už bolo rozhodnuté v bode 302 vyššie, Komisia sa nedopustila chyby v posúdení, keď usúdila, že ADM bol vodcom kartelu. Aj keby oznámenie o spolupráci, usmernenia a rozhodnutie nepoužili v tomto ohľade rovnaké pojmy, z oddielu B písm. e) oznámenia o spolupráci vyplýva, že Komisia nemá v úmysle priznať veľmi významné zníženie pokuty, dokonca jej úplné neuloženie, ak dotknutý účastník zohrával v rámci kartelu osobitne rozhodujúcu úlohu, ako je úloha vodcu, podnecovateľa alebo organizátora.
- 378 V dôsledku toho sa musí konštatovať, že žalobné dôvody založené na porušení oznámenia o spolupráci, ako aj zásady legitímnej dôvery tým, že ADM ako prvý poskytol rozhodujúce informácie na dokázanie existencie kartelu, sú nerelevantné bez toho, aby bolo nevyhnutné preskúmať, či Komisia právom usúdila, že to Cerestar poskytol rozhodujúce informácie na dokázanie existencie kartelu ako prvý.
- 379 V dôsledku toho žalobné dôvody založené na porušení oznámenia o spolupráci a z zásadu legitímnej dôvery sa musia zamietnuť.

C — O porušení zásady legitímnej dôvery

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 380 ADM uvádza, že v priebehu rôznych stretnutí s útvarmi Komisie a v korešpondencii predtým, ako ADM poskytol dôkazy 11. decembra 1998, a potom, Komisia potvrdila, že ADM bol prvý, kto s ňou spolupracoval v zmysle oddielu B oznámenia o spolupráci.

381 Na stretnutí 10. decembra 1998 medzi ADM, jeho právnym poradcom a útvarmi Komisie, totiž vedúci oddelenia povereného vecou potvrdil ADM, že ADM bol prvý, kto spolupracoval, ako to vyplýva zo zápisnice, ktorú zhotovil právny poradca ADM v ten istý deň. Okrem toho v liste z 19. januára 1999 Komisia odkázala na oddiel B oznámenia o spolupráci. V odpovedi poradcu ADM to poradca potvrdil. Napokon, vo svojom liste z 5. februára 1999 Komisia znovu odkázala na oddiel B písm. b) tohto oznámenia.

382 Ako uvádza ADM, v odôvodnení č. 308 rozhodnutia však Komisia zmenila svoje posúdenie spolupráce ADM, kým v priebehu správneho konania sa ADM spoliehal na vyhlásenia Komisie, keď jej predložil svoje dôkazy 11. decembra 1998, ako aj počas neskoršej, nepretržitej a bezvýhradnej spolupráce s Komisiou. Za týchto podmienok je podľa ADM potrebné dospieť k záveru, že Komisia porušila zásadu rešpektovania legitímnej dôvery.

383 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

384 Právo dovolávať sa ochrany legitímnej dôvery, ktorá predstavuje jednu zo všeobecných zásad práva Spoločenstva, sa vzťahuje na každého jednotlivca v postavení, z ktorého vyplýva, že administratíva Spoločenstva v ňom vzbudila dôvodné očakávania tým, že mu poskytla presné záruky (rozsudok Súdneho dvora z 11. marca 1987, Van den Bergh en Jurgens/Komisia, 265/85, Zb. s. 1155, bod 44,

a rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Cheil Jedang/Komisia, T-220/00, Zb. s. II-2473, bod 33).

385 Je potrebné preskúmať, či Komisia, ako tvrdí ADM, mu poskytla presné záruky, že mu prizná zníženie pokuty podľa oddielu B oznámenia o spolupráci.

386 Po prvé sa zdá, že z poznámok, ktoré rukou spísal advokát ADM na stretnutí 10. decembra 1998 medzi zástupcami ADM a útvarmi Komisie, vyplýva, že úradník Komisie pri tejto príležitosti povedal, že ADM ako prvý spolupracoval s Komisiou v rámci veci „Kyselina citrónová“ („[Meno úradníka] potvrdil, že sme boli prvými, kto spolupracuje, pokiaľ ide o vec kyseliny citrónovej“). Aj keď sa naozaj zdá, že táto veta ide smerom, aký naznačuje ADM, nie je taká výslovná, ako sa snaží presvedčiť ADM.

387 Po druhé, v liste zaslanom 19. januára 1999 advokátovi ADM poznamenal vedúci oddelenia povereného vecou s odvolaním sa na stretnutie 11. decembra 1998 toto:

„Na stretnutí [ADM] súhlasil v nadväznosti na dôkladnú diskusiu na túto tému, [že] poskytne Komisii písomnú výpoveď obsahujúcu všetky informácie, ktoré má... o protiprávnom karteli na trhu s kyselinou citrónovou, na ktorom sa zúčastnil, pričom splní podmienky stanovené v [oznámení o spolupráci] a najmä v [oddieli B písm. d)].“

388 Na záver tohto listu vedúci oddelenia povereného vecou zopakoval „význam podmienky stanovenej v [oddieli B písm. d) oznámenia o spolupráci]“.

389 Vo svojej odpovedi z 1. februára 1999 advokát ADM potvrdil, „že [jeho] klient má v úmysle zachovať trvalú a úplnú spoluprácu v súlade s [oddielom B písm. d) oznámenia o spolupráci]“.

390 Napokon v liste z 5. februára 1999 adresovanom advokátovi ADM poznamenal vedúci oddelenia povereného vecou s odvolaním sa na memorandum, ktoré ADM predložil Komisii 15. januára 1999, toto:

„Celý predmet Vašej dobrovoľnej ponuky spolupráce predloženej Komisii na základe oznámenia o [spolupráci] spočíva v tom, že poskytnuté informácie sa predložia vo forme predstavujúcej (rozhodujúci) dôkaz voči iným účastníkom v rámci kartelu.“

391 Z vyššie uvedeného vyplýva, že Komisia sa efektívne pokúšala podniknúť dotknuté strany, aby s ňou čo najširšie spolupracovali tým, že im spoluprácu robila prostredníctvom odkazu na oddiel B oznámenia o spolupráci čo najpríťažlivejšou.

392 V tejto súvislosti Komisia oznámila ADM, že na ňu je v zásade „uplatniteľné“ veľmi významné zníženie pokuty podľa oddielu B oznámenia o spolupráci, a zaviazala sa preskúmať dokumenty, ktoré poskytol ADM, aby overila, či tento podnik naozaj spĺňa tam stanovené kritériá a najmä kritériá stanovené v oddieli B písm. d).

- 393 Naopak, v žiadnom z listov pred zaslaním oznámenia o výhradách a prijatím rozhodnutia Komisia neposkytla žiadnu presnú záruku — okrem toho to ani nemohla urobiť — v zmysle, že mu prizná zníženie pokuty podľa oddielu B oznámenia o spolupráci.
- 394 Komisia môže rozhodnúť, či jednému z podnikov možno poskytnúť zníženie pokuty podľa oddielu B oznámenia o spolupráci, len na základe posúdenia všetkých informácií, ktoré tieto podniky predložia v priebehu správneho konania, ako to napokon aj Komisia jednoznačne zvýraznila v bode 159 oznámenia o výhradách.
- 395 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení zásady legitímnej dôvery musí zamietnuť.

D — O porušení zásady rovnosti zaobchádzania v tom, že Komisia vyhradila ADM a Cerestaru rozdielne zaobchádzanie

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 396 Podľa ADM rozdielne zaobchádzanie vyhradené Cerestaru a jemu porušuje zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože ADM a Cerestar spolupracovali za obdobných okolností, v tom istom štádiu konania a počas toho istého obdobia.

397 ADM usudzuje, že obaja účastníci spolupracovali v nadväznosti na žiadosť o informácie, ktorú Komisia zaslala všetkým výrobcom v júni a júli 1998, žiadny z nich nevedel o spolupráci toho druhého a pokiaľ ide o obdobie, v ktorom došlo k spolupráci, od úvodného priznania k účasti na karteli až po zaslanie úplnej písomnej výpovede Komisii prebiehala spolupráca ADM počas obdobného obdobia a začala a skončila sa pred spoluprácou Cerestaru.

398 ADM pripomína, že Súd prvého stupňa rozhodol v rozsudku z 13. decembra 2001, *Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia* (T-45/98 a T-47/98, Zb. s. II-3757, body 246 až 248), že posúdenie stupňa spolupráce poskytnutej podnikmi nemôže závisieť od čisto náhodných faktorov, akým je poradie, v ktorom im Komisia kladie otázky. K tomu však došlo v prejednávanom prípade. ADM zdôrazňuje, že deň, na ktorý si dotknuté spoločnosti dohodli s Komisiou dátum stretnutia na poskytnutie ústneho popisu kartelu, vyplýva z čisto náhodného faktoru. ADM by nemal byť v tejto súvislosti poškodený z dôvodu dlhšieho času, ktorý mu zabralo dôkladné hľadanie dokumentov v Spojených štátoch a snaha o poskytnutie priamych svedectiev Komisii, aby mala k dispozícii rozhodujúce informácie na preukázanie existencie kartelu podľa ustanovení oddielu B písm. b) oznámenia o spolupráci. Opravy, menené výpovede a doplnkové informácie, ktoré predložil Cerestar, dokazujú dôvodnosť snahy ADM poskytnúť Komisii presné, detailné a vyčerpávajúce informácie.

399 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

400 Argumentácia ADM je v podstate založená na zásadách uvedených Súdom prvého stupňa v bodoch 238 až 248 rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia, už citovanom v bode 398 vyššie. V tejto súvislosti je namieste pripomenúť, že v tomto rozsudku, ako aj vo svojom rozsudku z 13. decembra 2001, Acerinox/Komisia (T-48/98, Zb. s. II-3859, body 132 až 141), Súd prvého stupňa skúmal, ako Komisia uplatnila oddiel D oznámenia o spolupráci. V podstate rozhodol, že aby oznámenie o spolupráci nebolo v rozpore so zásadou rovnosti zaobchádzania, musí sa uplatňovať v tom zmysle, že pokiaľ ide o zníženie pokút, je Komisia povinná rovnako zaobchádzať s podnikmi, ktoré jej v rovnakom štádiu konania a za podobných okolností poskytnú podobné informácie o skutkoch, ktoré sú im vytýkané. Súd prvého stupňa dodal, že samotná okolnosť, že jeden z týchto podnikov uznal skutky, ktoré sú mu vytýkané, keď ako prvý odpovedal na otázky, ktoré Komisia podnikom položila v rovnakom štádiu konania, nemôže byť objektívnym dôvodom, aby sa s týmto podnikom zaobchádzalo odlišne.

401 Je potrebné uviesť, že v uvedených odlišných veciach a na rozdiel od prejednávaného prípadu bolo ustálené, že na spoluprácu dotknutých podnikov sa nevzťahovali oddiely B a C oznámenia o spolupráci. Ako vyplýva z bodu 219 rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia, už citovaného v bode 398 vyššie, Komisia uplatnila na všetky podniky dotknuté napadnutým rozhodnutím ustanovenia oddielu D predmetného oznámenia. Z uvedených odlišných vecí vyplýva len otázka, či sa odlišným zaobchádzaním so žalobcami v porovnaní so zaobchádzaním s iným dotknutým podnikom Komisia v rámci svojej voľnej úvahy pri uplatnení

oddielu D uvedeného oznámenia dopustila porušenia zásady rovnosti zaobchádzania.

402 Naopak, v prejednávanom prípade sa ADM snaží v podstate preukázať, že Cerestar bol vyzvaný spolupracovať s Komisiou na základe výlučne náhodných faktorov, a preto mu bolo priznané zníženie uplatnením oddielu B oznámenia o spolupráci. ADM naznačuje, že keby si s Komisiou dohodol dátum stretnutia na poskytnutie popisu kartelu ako prvý, mohol mať prospech z výraznejšieho zníženia pokuty uplatnením prinajmenšom oddielu C predmetného oznámenia, pretože mohol byť prvý, kto poskytne informácie predložené Cerestárom. ADM neuvádza judikatúru vyplývajúcu z rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia, už citovaného v bode 398 vyššie, na preukázanie toho, že Komisia vo vzťahu k nemu uplatnila oddiel D oznámenia o spolupráci diskriminačným spôsobom v porovnaní s ostatnými účastníkmi kartelu.

403 Je však vhodné uviesť, že na rozdiel od oddielov B a C oznámenia o spolupráci oddiel D tohto oznámenia nestanovuje odlišné zaobchádzanie s dotknutými podnikmi v závislosti od poradia, v ktorom tieto spolupracujú s Komisiou. V dôsledku toho vo veciach, v ktorých sa rozhodlo rozsudkom Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia, už citovaným v bode 398 vyššie, a rozsudkom Acerinox/Komisia, už citovaným v bode 400 vyššie, Komisia zohľadnila túto skutočnosť bez toho, aby bola výslovne uvedená v oddieli D predmetného oznámenia.

404 Aj keď pre úspešné fungovanie systému spolupráce dotknutých podnikov s Komisiou v oblasti tajných kartelov musí mať Komisia širokú mieru voľnej úvahy pri organizácii postupu, vzhľadom na uvedené je nepochybné, že Komisia nemôže postupovať svojvoľne.

405 K tomu je vhodné pripomenúť, že v odôvodneniach č. 54 a č. 55 rozhodnutia Komisia uviedla, že v nadväznosti na zásah amerických orgánov v oblasti kyseliny citrónovej zaslala v auguste 1997 žiadosti o informácie štyrom najvýznamnejším výrobcom kyseliny citrónovej v Spoločenstve. V nadväznosti na písomnú žiadosť Súdu prvého stupňa Komisia potvrdila, že táto žiadosť bola zaslaná najmä ADM. V júni a v júli 1998 boli hlavným výrobcom kyseliny citrónovej v Spoločenstve, vrátane ADM, zaslané dodatkové žiadosti o informácie. Okrem toho bola zaslaná prvá žiadosť o informácie Cerestaru. Zaslanie týchto posledných uvedených žiadostí o informácie potvrdzuje tak Komisia vo svojej odpovedi na otázku Súdu prvého stupňa, ako aj samotný ADM (pozri bod 397 vyššie). V nadväznosti na túto poslednú žiadosť o informácie požiadal Cerestar o stretnutie Komisiu 29. októbra 1998 a v priebehu tohto stretnutia prejavil vôľu spolupracovať s Komisiou a poskytol jej informácie o existencii kartelu ovplyvňujúceho EHP v odvetví kyseliny citrónovej. Nemožno teda vyčítať Komisii, že konala svojvoľne voči ADM, pokiaľ ide o organizáciu konania, čo zahŕňa zaslanie žiadostí o informácie.

E — O porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že Komisia obmedzila zníženie pokuty na 50 %

1. Tvrdenia účastníkov konania

406 ADM tvrdí s poukázaním na argumenty uvedené v bodoch 365 až 372 vyššie, že Komisia nie je viazaná svojím vlastným oznámením o spolupráci a že mu mala priznať rovnaké alebo vyššie zníženie ako Cerestaru. ADM dodáva, že jeho spolupráca v priebehu správneho konania bola prinajmenšom rovnaká, ako bola spolupráca Stora Kopparbergs Bergslags AB vo veci nazvanej „Kartón“, v ktorej Komisia znížila pokutu o dve tretiny.

407 Podľa ADM sa Komisia preto dopustila porušenia zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality.

408 Komisia navrhuje zamietnuť žalobný dôvod.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

409 Je vhodné pripomenúť, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ktorý predstavuje právny základ pre ukládanie pokút v prípade porušenia pravidiel súťažného práva Spoločenstva, zveruje Komisii mieru voľnej úvahy pri určovaní pokút (rozsudok Súdu prvého stupňa z 21. októbra 1997, *Deutsche Bahn/Komisia*, T-229/94, Zb. s. II-1689, bod 127), ktorá je nástrojom jej všeobecnej politiky v oblasti hospodárskej súťaže (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 47 vyššie, body 105 a 109). Práve v tomto rámci Komisia na zabezpečenie transparentnosti a objektívnosti svojich rozhodnutí v oblasti pokút prijala a zverejnila v roku 1996 oznámenie o spolupráci. Ide o nástroj určený na upresnenie kritérií, ktoré má pri rešpektovaní nadradeného práva v úmysle uplatňovať v rámci výkonu svojej diskrečnej právomoci; z neho vyplýva samoobmedzenie tejto právomoci (pozri analogicky rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. apríla 1998, *Vlaams Gewest/Komisia*, T-214/95, Zb. s. II-717, bod 89, a rozsudok *Tokai Carbon a i./Komisia*, už citovaný v bode 63 vyššie, bod 157) v rozsahu, v akom je Komisia povinná podrobiť sa indikatívnym pravidlám, ktoré si uložila (pozri analogicky rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 1996, *AIUFFASS a AKT/Komisia*, T-380/94, Zb. s. II-2169, bod 57).

410 Na rozdiel od toho, čo tvrdí ADM, bola tak Komisia povinná uplatniť kritériá, ktoré si určila v oznámení o spolupráci (rozsudok *Tokai Carbon a i./Komisia*, už citovaný

v bode 63 vyššie, bod 157). Toto uplatnenie kritérií stanovených v oznámení o spolupráci nemôže v prejednávacom prípade ovplyvniť ustanovenie usmernení, ktoré ako poľahčujúcu okolnosť stanovuje účinnú spoluprácu podniku v konaní. Bod 3 posledná zarážka usmernení totiž výslovne upresňuje, že len účinná spolupráca mimo pôsobnosti oznámenia o spolupráci predstavuje poľahčujúcu okolnosť. V prejednávacom prípade však spolupráca ADM prebiehala od začiatku podľa oznámenia o spolupráci, čo vylučuje zohľadnenie tejto spolupráce ako poľahčujúcej okolnosti. Okrem toho, pokiaľ ide o zníženie výšky pokuty pre ADM, Súd prvého stupňa sa domnieva, že vzhľadom na informácie, ktoré ADM poskytol v rámci svojej spolupráce, toto zníženie nie je neproporcionálne. Napokon, pokiaľ ide o porušenie rovnosti zaobchádzania vzhľadom na rozhodnutie vo veci nazvanej „Kartón“ (už citovanej v bode 406 vyššie), Súd prvého stupňa poznamenáva, že toto rozhodnutie bolo prijaté v roku 1994, teda pred platnosťou oznámenia o spolupráci, a že ADM nepreukázal rovnocennosť medzi detailnými dôkazmi, ktoré poskytla Stora vo veci nazvanej „Kartón“, a dôkazmi, ktoré poskytol ADM v rozhodnutí. V dôsledku toho nemožno v tejto súvislosti hovoriť o porušení zásady rovnosti zaobchádzania.

- 411 V dôsledku toho sa žalobné dôvody založené na porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality musia zamietnuť.

VIII — O vadách ovplyvňujúcich správne konanie

A — O dosahu porušenia vytykaného účastníkom

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 412 ADM uvádza, že v odôvodnení č. 158 rozhodnutia Komisia uviedla tie skutočnosti, ktoré boli v rámci dohôd a dojednaní uzavretých v rámci kartelu relevantné pri

dokázaní porušenia článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 3 EHP. ADM tvrdí, že dve z týchto skutočností neboli spomenuté v oznámení o výhradách, a to po prvé, že účastníci obmedzili výrobné kapacity (druhá zarážka), a po druhé, že označili výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom trhu (štvrtá zarážka).

⁴¹³ ADM popiera tvrdenie, že toto opomenutie nemalo žiadny vplyv na základ analýzy skutkového stavu a dôkazov, ako ani na výpočet pokuty. ADM tvrdí, že v priebehu správneho konania uviedol, že totiž práve neexistencia obmedzení kapacít znižovala účinky kartelu, pričom tento záver zamietla Komisia, ktorá sa naopak domnievala, že došlo ku skutočnému dopadu na trh.

⁴¹⁴ ADM z toho vyvodzuje, že v súlade s jeho závermi sa článok 1 rozhodnutia musí zrušiť v rozsahu, v akom spolu s odôvodnením č. 158 rozhodnutia stanovuje, že dotknuté strany obmedzili výrobné kapacity a že medzi sebou označili výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu.

⁴¹⁵ Komisia uvádza, že aj keď je pravda, že predmetné dve skutočnosti neboli uvedené v oznámení o výhradách, nič to nemení na veci, že išlo len o dve z ôsmich skutočností, ktoré bolo možné identifikovať v predmetnom porušení, uvedené skôr ako príklad než vo forme taxatívneho výpočtu. Tieto dve skutočnosti by nezmenili základ opisu a dôkazov obsiahnutých v oznámení o výhradách a nemali by ani najmenší vplyv na výpočet výšky pokuty uloženej ADM.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

a) Úvod

⁴¹⁶ Je vhodné pripomenúť, že podľa judikatúry musí oznámenie o výhradách obsahovať opis výhrad vyjadrený hoci aj stručne, ale dostatočne jasne, aby umožnil zainteresovaným osobám skutočne sa oboznámiť s konaním, ktoré im Komisia vytýka. Len pod touto podmienkou totiž môže oznámenie o výhradách splniť účel stanovený nariadeniami Spoločenstva, ktorý spočíva v poskytnutí všetkých potrebných údajov podnikom a združeniam podnikov, aby sa mohli riadne obhajovať predtým, ako Komisia prijme konečné rozhodnutie (rozsudok Súdneho dvora z 31. marca 1993, Ahlström Osakeyhtiö a i./Komisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Zb. s. I-1307, bod 42; rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Mo och Domsjö/Komisía, T-352/94, Zb. s. II-1989, bod 63, potvrdený v odvolacom konaní rozsudkom Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Mo och Domsjö/Komisía, C-283/98 P, Zb. s. I-9855; rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. septembra 2003, Atlantic Container Line a i./Komisia, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Zb. s. II-3275, bod 138).

⁴¹⁷ Je preto potrebné preskúmať, či Komisia v oznámení o výhradách uviedla dostatočne jasne, aj keď stručne, výhrady vytýkané ADM v rozhodnutí, vrátane dvoch výhrad, na ktoré poukazuje ADM, takým spôsobom, aby sa ADM mohol účinne oboznámiť so správaním, ktoré mu bolo vytýkané.

418 V tejto súvislosti je namieste poznamenať, že v odôvodnení č. 158 rozhodnutia Komisia uviedla tieto prvky porušenia článku 81 ods. 1 ES článku 53 ods. 1 Dohody EHP:

- „prideľovanie trhov a kvót častí trhu,

- zmrazenie/obmedzenie/uzavretie výrobných kapacít,

- dohoda o zvýšeníach ceny,

- označenie výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom trhu,

- distribúcia zoznamov aktuálnych a budúcich cieľových cien s cieľom koordinovať zvýšenia ceny,

- vypracovanie a zavedenie systému oznamovania údajov a kontrolného systému s cieľom uplatnenia obmedzujúcich dohôd,

- delenie alebo prideľovanie zákazníkov,

- účasť na pravidelných stretnutiach alebo iné kontaktovanie s cieľom dohodnúť a zaviesť vyššie uvedené obmedzenia a/lebo zmeniť ich v závislosti od situácie“.
[neoficiálny preklad]

419 Je nesporné, že v bode 134 oznámenia o výhradách, ktorý tak ako odôvodnenie č. 158 rozhodnutia obsahuje zhrnutie výhrad voči dotknutým stranám, Komisia výslovne nespomenula prvky uvedené v druhej a štvrtej zarážke odôvodnenia č. 158 rozhodnutia.

420 Je preto namieste posúdiť, či na základe celkového výkladu oznámenia o výhradách vyplývajú tieto skutočnosti dostatočne jasne, aby dotknuté strany mohli riadne uplatniť svoje právo na obhajobu.

b) Pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa zmrazenia, obmedzenia a uzavretia výrobných kapacít kyseliny citrónovej

421 V odôvodnení č. 158 druhej zarážke rozhodnutia Komisia vytýka dotknutým účastníkom, že zmrazili, obmedzili a uzavreli výrobné kapacity. Iste, táto výhrada je spojená s výhradou uvedenou v odôvodnení č. 158 prvej zarážke rozhodnutia (alebo je jej dôsledkom), kde Komisia vytýka dotknutým účastníkom, že pridelovali kvóty podielov na trhu.

422 Tieto dve výhrady však, ako to pripúšťa aj Komisia, nie sú totožné, keďže jedna sa týka výrobných kapacít a druhá skôr predajných kvót. V tejto súvislosti je takisto

potrebné pripomenúť, že článok 81 ods. 1 ES rozlišuje na jednej strane medzi obmedzením alebo kontrolou výroby [písm. b)] a na strane druhej rozdelením trhov [písm. c)].

423 V oznámení o výhradách však Komisia poukázala len na určovanie predajných kvót (pozri najmä body 63, 70, 79 až 82, 86 a 87).

424 ADM preto právom tvrdí, že výhrada založená na zmrazení, obmedzení a uzavretí výrobných kapacít nebola spomenutá v oznámení o výhradách, a nemôže mu byť preto vytýkaná v rozhodnutí.

425 V dôsledku toho je potrebné zrušiť článok 1 rozhodnutia v rozsahu, v akom spolu s odôvodnením č. 158 konštatuje, že ADM a ostatní členovia kartelu zmrazili, obmedzili a uzavreli výrobné kapacity kyseliny citrónovej.

c) Pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa označenia výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu

426 V odôvodnení č. 158 štvrtej zarážke rozhodnutia Komisia vytýka dotknutým účastníkom, že označili výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu.

427 K tomu je potrebné konštatovať, že v oznámení o výhradách Komisia neuviedla túto výhradu založenú na závere o dohode o zvýšení ceny takým spôsobom, aby umožnil zainteresovaným stranám účinne sa oboznámiť so správaním, ktoré im Komisia vytýka.

428 ADM preto právom tvrdí, že výhrada založená na označení výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu, nebola spomenutá v oznámení o výhradách, a nemôže mu byť preto vytýkaná v rozhodnutí.

429 V dôsledku toho je potrebné zrušiť článok 1 rozhodnutia v rozsahu, v akom spolu s odôvodnením č. 158 konštatuje, že ADM a ostatní členovia kartelu označili výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu.

B — Pokiaľ ide o uplatnenie faktora odstrašenia a o kvalifikáciu ADM ako jedného z vodcov kartelu

1. Tvrdenia účastníkov konania

430 Po prvé ADM tvrdí, že sa nemohol vyjadriť k použitiu správy FBI a výpovede Cerestaru z 18. marca 1999 ako dôkazov.

- 431 Po druhej ADM vytýka Komisii, že ho opomenula v priebehu správneho konania informovať, že ho považovala za vodcu kartelu, a že neuviedla dôkazy, na ktorých založila tento záver.
- 432 Po tretej ADM uvádza, že jej právo na obhajobu bolo porušené tým, že v správnom konaní nemohla predložiť svoje pripomienky týkajúce sa uplatnenia, na účely odstránenia, násobného koeficientu 2 z východiskovej sumy, ktorý nebol stanovený v usmerneniach.
- 433 Komisia navrhuje zamietnuť výhrady.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 434 Je vhodné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry pokiaľ Komisia výslovne uvedie v oznámení o výhradách, že bude skúmať, či je potrebné udeliť dotknutým podnikom pokutu, a označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, akými sú napríklad závažnosť a dĺžka trvania predpokladaného porušovania a skutočnosť, že bolo spáchané „úmyselne alebo z nebanlivosti“, naplní svoju povinnosť dodržať právo podnikov byť vypočutý. Tým im poskytuje údaje nevyhnutné na ich obhajobu nielen proti zisteniu porušovania, ale aj proti udeleniu pokuty (rozsudok *Musique diffusion française a i.*/Komisia, už citovaný v bode 47 vyššie, bod 21).

- 435 Z toho vyplýva, pokiaľ ide o stanovenie výšky pokút, že právo dotknutých podnikov na obhajobu je pred Komisiou zaručené možnosťou podať pripomienky k dĺžke, závažnosti a predvídateľnosti protisúťažného charakteru porušovania (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. októbra 1994, Tetra Pak/Komisia, T-83/91, Zb. s. II-755, bod 235, a rozsudok HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 98 vyššie, bod 312). Tento záver platí o to viac, že Komisia uverejnením usmernení detailne oznámila zainteresovaným osobám metódu výpočtu výšky prípadnej pokuty a spôsob, akým zohľadňuje tieto kritériá. Tento záver nie je spochybnený skutočnosťou, že usmernenia výslovne neuvádzajú násobný koeficient, pretože uvádzajú, že je nevyhnutné zohľadniť efektívnu ekonomickú kapacitu porušovateľov spôsobí významnú škodu iným subjektom a určiť výšku pokuty na úrovni, ktorá jej zabezpečí dostatočne odstrašujúci účinok.
- 436 Pokiaľ ide o prejednávany prípad, je potrebné konštatovať, že v oznámení o výhradách Komisia uviedla hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, ktorú zamýšľala uložiť ADM, teda k pokute, ktorej výšku určila v závislosti najmä od závažnosti a dĺžky trvania porušenia.
- 437 Okrem toho Komisia uviedla v bode 160 oznámenia o výhradách, že výšku pokút zamýšľala stanoviť na dostatočne odstrašujúcej úrovni. Takisto v bode 161 oznámenia o výhradách v podstate upresnila, že na posúdenie závažnosti porušenia zamýšľala zohľadniť skutočnosť, že išlo o veľmi závažné porušenie, ktorého predmetom bolo obmedzenie hospodárskej súťaže a ktoré malo okrem toho vzhľadom na samotnú povahu uzavretých dohôd vážny dopad na hospodársku súťaž.
- 438 Rešpektovanie práva dotknutých podnikov na obhajobu nezaväzuje Komisiu, aby v oznámení o výhradách uviedla presnejšie spôsob, akým poprípade použije každý z týchto prvkov na určenie úrovne pokuty. Osobitne Komisia nebola povinná uviesť

ani to, že mohla ADM považovať za vodcu kartelu, ani veľkosť zvýšenia, ktoré by prípadne uplatnila na pokutu ADM z tohto dôvodu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 9. novembra 1983, Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, bod 20).

439 Pokiaľ ADM tvrdí, že sa nemohol vyjadriť k použitiu správy FBI a výpovede Cerestaru z 18. marca 1999 ako dôkazov, je vhodné pripomenúť, že Komisia pripojila tieto dokumenty k oznámeniu o výhradách a že účastníci sa tak mohli k tomuto bodu vyjadriť, aj pokiaľ ide o ich použitie ako dôkazov.

440 Napokon sa musí konštatovať, že rozdelenie účastníkov kartelu na skupiny predstavuje postup vyvinutý Komisiou na základe usmernení. Rozhodnutie bolo prijaté v súvislostiach, ktoré boli ADM dobre známe, a teda patrí do ustálenej rozhodovacej praxe (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 30. septembra 2003, Freistaat Sachsen a i./Komisia, C-57/00 P a C-61/00 P, Zb. s. I-9975, bod 77).

441 V dôsledku toho sa žalobný dôvod založený na porušení práva na obhajobu musí zamietnuť.

O výkone neobmedzenej súdnej právomoci

442 Vzhľadom na analýzu všetkých žalobných dôvodov ADM sa javí, že len tie z výhrad ADM založené na tom, že Komisia neoznámila určité skutočnosti použité proti ADM vo svojom oznámení o výhradách, sú dôvodné. V bode 424 vyššie tak bolo

uznané, že ADM právom tvrdí, že výhrada založená na zmrazení, obmedzení a uzavretí výrobných kapacít nebola spomenutá v oznámení o výhradách, a nemôže mu byť preto vytýkaná. Okrem toho v bode 428 vyššie bolo uznané, že ADM právom tvrdí, že výhrada založená na označení výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu, nebola spomenutá v oznámení o výhradách, a nemôže mu byť preto vytýkaná.

443 Vzhľadom na uznanie tejto protiprávnosti je úlohou Súdu prvého stupňa vysloviť sa o nevyhnutnosti zmeniť rozhodnutie. Súd prvého stupňa v tejto súvislosti usudzuje, že je potrebné zohľadniť skutočnosť, že kartel, ktorý bol v podstate založený na určovaní cien, na rozdelení predajných kvót a na systéme kompenzácií členmi kartelu s cieľom plnej efektívnosti kartelu, predstavuje veľmi závažné porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva. Predstavoval trvalé a jednotné porušenie.

444 Súd prvého stupňa ďalej konštatuje, že z odôvodnení rozhodnutia vyplýva, predovšetkým pokiaľ ide o posúdenie závažnosti porušenia z dôvodu jeho samotnej povahy a skutočných účinkov na trh s kyselinou citrónovou, že dve výhrady, ktoré Komisia opomenula spomenúť v oznámení o výhradách, mali nadbytočnú povahu v porovnaní s dohodami týkajúcimi sa určovania cien, pridelovania predajných kvót a systému kompenzácií organizovanom členmi kartelu.

445 V rámci svojej neobmedzenej súdnej právomoci preto Súd prvého stupňa usudzuje, že napriek opomenutiam Komisie v oznámení o výhradách nie je namieste meniť výšku pokuty, ktorú určila Komisia.

O trovách

- 446 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Podľa odseku 3 prvého pododseku tohto ustanovenia môže Súd prvého stupňa rozdeliť náhradu trov konania, ak účastníci konania mali úspech len v časti predmetu konania.
- 447 V prejednávacom prípade nemala Komisia úspech len v tom, že v oznámení o výhradách opomenula spomenúť dve výhrady vytykané ADM v rozhodnutí (pozri body 425 a 429 vyššie), ktoré mali nadbytočnú povahu v porovnaní s inými výhradami Komisie. ADM nemal úspech vo všetkých ostatných záveroch, ktoré predložil.
- 448 V takejto situácii bude spravodlivým posúdením prípadu rozhodnutie, že Komisia znáša desatinu trov konania ADM a že ADM znáša zvyšok svojich vlastných trov konania, ako aj trovy konania Komisie.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)

rozhodol a vyhlásil:

- 1. Článok 1 rozhodnutia Komisie 2002/742/ES z 5. decembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (vec**

COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) sa ruší v rozsahu, v akom spolu s odôvodnením č. 158 konštatuje, že Archer Daniels Midland Co. zmrazil, obmedzil a uzavrel výrobné kapacity kyseliny citrónovej.

- 2. Článok 1 rozhodnutia 2002/742/ES sa ruší v rozsahu, v akom spolu s odôvodnením č. 158 konštatuje, že Archer Daniels Midland Co. označil výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu.**

- 3. Vo zvyšnej časti sa žaloba zamieta.**

- 4. Komisia sa zaväzuje na náhradu desatiny trov konania Archer Daniels Midland Co.**

- 5. Archer Daniels Midland Co je povinný znášať zvyšok svojich vlastných trov konania, ako aj trovy konania Komisie.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 27. septembra 2006.

Tajomník

Predseda komory

E. Coulon

J. Azizi

Obsah

Skutkový stav	II - 3643
Konanie a návrhy účastníkov konania	II - 3650
Právny stav	II - 3652
I — O uplatniteľnosti usmernení	II - 3652
A — Tvrdenia účastníkov konania	II - 3652
B — Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3655
II — O vplyve pokút uložených skôr v iných krajinách	II - 3659
A — Tvrdenia účastníkov konania	II - 3659
B — Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3661
III — O závažnosti porušenia	II - 3664
A — Úvod	II - 3664
B — O nezohľadnení obratu z predaja relevantného výrobku	II - 3666
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3666
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3671
a) O porušení zásady proporcionality	II - 3671
b) O porušení usmernení	II - 3675
c) O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3677
C — O uplatnení násobného koeficientu na východiskovú sumu	II - 3678
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3678
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3680
a) O porušení zásady proporcionality	II - 3680
b) O porušení zásady rovnosti zaobchádzania	II - 3682
c) O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3683

D —	O existencii chýb v posúdení týkajúcich sa konkrétneho dopadu kartelu na trh	II - 3684
1.	Úvod	II - 3684
2.	O tom, že Komisia zvolila nesprávny prístup pri preukazovaní, že kartel mal konkrétny dopad na trh	II - 3685
a)	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3685
b)	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3687
—	Zhrnutie analýzy vypracovanej Komisiou	II - 3688
—	Posúdenie	II - 3689
3.	Pokiaľ ide o posúdenie vývoja cien kyseliny citrónovej	II - 3693
a)	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3693
b)	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3695
4.	O definícii relevantného trhu výrobkov	II - 3699
a)	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3699
b)	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3701
IV —	O dĺžke trvania porušenia	II - 3702
V —	O príťažujúcich okolnostiach	II - 3704
A —	Úvod	II - 3704
B —	O kvalifikácii ADM ako vodcu kartelu	II - 3705
1.	Úvod	II - 3705
2.	O údajných chybách Komisie, pokiaľ ide o úlohu vodcu ADM	II - 3706
a)	O dvojstranných stretnutiach, ktoré zorganizoval ADM v januári 1991	II - 3706
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3706
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3707
		II - 3775

b)	O výpovedi bývalého zástupcu ADM pred FBI	II - 3709
	Pripomenutie skutkového stavu a znenia rozhodnutia	II - 3709
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3712
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3718
	— Úvod	II - 3718
	— O tom, že Komisia porušila procesné záruky stanovené v práve Spoločenstva	II - 3718
	— O tom, že Komisia neposúdila správne obsah správy FBI	II - 3721
c)	O výpovedi Cerestaru	II - 3723
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3723
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3725
3.	O kvalifikácii ADM ako vodcu v rámci kartelu	II - 3727
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 3727
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3728
C —	O porušení zásady rovnosti zaobchádzania tým, že Komisia uložila ADM rovnakú sadzbu zvýšenia ako HLR	II - 3729
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3729
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3730
D —	O porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že sa Komisia odchyľila od svojej rozhodovacej praxe, pokiaľ ide o sadzbu zvýšenia uloženú ADM	II - 3731
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3731
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3732
E —	O porušení povinnosti odôvodnenia pri posúdení pritažujúcich okolností	II - 3733

VI — O poľahčujúcich okolnostiach	II - 3735
A — Poznámka na úvod	II - 3735
B — O skončení účasti na karteli po prvých zásahoch príslušných orgánov	II - 3735
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3735
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3736
C — O nezohľadnení náhrad škody a úrokov	II - 3741
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3741
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3742
D — O kódexe správania, ktorý prijal ADM	II - 3744
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3744
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3744
VII — O spolupráci ADM počas správneho konania	II - 3745
A — Úvod	II - 3745
B — O tom, že ADM bol prvý, kto poskytol rozhodujúce dôkazy na preukázanie existencie kartelu	II - 3747
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3747
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3749
C — O porušení zásady legitímnej dôvery	II - 3751
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3751
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3752
D — O porušení zásady rovnosti zaobchádzania v tom, že Komisia vyhradila ADM a Cerestaru rozdielne zaobchádzanie	II - 3755
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3755
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3757
	II - 3777

E —	O porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že Komisia obmedzila zníženie pokuty na 50 %	II - 3759
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3759
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3760
VIII —	O vadách ovplyvňujúcich správne konanie	II - 3761
A —	O dosahu porušenia vytýkaného účastníkom	II - 3761
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3761
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3763
	a) Úvod	II - 3763
	b) Pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa zmrazenia, obmedzenia a uzavretia výrobných kapacít kyseliny citrónovej	II - 3765
	c) Pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa označenia výrobcu, ktorý mal viesť zvýšenia cien na každom národnom segmente relevantného trhu	II - 3766
B —	Pokiaľ ide o uplatnenie faktora odstrašenia a o kvalifikáciu ADM ako jedného z vodcov kartelu	II - 3767
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3767
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3768
	O výkone neobmedzenej súdnej právomoci	II - 3770
	O trovách	II - 3772